ບຶ້ມຄູ່ມືແນະນຳ ເຕັກນິກພື້ນຖານຄວາມປອດໄພ ທາງໄຊເບີ

ອ ສິ່ງທີ່ຄວນຮັກສາຄວາມປອດໄພທາງໄຊເບີ

ເຕັກນິກພື້ນຖານການສ້າງຄວາມປອດໄພທາງຄອມພິວເຕີ

🕽 ເຕັກນິກພື້ນຖານການສ້າງຄວາມປອດໄພທາງໂທລະສັບມືຖື

່ ເຕັກນິກພື້ນຖານການສ້າງຄວາມປອດໄພໃນການນຳໃຊ້ອິນເຕີເນັດ

ການນໍ້າໃຊ້ສື່ສັງຄົມອອນລາຍໃຫ້ປອດໄພ

) ເຮັດຄວາມຮູ້ຈັກ ການໃຊ້ Flash Drive ແລະ Spam Email

"beckground-imagerurl('/pla/sam ackground , text- todoltem ; msight , text - 1255ps?"> cp>The image can be tiled arrown the background, while the text runs across cp>You can make------- Ctpun style="font- all: cp>You can make------- Ctpun style="font- all: cp>You can make------ cspun style="font- all:

<html> <errorMessage = ko , observable() ;

 (400)
 (40)

 (40)
 (40)

 (40)
 (40)

 (40)
 (40)

 (40)
 (40)

 (40)
 (40)

 (40)
 (40)

 (40)
 (40)

 (40)
 (40)

 (40)
 (40)

 (40)
 (40)

 (40)
 (40)

 (40)
 (40)

 (40)
 (40)

 (40)
 (40)

 (40)
 (40)

 (40)
 (40)

 (40)
 (40)

 (40)
 (40)

 (40)
 (40)

 (40)
 (40)

 (40)
 (40)

 (40)
 (40)

 (40)
 (40)

 (40)
 (40)

 (40)
 (40)

 (40)
 (40)

 (40)
 (40)

 (40)
 (40)

 (40)
 (40)

 (40)
 (40)

 (40)
 (40)

 (40)<

 optor an max
 opan style*fmitslife

 optor an max
 opan style*fort-style*fmitslife

 optor an max
 opan style*fmitslife

ສຸນສະກັດກັ້ນ ແລະ ແກ້ໄຂເຫດສຸກເສີນທາງຄອມພິວເຕີ

ປົ້ມຄູ່ມືແນະນຳ ເຕັກນິກພື້ນຖານດ້ານຄວາມປອດໄພໄຊເບີ

ຄຳນຳ

ສຸນສະກັດກັ້ນ ແລະ ແກ້ໄຂເຫດສຸກເສີນທາງຄອມພິວເຕີ, ໄດ້ຄົ້ນ ຄວ້າ ແລະ ຮຽບຮຽງປື້ມຄຸ່ມືແນະນຳເຕັກນິກຟື້ນຖານຄວາມປອດໄພທາງໄຊເບີສະບັບ ນີ້ຂຶ້ນ ເຟື້ອໃຫ້ຜຸ້ນຳໃຊ້ລະບົບຄອມພິວເຕີ ແລະ ອິນເຕີເນັດທີ່ວໄປ ທີຢູ່ໃນອົງກອນ ຕ່າງໆ ທີ່ຍັງຂາດຄວາມຮຸ້, ຄວາມເຂົ້າໃຈ ຟື້ນຖານດ້ານຄວາມປອດໄພໄຊເບີໄດ້ ນຳໄປຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ, ຊຶ່ງປື້ມຄຸ່ມືແນະນຳສະບັບນີ້ ຈະເປັນຄຸ່ມືແນະນຳ ຂັ້ນຕອນການ ຮັກສາຄວາມປອດໄພຂອງຄອມພິວເຕີ, ມືຖືສະມາດໂຟນ, ການນຳໃຊ້ອິນເຕີເນັດ ແລະ ການນຳໃຊ້ສື່ສັງຄົມອອນລາຍ ໃຫ້ມີຄວາມປອດໄພ ເຟື່ອຫຼຸດຜ່ອນຄວາມສ່ຽງ ແລະ ຄວາມເສຍຫາຍ ທີ່ອາດຈະເກີດຂຶ້ນຈາກໄພຄຸກຄາມທາງໄຊເບີ.

ໃນການຮຽບຮຽງ ແລະ ຈັດພິມໃນຄັ້ງນີ້ ອາດຈະມີການຂາດຕົກບົກພ່ອງປະການ ໃດກໍ່ຕາມທາງທີມງານພວກເຮົາ, ຂໍຖືໂອກາດນີ້ ຂໍອະໄພ ແລະ ຍິນດີຮັບເອົາຄຳຕຳນິຕິ ຊົມ ເພື່ອຈະນຳໄປພິຈາລະນາ ແລະ ແກ້ໄຂໃນໂອກາດຕໍ່ໄປ.

ນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ, ວັນທີ**່ 1.** ໃ.ກໍລະກົດ 2020

	ໜ້າ
01 ສິ່ງທີ່ຄວນຮັກສາຄວາມປອດໄພທາງໄຊເບີ	7
ສິ່ງທີ່ຄວນຮັກສາຄວາມປອດໄພທາງໄຊເບີ	7
ດ້ານທີ່ຄວນຮັກສາຄວາມປອດໄພທາງໄຊເບີ 02 ເຕັກນິກພື້ນຖານການສ້າງຄວາມປອດໄພທາງຄອມພິວເຕີ	7 9
ວິທີ່ປ້ອງກັນຄອມພິວເຕີໃຫ້ປອດໄພ	9
ສ້າງຄວາມປອດໄພພຶ້ນຖານໃຫ້ເປັນນິໃສ	9
ການຕັ້ງລະຫັດຜ່ານຄອມພິວເຕີ (Windows 10)	9
ການຕິດຕັ້ງ ແລະ ນຳໃຊ້ໂປຣແກຣມປ້ອງກັນໄວຣັດ	11
ການອັບເດດ Windows	16
ຄິດກ່ອນກົດ	
ການຕັ້ງຄ່າຄວາມເປັນສ່ວນຕົວໃນ Windows 10	24
ເຕັກນິກງ່າຍໆຊ່ວຍແກ້ບັນຫາໂລກແຕກ (ຄອມພິວເຕີຄ້າງ ແລະ ຊ້າ)	27
03 ເຕັກນິກພື້ນຖານການສ້າງຄວາມປອດໄພທາງມືຖື	
ລະບົບປະຕິບັດການມືຖື (OS)	
ປະເພດຂອງລະບົບປະຕິບັດການມືຖື	
ໄພຄຸກຄາມໃນ SmartPhone	
ຮຸ້ໄດ້ແນວໃດວ່າມືຖືຂອງເຮົາປອດໄພ	43
Smart Phone Smart Person	44
ການຕັ້ງຄ່າຄວາມປອດໄພ Smartphone ໃນລະບົບປະຕິບັດການ	45
ການລ໋ອກໜ້າຈໍ (Android ແລະ IOS)	45

ລ໋ອກ Application (Android ແລະ IOS)49
ເລືອກຕິດຕັ້ງແອັບຈາກ Store ເທົ່ານັ້ນ53
Application ທີ່ຄວນລຶບຖິ້ມ ຢູ່ໄປກະໜັກມືຖື54
ການອັບເດດເມື່ອມີການແຈ້ງເຕືອນ (Application ແລະ OS)58
ປິດບລຸທຸດ ແລະ Location Information (GPS) ເມື່ອບໍ່ໄດ້ໃຊ້ງານ60
ເຊື່ອມຕໍ່ Wi-Fi ສາທາລະນະໃຫ້ປອດໄພ63
ຊຶ້ມືຖືໃໝ່ແບບບໍ່ຕ້ອງເສຍເງິນ (ແກ້ໄຂບັນຫາມືຖືຄ້າງ ແລະ ຊ້າ)64
ລຶບ applications ທີ່ບໍ່ໄດ້ໃຊ້ງານເປັນປະຈຳອອກ65
ປິດການເຮັດວຽກຂອງແອັບທີ່ຝັງມາກັບມືຖື65
ລຶບ widget ທີ່ບໍ່ຈຳເປັນອອກ65
ປິດແອັບທີ່ຍັງຄົງເຮັດວຽກຢູ່ພື້ນຫຼັງ66
ລຶບຟາຍຂີ້ເຫຍື້ອຖິ້ມແດ່60
ລ້າງ Cache67
Factory Reset
04 ເຕັກນິກພື້ນຖານການສ້າງຄວາມປອດໄພໃນການນຳໃຊ້ອິນເຕີເນັດ69
ຫຼັກການນຳໃຊ້ອິນເຕີເນັດໃຫ້ປອດໄພ69
ກະກຽມຕົວກ່ອນການເຊື່ອມຕໍ່ອິນເຕີເນັດ70
ການຕັ້ງຄ່າຄວາມປອດໄພ Browser73
05 ການນຳໃຊ້ສື່ສັງຄົມອອນລາຍໃຫ້ປອດໄພ77
ການຕັ້ງຄ່າຄວາມເປັນສ່ວນເຟສບຸກ (Facebook)77

ການຕັ້ງຄ່າຢັ້ງຍືນຕົວຕົນແບບສອງຊັ້ນຂອງບັນຊີ Facebook	78
ວິທີ່ກວດສອບວ່າມີເຄື່ອງອື່ນເຂົ້ານຳໃຊ້ບັນຊີ Facebook	78
ຄິດກ່ອນ Post, Share, Like ແລະ Comment	79
ຂໍ້ແນະນຳດ້ານຄວາມປອດໄພໃນການໃຊ້ເຟສບຸກ (Facebook)	79
ສິ່ງທີ່ຄວນກວດສອບເພື່ອຄວາມປອດໄພໃນສື່ສັງຄົມອອນລາຍ	80
06 เຮັດຄວາມຮູ້ຈັກ ການໃຊ້ Flash Drive แລะ Spam Email	.81
ການໃຊ້ງານ Flash Drive ໃຫ້ປອດໄພຈາກໄວຣັດ	.81
ສະແປມອີເມວ (Spam Email) ແມ່ນຫຍັງ?	84
ຮູ້ທັນ, ປ້ອງກັນ ແລະ ລະມັດລະວັງໄພຄຸກຄາມທາງໄຊເບີ	.85

01 ສິ່ງທີ່ຄວນຮັກສາຄວາມປອດໄພທາງໄຊເບີ

<u>ສິ່ງທີ່ຄວນຮັກສາຄວາມປອດໄພທາງໄຊເບີ</u>

ການຮັກສາຄວາມປອດໄພເທິງຄອມພິວເຕີຄືການປ້ອງກັນຜູ້ປະສົງຮ້າຍ ແລະ ບຸກຄົນ ພາຍນອກເຂົ້າມາເຮັດອັນຕະລາຍກັບເຄື່ອງຄອມພິວເຕີຂອງເຮົາ ການຮັກສາຄວາມປອດ ໄພຈະຕ້ອງປ້ອງກັນ ບຸກຄົນຈຳພວກນີ້ໃຫ້ໄດ້ ເຊິ່ງການຄຸກຄາມມີຫຼາຍວິທີ ທີ່ຜູ້ປະສົງຮ້າຍ ໃຊ້ ສາມາດແບ່ງເປັນປະເພດ 02 ຄື:

- ການບຸກລຸກທາງກາຍຍະພາບ (ເຂົ້າເຖິງລະບົບໂດຍກົງເຊັ່ນ: ການເຂົ້າມາຄັດລອກຂໍ້ມູນ ໃສ່ແຜ່ນຮາດດິດ ໂດຍກົງ ເຮັດໃຫ້ ຮາດດິດມີຄວາມເສຍຫາຍຕ່າງໆ ຫຼື ຕິດຕັ້ງຮາດແວທີ່ ດັກຈັບ Password ຂອງຜູ້ອື່ນ ແລ້ວສິ່ງໄປໃຫ້ຜູ້ບຸກລຸກເປັນຕົ້ນ;
- ການບຸກລຸກເຄືອຂ່າຍຄອມພິວເຕີເຊັ່ນ: ການປ່ອຍໄວຣັດຄອມພິວເຕີເຂົ້າມາທຳລາຍລະ ບິບ ຫຼື ລັກຂໍ້ມູນ, ໂດຍການເຈາະເຂົ້າມາທາງຊ່ອງໂຫວ່ຂອງລະບົບປະຕິບັດການໂດຍກົງ ເພື່ອລັກ Password ຫຼື ຂໍ້ມູນ ເປັນຕົ້ນ.

<u>ດ້ານທີ່ຄວນຮັກສາຄວາມປອດໄພທາງໄຊເບີ</u>

<u>ด้ามຊອບแอ (Software)</u>

Operating System ຄວນມີການອັບເດດລະບົບເປັນປະຈຳ ເພາະທາງຜູ້ພັດທະນາຈະ ມີການເພີ່ມລະບົບຄວາມປອດໄພໃໝ່ໆ.

Software Applications ໂດຍທີ່ວໄປຜູ້ໃຊ້ຊອບແວ ຕ້ອງປະຕິບັດຕາມຂໍ້ຕົກລົງການ ນຳໄປໃຊ້ຈາກຜູ້ຜະລິດ (Software License) ເພື່ອໃຫ້ຮັບປະກັນໃນຄວາມປອດໄພ ຂອງ ການນຳໃຊ້ ເຊິ່ງມັນເປັນຊ່ອງທາງໃຫ້ກັບຜູ້ປະສົງຮ້າຍ.

<u>ด้ามธาดแอ (Hardware)</u>

- ມີການກວດກາອຸປະກອນເປັນປະຈຳ ເຊັ່ນ: ອາຍຸການໃຊ້ທາງ, ການເປ່ເພ່.
- ມີການຈັດວາງ ຫຼື ເກັບມ້ຽນອຸປະກອນໄວ້ໃນສະຖາທີ່ທີ່ປອດໄພ.

<u> ด้าบຂໍ້ມູນຂ່າວສານ (Information)</u>

ລະມັດລະວັງໃນການນຳຂໍ້ມູນສ່ວນຕົວ ລົງໃນສື່ສັງຄົມອອນລາຍ ເຊັ່ນ: ຊື່ ແລະ ນາມ ສະກຸນ, ລະຫັດຜ່ານຕ່າງໆ, ຂໍ້ມູນ ສະຖານທີ່, ຂໍ້ມູນ ການເງິນ ແລະ ຂໍ້ມູນຮູບພາບ ຫຼື ວິດີ ໂອ.

<u>ด้างภามติดต่่สิ่สาง (Communication)</u>

Email ບໍ່ເປີດຟາຍ ຫຼື ກົດລິ້ງ ທີ່ແນບມາກັບອີເມວບໍ່ຮູ້ຈັກຜູ້ສິ່ງແມ່ນໃຜ, ຢ່າຫຼົງເຊື່ອ ຕື່ມຂໍ້ມູນສ່ວນຕົວ ຫຼື ລະຫັດຜ່ານຕ່າງໆ, ຕ້ອງມີການເຂົ້າລະຫັດກ່ອນການສິ່ງອີເມວ.

Instant messengers ບໍ່ເປີດເຜີຍຕົວຕົນທີ່ແທ້ຈິງຂອງທ່ານ, ຢ່າແຊັດກັບຄົນບໍ່ໄດ້ ຢູ່ໃນລາຍຊື່ຜູ້ຕິດຕໍ່ຂອງທ່ານ, ຢ່າກົດລິ້ງມົ້ວຊົ້ວ, ຢ່າໃຊ້ຟາຍຮ່ວມກັບຄົນອື່ນ, ບໍ່ດາວໂຫຼດ ຫຼື ເພີມປັກອິນຈາກແຫຼ່ງທີ່ບໍ່ມີການຍືນຢັນ, ຢ່າລືມທີ່ຈະອອກຈາກລະບົບເມື່ອບໍ່ໄດ້ໃຊ້ງານ, ຢ່າລືມຕັ້ງຄ່າຄວາມປອດໄພຂອງບຣາວເຊີ ແລະ ດີຍິ່ງຂຶ້ນຄວນມີໂປຣແກຣມປ້ອງກັນໄວຣັດ.

Browsing activities ກວດສອບວ່າເວັບໄຊທີ່ທ່ານເຂົ້າເປັນການເຊື່ອມຕໍ່ HTTPS ຕົວຢ່າງ: https://facebook.com ແລະ ຕ້ອງຕິ ດຕັ້ງຢ່າງນ້ອຍ 02 ຊະນິດຂອງບຣາວເຊີ ເຊັ່ນ: Firefox ແລະ Google Chrome ແລະ ເລື ອກທີ່ຈະໃຊ້ບຣາວເຊີສໍາລັບການເປີດ Facebook, Twitter, Gmail, Yahoo ແລະ ບຣາວເຊີອື່ນໆ ໃຊ້ສໍາລັບການທ່ອງ ເວັບໄຊທັງໝົດໂດຍບໍ່ມີຂໍ້ຈໍາກັດ.

<u>ເອກະສານອ້າງອີງ</u>

http://gamebuzz.exteen.com/20101007/entry http://www.makeuseof.com/ http://www.hacking-tutorial.com/

02 ເຕັກນິກພື້ນຖານການສ້າງຄວາມປອດໄພຄອມພິວເຕີ

<u>ວິທີປ້ອງກັນຄອມພິວເຕີໃຫ້ປອດໄພ</u>

- ນໍາໃຊ້ Windows ແລະ ບັນດາໂປຣແກຣມ ທີ່ມີລາຍເຊັນຖືກຕ້ອງຕາມກົດໝາຍ;
- ຕິດຕັ້ງໂປຣແກຣມປ້ອງກັນໄວຣັດ (Antivirus);
- ກວດສອບ ແລະ ປ້ອງກັນໄວຣັດດ້ວຍໂປຣແກຣມປ້ອງກັນໄວຣັດເປັນປະຈຳ;
- 4. ອັບເດດໂປຣແກຣມປ້ອງກັນໄວຣັດຕະຫຫຼອດ;
- 5. ອັບເດດເວີຊັ່ນລະບົບປະຕິບັດການ (Windows, Mac OSX...);
- 6. ຕັ້ງຄ່າການເຊື່ອມຕໍ່ກັບເຄື່ອຂ່າຍ;
- ກວດກາລາຍລະອຽດກ່ອນກົດ (popup ທີ່ແຈ້ງເຕື່ອນຕ່າງໆເທິງຄອມ);
- ເກັບຮັກສາ ຫຼື ສຳຮອງຂໍ້ມູນສ່ວນຕິວໃຫ້ປອດໄພ;
- 9. ບໍ່ຄວນນຳໃຊ້ Wi-Fi ສາທາລະນະຖ້າບໍ່ຈຳເປັນ;
- 10. ນຳໃຊ້ລະຫັດຜ່ານໃນການເຂົ້ານຳໃຊ້ຄອມພິວເຕີ.

<u>ສ້າງຄວາມປອດໄພພຶ້ນຖານໃຫ້ເປັນນິໃສ</u>

<u>ການຕັ້ງລະຫັດຜ່ານຄອມພິວເຕີ (Windows 10)</u>

ເປັນຂັ້ນຕອນທຳອິດ ໃນການຮັກສາຄອມພິວເຕີຈາກຜູ້ບໍ່ຫວັງດີ, ທຸກຄັ້ງກ່ອນການເຂົ້າ ນຳໃຊ້ຄອມພິວເຕີ ຄວນມີການລ໋ອກອິນໜ້າຈໍເຂົ້ານຳໃຊ້ ເພາະມັນຈະເປັນການຍືນຢັ້ນວ່າ ການເຂົ້າໃຊ້ທຸກຄັ້ງແມ່ນເຈົ້າຂອງເອງ ເພາະມີການໃສ່ລະຫັດຜ່ອນລ໋ອກໜ້າຈໍ ເພື່ອຊ່ວຍຫຼຸດ ຄວາມເສຍຫາຍຂອງຂໍ້ມູນ ແລະ ອື່ນໆ.

ການຕັ້ງຄ່າລະຫັດຜ່ານ ຕ້ອງຕັ້ງລະຫັດຜ່ານຄາດເດົາໄດ້ຍາກ, ຢ່າໃຊ້ລະຫັດດຽວກັນກັບ ບັນຊີອື່ນ, ຢ່າໃຊ້ຄຳທົ່ວໄປ, ແຮງຍາວແຮງດີ (ແຕ່ຕ້ອງຈື່ໄດ້), ປະສົມປະສານທັງໂຕເລກ, ສັນຍາລັກ, ໂຕອັກສອນ ໃຫຍ່-ນ້ອຍ ແລະ ພິເສດ ຖ້າພິມລະຫັດຜ່ານເປັນພາສາອັງກິດ ແຕ່ ໃນ Keyboard ເປັນພາສາລາວ ຍິ່ງເຮັດໃຫ້ຄາດເດົາໄດ້ຍາກ.

ກືດປຸ່ມ Start ຈາກນັ້ນກືດທີ່ເມນູ Settings.

Setting		-	$\times$		÷	Settings	-	×
្ដែរ	SETTINGS				٤ <u>ن</u>	ACCOUNTS		
Find	a setting		P		Find	a setting		P
Ą	Personalisation Background, lock screen, colours		^		Your e	mail and accounts		Â
8	Accounts Your accounts, email, sync, work, family		ł	$\rightarrow$	Sign-ir	n options		
0	Time & language				Work	access		
`A字	Speech, region, date				Family	& other users		
Ģ	Ease of Access Narrator, magnifier, high contrast		J		Sync y	our settings		

ກົດທີ່ເມນູ Accounts

ຈະເຫັນໝ້າຕ່າງ Sign-in options ໄປທີ່ ຫົວຂໍ້ Password ແລ້ວກໍ່ຈະເຫັນຂໍ້ຄວາມ ຈາກລະບົບທີ່ບອກວ່າ ຍັງບໍ່ມີຕັ້ງຄ່າລະຫັດ ລະຫັດຜ່ານ ຈາກນັ້ນໃຫ້ກົດທີ່ປຸ່ມ Add.

ກຶດທີ່ເມນູ Sign-in options

-		
n	L	N I
Р	I	IN.
		1 1

Create a pas	sword		
New password	•••••		──≻ ໃສ່ລະຫັດຜ່ານໃໝ
Re-enter password	•••••		—▶ ຢືນຢັ້ນລະຫັດຜ່ານໃໝ່ອີກຄັ້ງ
Password hint	writingname		ຄຳໃບ້ໃນກໍລະນີເຮົາລືມລະຫັດຜ່ານ
			ພາຍຫຼັງກຳນິດສຳເລັດແລ້ວ ກິດ Next
			ແລະ ກົດ Finish ຖືກວ່າຕັ້ງລະຫັດຜ່ານ
			ສຳເລັດ.
		Next Cancel	

<u>ການຕິດຕັ້ງ ແລະ ນຳໃຊ້ໂປຣແກຣມປ້ອງກັນໄວຣັດ</u>

ຄອມພິວເຕີບໍ່ມີການປ້ອງກັນໄວຣັດດ້ວຍຕົວມັນເອງ, ບໍ່ລະບົບປ້ອງກັນໄວຣັດຕົວໃດສົມ ບຸນ ທຸກໆປີມີຫຼາຍຮ້ອຍ ຫຼາຍພັນມັນແວ (Malware) ພັດທະນາມາໃໝ່ຕະຫຼອດ, ຊຶ່ງຖືກ ປ່ອຍເຂົ້າສູ່ໂລກໄຊເບີ ເພື່ອໂຈນຕີຄອມພິວເຕີ ແຕ່ໃນຄະນະດຽວກັນຜູ້ໃຊ້ງານບໍ່ຮູ້ເລີຍວ່າ ກຳລັງຕົກເປັນເຫຍື່ອຂອງຜູ້ປະສົງຮ້າຍຢູ່.

ໂປຣແກຣມປ້ອງກັນໄວຣັດຈະຊ່ວຍຢຸດໄວຣັດທີ່ເຄີຍເຂົ້າເຖິງຂໍ້ມູນ, ຮາດດິດ ແລະ ເຮັດ ໃຫ້ຄອມພິວເຕີປອດໄພຂຶ້ນ, ຈາກຜົນການສຶກສາເຫັນວ່າ 80% ຂອງຄອມພິມເຕີຄົນທົ່ວ ໄປແມ່ນມີໄວຣັດຕິດຕັ້ງໃນຄອມພິວເຕີ ຊຶ່ງຜູ້ໃຊ້ງານບໍ່ຮູ້ວ່າມັນຝັງໂຕດົນເທົ່າໃດ, ໃຊ້ຄອມ ພິວເຕີເປັນແຫຼ່ງຂະຫຍາຍຕົວ ແລະ ສິ່ງຜົນເສຍຫາຍຕໍ່ໃຫ້ຜູ້ອື່ນຕໍ່ໆໄປ.

• <u>ต๊อย่าງ ภามติดตั้ว Kaspersky Antivirus</u>

ກີດສອງຄັ້ງໃສ່ໄປຣແກຣມປ້ອງກັນ ໄວຣັດ .exe ແລ້ວກີດ Run ເພຶ່ອໃຫ້ ໂປຣແກຣມເລີ່ມການຕິດຕັ້ງ

ກີດສຶບຕໍ່ Continue

ແລະ ກົດຕິດຕັ້ງ Install

ໃນຄະນະກຳລັງຕິດຕັ້ງໂປຣແກຣມໃນ Windows 10 ອາດມີການແຈ້ງເຕືອນຈາກບໍລິການການ ຄຸມຄອງບັນຊີຜູ້ໃຊ້ User Account Control (UAC) ຫຼັງຈາກກົດຕິດຕັ້ງ ໃຫ້ປ້ອນລະຫັດຜ່ານຜູ້ ຄຸມຄອງ ແລະ ກົດຕົກລົງໃນໜ້າຕ່າງຜູ້ຄຸມຄອງບັນຊີໃຊ້.

ລໍຖ້າການຕິດຕັ້ງ

ใຫ້เລືອກນຳໃຊ້ໂປຣແກຣມ Star Kaspersky → Antivirus แລະ ກิດ ສຳເລັດ

ສາມາດກວດລາຍລຽດຕ່າງໆໂດຍກົດ Continue ຫຼື ບໍ່ຕໍ້ອງການກວດໃຫ້ ກົດ Skip

ໃສ່ລະຫັດໃຊ້ງານ (activation code) ລົງໃນຊ່ອງໜ້າຕ່າງການເປີດໃຊ້ງານ ແລະ ກົດເປີດໃຊ້ງານ

ໝ້າຕ່າງດັ່ງກ່າວຢືນຢັ້ນວ່າ Activation Code ສຳເລັດ ແລະ ກິດ Finish

ເມື່ອການຕິດຕັ້ງສຳເລັດໜ້າຕ່າງຫຼັກຂອງ Kaspersky ຈະປາກິດຂຶ້ນຈາກນັ້ນ ກິດອັບເດດຖານຂໍ້ມູນ ແລະ ລໍຖ້າສຳເລັດ.

ຕົວຢ່າງ ການນໍາໃຊ້ໂປຣແກຣມປ້ອງກັນໄວຣັດ Kaspersk 1. ວິທີກວດສອບສະຖານະການປ້ອງກັນຄອມພິວເຕີ

ສີຂຽວ: ຄອມພິວເຕີມີການປ້ອງກັນແລ້ວ ສີເຫຼືອງ: ການປ້ອງກັນຄອມພິວເຕີຖືກບຸກລຸກ ສີແດງ: ມີໄພຄຸກຄາມຮຸນແຮງຕໍ່ຄວາມປອດໄພຂອງ ຄອມພິວເຕີ(ມີມັນແວໃນຄອມພິວເຕີ)

ກີດໄປທີ່ Detail ເພື່ອເບິ່ງລາຍລະອຽດ ແລະ ວິທີການແກ້ໄຂ

ໃນໝ້າຕ່າງສູນການແຈ້ງເຕືອນ ລາຍການ ບັນຫາ ແລະ ການປ້ອງກັນຈະປາກົດຂຶ້ນ, ໃນການແກ້ໄຂບັນຫາໃຫ້ກົດປຸ່ມທີ່ກ່ຽວ ຂ້ອງ (ຕົວຢ່າງ ປຸ່ມ ເປີດໃຊ້ງານ Enable)

2. ວິທີສະແກນຄອມພິວເຕີແບບເຕັມຮູບແບບ ຫຼື ແບບວ່ອງໄວ

Kaspersky ຈະຄົ້ນຫາມັນແວ ແລະ ຟາຍທີ່ຕິ ດໄວຣັ ດ ເມື່ອສະແກນຄອມພິວເຕີ ສາມາດຮຽກໃຊ້ການສະແກນປະເພດຕ່າງໆ ຊຶ່ງແຕກຕ່າງກັນໄປຕາມຂອບເຂດ ແລະ ໄລຍະ ເວລາທີ່ໃຊ້ງານ ມີດັ່ງນີ້:

ການສະແກນເຕັມຮູບແບບ: ສະແກນຄອມພິວເຕີທັງໝົດ, ການດຳເນີນການນີ້ໃຊ້
 ເວລາດົນຫຼາຍໆ;

- ການສະແກນແບບວ່ອງໄວ: ສະແກນວັດຖຸເລີ່ມຕົ້ນທີ່ໜ່ວຍຄວາມຈຳຂອງລະບົບ
   ແລະ ບລຸດຮາດດິດ, ການສະແກນນີ້ໃຊ້ເວລາບໍ່ດົນ;
- ການເລືອກວັດຖຸທີ່ຈະສະແກນ: ສະແກນຟາຍ ຫຼື ໂຟນເດີທີ່ເລືອກສະແກນອຸ
   ປະກອນ.

Kapendy Free ? - × Your protection is live now I recommendation Details	Kaspensky Free ? - × Scan full Scan full Scan Guixt Scan Guixt Scan Scherphensky Her installing Scherphensky Her installing full Scan full Scan
Scin Database Update	Entruit Device Scot
Privacy Protection Privacy Protection Privacy Protection for all Privacy	
More Tools (i) Other products My Kapensky License active	Scan sobedule v Other products My Kaspensly Licence active

ການສະແກນແບບເຕັມຮູບ ແບບແມ່ນກົດທີ່ Scan

ເລືອກ Full Scan ຫຼັງຈາກນັ້ນກົດເລີ່ມ ຕົ້ນການສະແກນ Run Scan

3. ວິທີການສະແກນແບບຖອດ Device ອອກ

ຖ້າບໍ່ໄດ້ປ່ຽນແປງການຕັ້ງຄ່າໂປຣແກຣມ Kaspersky ຈະສາມາດສະແກນແບບ

ຖອດ Device ອອກໄດ້ຢ່າງວ່ອງໄວໂດຍອັດໂນມັດເມື່ອມີການເຊື່ອມຕໍ່.

Kaspersky Free		? – ×	- G Kaspersky Free ← Scan	? – ×
-	Your protection is live now 1 recommendation Details		Auf San External Device Scar Gard San San ethnol drives that are con Selective San Ex-	acted to the computer.
Scan	Database Update	Safe Money	Task Manager No running scan tasks.	
Privacy Protection	n Parental Control	Protection for all devices		
	More Tools		Scan schedule 🗸	
			© 0	Other products My Kaspersky License: active
© 0	09	er products My Kaspersky License: active	an E-tl D-'	Other products My Kaspersky License: a

ກົດທີ່ Scan

ເລືອກ External Drives Scan ຫຼັງຈາກນັ້ນ ກົດເລືອກ Device ທີ່ຕ້ອງການສະແກນ ແລະ ເລີ່ມຕົ້ນການສະແກນ Run Scan

4. ວິທີສະແກນຟາຍສະເພາະ

<u> ทามอับเถด Windows</u>

ບັນຫາມັນແວຮຽກຄ່າໄຖ່ WannaCrypt ທີ່ລະບາດທີ່ວໂລກ ເກີດຈາກຊ່ອງໂຫວ່ຂອງ ລະບົບປະຕິບັດ Windows ຊຶ່ງທາງ Microsoft ໄດ້ເປີດໃຫ້ Update Patch ແຕ່ເດືອນມີ ນາ (MS17-010) ຢ່າງໃດກໍ່ຕາມ, ມີຜູ້ໃຊ້ຈຳນວນຫຼາຍທີ່ບໍ່ໄດ້ສືນໃຈ Update Patch ນີ້ ຈຶ່ງກາຍເປັນຊ່ອງໂຫວ່ທີ່ຖືກໂຈມຕີ ແລະ ສຸນເສຍຂໍ້ມຸນສຳຄັນໄດ້ງ່າຍ.

ເຊື່ອວ່າທຸກທ່ານຄົງຮູ້ດີເຖິງຄວາມສໍາຄັນຂອງການ Update Software ໃຫ້ເປັນ ເວີຊັ່ນຫລ້າສຸດຢູ່ສະເໝີ ເພື່ອຫຼຸດຄວາມສ່ຽງຈາກການຖືກໂຈມຕີ ແຕ່ຂະບວນການUpdate Software (ໃນທີ່ນີ້ຄື Windows Update) ທີ່ມີຄວາມຫຍຸ້ງຍາກ ແລະ ໜ້າລໍາຄານ ເລີຍ ເຮັດໃຫ້ເປັນປັດໃຈໜຶ່ງທີ່ເຮັດໃຫ້ຜູ້ໃຊ້ບໍ່ຍອມກົດ Windows Update.

ມາຮູ້ຈັກ Windows Update ແມ່ນຫຍັງ? ອັບເດດໄປເພື່ອຫຍັງ?

ເລີ່ມຕົ້ນແມ່ນພື້ນຖານ Windows Update ເປັນຊື່ທາງການຄ້າຂອງລະບົບອັບເດດ ລະບົບປະຕິບັດການຂອງ Microsoft Windows ໂດຍ Microsoft ເລີ່ມໃຊ້ຊື່ນີ້ເທື່ອທຳ ອິດໃນສະໄໝ Windows 95.

ໜ້າທີ່ຂອງ Windows Update ຄືອັບເດດລະບົບປະຕິບັດການໃຫ້ເປັນເວີຊັ່ນລ່າສຸດ ດ້ວຍເຫດຜິນຫຼັກ 04 ປະການຄື:

- ເພີ່ມຟິວເຕີ (Feature)ໃໝ່ໆ ໃຫ້ລະບົບປະຕິບັດການ (ເຊັ່ນ: ອັບເດດ Service Pack);
- ບິດຊ່ອງໂຫວ່ ເພີ່ມມີຄວາມປອດໄພ;
- ແກ້ໄຂບັ້ກ (Bug) ຂອງລະບົບປະຕິບັດການ (ທີ່ບໍ່ກ່ຽວກັບຄວາມປອດໄພ);
- ອັບເດດ Driver Hardware ໃຫ້ເປັນເວີຊັ່ນຫລ້າສຸດ.

ເປັນຫຍັງຕ້ອງ Windows Update ເລື້ອຍໆ?

ຕາມປົກກະຕິແລ້ວ Microsoft ມີປະເພດຂອງການອັບເດດອອກເປັນ 02 ກຸ່ມໃຫຍ່ໆ ຄື: ການອັບເດດເພື່ອເພີ່ມ Feature ຊຶ່ງຖືເປັນອັບເດດໃຫຍ່ ແລະ ການອັບເດດ Patch ເພື່ອ ຄວາມປອດໄພ ແລະ ແກ້ໄຂ Bug ທີ່ເປັນການອັບເດດຍ່ອຍ.

ປັດຈຸບັນ Windows 10 ຈະມີການອັບເດດໃຫຍ່ ປີລະ 02 ເທື່ອເທົ່ານັ້ນ ໂດຍກຳນົດ ເປັນຮອບເດືອນມີນາ ແລະ ຮອບເດືອນກັນຍາ ເທົ່າກັບວ່າໃນໜຶ່ງປີ ເຮົາຈະມີການອັບເດດ ໃຫຍ່ທີ່ກິນເວລາດົນເປັນຊົ່ວໂມງພຽງ 02 ເທື່ອ ແລະ ການອັບເດດໃຫຍ່ແບບນີ້ເຮົາສາມາດ ເລືອກເວລາຕິດຕັ້ງອັບເດດໄດ້ເອງ.

ສ່ວນການອັບເດດຍ່ອຍ ເພື່ອປິດຊ່ອງໂຫວ່ ແລະ ແກ້ໄຂ Bug ນັ້ນ, Microsoft ມີການ ອັບເດດເດືອນລະ 01 ເທື່ອ, ທຸກວັນອັງຄານອາທິດສອງຂອງເດືອນ ຊຶ່ງເອີ້ນກັນວ່າ Patch Tuesday, ຍົກເວັ້ນມີກໍລະນີສຸກເສີນ Microsoft ກໍ່ຈະອອກ Patch ສຸກເສີນພິເສດໃຫ້ (ເຊັ່ນ: ເຫດການໄວຣັດ WannaCrypt), ສະຫຼຸບ ຖ້າໃຊ້ງານ Windows 10 ໃນກໍລະນີ ທົ່ວໄປແລ້ວ ໃນໜຶ່ງປີເຮົາຈະໄດ້ອັບເດດຍ່ອຍທັງໝົດ 12 ເທື່ອ ແລະ ອັບເດດໃຫຍ່ 02 ເທື່ອ (Restart ຄອມພິວເຕີ 14 ເທື່ອ).

ອັບເດດແລ້ວເປັນຫຍັງ Restart ຄອມພິວເຕີ

ໃນບາງເທື່ອ ການອັບເດດຊ່ອງໂຫວ່ ຫຼື ແກ້ໄຂບັ້ກ (Bug) ຂອງລະບົບຄື ການຂຽນທັບ ຟາຍຂອງລະບົບປະຕິບັດການໃຫ້ເປັນຟາຍເວີຊັນໃໝ່ ທີ່ປັບປຸງແກ້ໄຂແລ້ວ, ຈຳເປັນຕ້ອງ Restart ຄອມພິວເຕີ ເພື່ອໃຫ້ ຮາດແວໂຫຼດຟາຍເວີຊັ່ນໃໝ່ເຂົ້າມາໃນໜ່ວຍຄວາມຈຳ, ໃນ ບາງເທື່ອ ການອັບເດດຍ່ອຍບາງຢ່າງ ເຊັ່ນ: ການອັບເດດຖານຂໍ້ມູນມັນແວຂອງ Windows Defender ທີ່ບໍ່ແມ່ນຟາຍຂອງລະບົບກໍ່ບໍ່ເປັນຈຳເປັນຕ້ອງ Restart ຄອມພິວເຕີ.

ກໍລະນີ ທີ່ເຮັດວຽກຄ້າງໄວ້ ຫຼື ຫຼາຍຄົນມັກໃຊ້ວິທີການ sleep/hibernate ແທນການ ປິດຄອມພິວເຕີ, ການເປີດຄອມພິວເຕີ ອາດຈະຕ້ອງມາໄລ່ເປີດໂປຣແກຣມ, ເປີດຟາຍ ເຮັດ ໃຫ້ເກີດຄວາມໜ້າເບື່ອ ແລະ ລຳຄານ, ແຕ່ໃຫ້ເຂົ້າໃຈວ່າ ເພື່ອຄວາມປອດໄພຂໍ້ມູນສຳຄັນ.

<u>Windows Update ສໍາລັບຜູ້ໃຊ້ງານທີ່ວໄປ (Consumer)</u>

ສໍາລັບຜູ້ທີ່ໃຊ້ລະບົບປະຕິບັດການເວີຊັ່ນທີ່ເກົ່າ (Windows 7) ແນະນໍາວ່າຄວນ Up-Grade ເປັນ Windows 10 ໄດ້ແລ້ວ ເພາະຈະເພີ່ມຄວາມປອດໄພໃຫ້ທັນສະພາບການ ໃນປັດຈຸ້ນ.

<u>ການອັບເດດ</u>

Windows Update ຄືເຂົ້າໄປທີ່ Settings ເລືອກໝວດ Update & Security ຫຼື ກົດປຸ່ມ Start ແລ້ວພິມຄຳວ່າ Update, ສາມາດ ດຳເນີນໄປຕາມຂັ້ນຕອນຕາມລະບົບກຳນົດໄດ້ເລີຍ

ກີດທີ່ Windows Update ແລ້ວ ຈະເຫັນໜ້າຕາດັ່ງຮູບ ຊຶ່ງມີຕົວເລືອກໄປຕາມລຳດັບ ດັ່ງນີ້:

- ປຸ່ມ Check for updates ແບບ manual (Windows 10 ຈະກວດອັບເດດແບບອັດຕະໂນມັດ ໃຫ້ຕະຫຼອດເວລາຢູ່ແລ້ວ);
- ປະຫວັດການອັບເດດວ່າເຮົາຕິດຕັ້ງຫຍັງໄປແລ້ວ;
- 3. ตั้ງถ่า Active Hours;
- 4. ຕັ້ງຄ່າການ Restart ຄອມພິວເຕີຫຼັງອັບເດດ;
- 5. ຕັ້ງຄ່າອື່ນໆ;
- 6. ລິ້ງສໍາລັບກົດເບິ່ງຂໍ້ມູນວ່າອັບເດດຕ່າງໆ ຊຶ່ງກໍຄືລິ້ງນີ້ Windows 10 update history

<u>Update history ເບິ່ງປະຫວັດການອັບເດດຍ້ອນຫຼັງ</u>

ໂຕໝາຍແດງແມ່ນການອັບເດດ Patch ຄວາມປອດໄພປະຈຳເດືອນຂອງ Microsoft ຕາມປົກ ກະຕິແລ້ວ Microsoft ຈະແຍກອັບເດດເປັນ 02 ຢ່າງຄື: Cumulative Update for Windows 10 ທີ່ເປັນ Patch ຂອງ Microsoft ເອງ ແລະ Security Update for Adobe Flash Player ທີ່ໃຊ້ກັບ IE/Edge ທີ່ອັບເດດຜ່ານລະບົບ Microsoft, ຖ້າເບິ່ງຈາກວັນທີ ຈະເຫັນວ່າຮອບການອັບ ເດດຈະເປັນຊ່ວງວັນທີສິບ ຂອງແຕ່ລະເດືອນ (11-May ແລະ 14-Apr) ສະແດງໃຫ້ເຫັນຮອບການ ອັບເດດຕາມ Patch Tuesday ນັ້ນເອງ.

• Active hours ຕັ້ງເວລາຫ້າມ Restart

Set active hours to won't automatical without checking Start time	) let us know w ly restart it duri f you're using i	nen you typically use this device. We ng active hours, and we won't restart t.
8	00	
nd time (max 18	hours)	
17	00	

ບັນຫາສຸດໜ້ຳລຳຄານຂອງລະບົບປະຕິບັດການ Windows ຄືໃຊ້ງານຢູ່ ແລ້ວລະບົບປະຕິບັດ ການ Restart ແລະ ອັບເດດຕົວເອງເປັນເວລາດົນເຮັດໃຫ້ເສຍເວລາ, Microsoft ເອງກໍ່ຖືກຕຳນິ ເລື່ອງນີ້ມາດົນ ຈີນໃນທີ່ສຸດ Microsoft ຕ້ອງແກ້ບັນຫາດ້ວຍຕົວເລືອກ Active hours ຫຼື ການ ກຳນົດເວລາໃຫ້ໃນການອັບເດດ ແລະ ຫ້າມ Restart ເພື່ອບໍ່ໃຫ້ຂັດຈັງຫວະການເຮັ ດວຽກຂອງ ລະບົບປະຕິບັດການ. ສາມາດຕັ້ງເວລາຂອງ Active hours ໄດ້ສູງສຸດ 18 ຊົ່ວໂມງ, ສ່ວນຈະໃຫ້ Windows Restart ຕົວເອງຕອນໃດ ແມ່ນຂຶ້ນກັບເຮົາຕັ້ງຄ່າ.

Wine	dows Update
Updat	e status
Update	A restart is required to finish installing the following updates: • 2017-05 Cumulative Update for Windows 10 Version 1703 for x64-based Systems (KB401687 history
ĊУ	ur device is scheduled to restart outside of active hours. (Active hours are 08:00 to 17:00.)

<u>Restart options ภาบถ่าตั้วเอลาใบทาบ Restart</u>

ຕົວເລືອກນີ້ຄືກັບການ Active hours ຄືເປັນການລະບຸເວລາຕາຍຕົວໃຫ້ Windows ຮຸ້ ວ່າຕ້ອງການໃຫ້ Restart ຄອມພິວເຕີຕອນໃດ, ຕົວເລືອກນີ້ຈະໃຊ້ງານໄດ້ຕໍ່ເມື່ອWindows ດາວໂຫຼດ ແລະ ຕິດຕັ້ງການອັບເດດໄປແລ້ວ ແຕ່ລໍຖ້າໃຫ້ກົດ Restart ຢູ່.

Restart options	
Schedule a time	1
We'll finish installing updates when you tell us to:	
Off Off	
Pick a time:	
Pick a day:	
Show more notifications	-
We'll show a reminder when we're going to restart. If y	want to see more notifications about restarting, turn this on.
Off	

Feature ນີ້ເປັນລຸກຫຼິ້ນໃໝ່ໃນ Windows 10 Creators Update ໂດຍຈະເຫັນໜ້າ ຕາຄືກັບພາບທີ່ສະແດງຢູ່ ຂ້າງລຸ່ມ

ຕົວເລືອກທີ່ 7 ຄືບອກໃຫ້ອັບເດດຊອບແວໂຕອື່ນຂອງ Microsoft (ເຊັ່ນ: Office) ຜ່ານລະບົບ Windows Update ໄດ້ເລີຍ, ບໍ່ຕ້ອງດາວໂຫຼດ ຫຼື ກົດອັບເດດເອງ ຫຼື ຈະ ເລືອກກໍ່ໄດ້. ຕົວເລືອກທີ່ 8 ອອກແບບມາແກ້ ບັນຫາການອັບເດດໃຫຍ່ຂອງ Windows ທີ່ຕ້ອງ Reboot ຄອມພິວເຕີ ແລະ ໃຫ້ຜູ້ ໃຊ້ງານ Log in ກ່ອນ, ແລ້ວຕັ້ງຄ່າ ຫຼັງຈາກນັ້ນລໍຖ້າ ຄອມພິວເຕີພ້ອມໃຊ້ງານ.

ຕົວເລືອກທີ່ 9 ຄືວິທີ່ການດາວໂຫຼດຟາຍອັບເດດ ຊຶ່ງກົດແລ້ວຈະເຂົ້າໄປເຈີອີກໜ້າຈໍໜຶ່ງ ອີກ.

<u>Choose how updates are delivered ເລືອກວິທີການດາວໂຫຼດ</u> <u>ຟາຍອັບເດດ</u>

Choose how updates are of	delivered
Updates from more than one place	
Download Windows updates and apps from other PCs in addition to Microsoft. This can help speed up app and update downloads. Learn more	n
When this is turned on, your PC may also send parts of previously downloaded Windows updates and apps to PCs on your local network, or PCs on the Internet, depending on what's selected below.	y
Get updates from Microsoft, and get updates from and send updates to	
• PCs on my local network	
O PCs on my local network, and PCs on the Internet	

ເປີດ On

eature ນີ້ແລ້ວ

ຄອມພິວເຕີຈະເຮັດວຽກທັງດາວໂຫຼດຟາຍອັບເດດຈາກຄອມພິວເຕີອື່ນ ແລະ ສິ່ງຟາຍອັບ ເດດໄປໃຫ້ຄອມພິວເຕີອື່ນໄປພ້ອມກັນ (ເລືອກໃຫ້ດາວໂຫຼດຢ່າງດຽວບໍ່ໄດ້).

ນອກຈາກນີ້ ຍັງສາມາດຕັ້ງຄ່າໄດ້ວ່າຈະໃຫ້ດາວໂຫຼດຟາຍອັບເດດຈາກບ່ອນໃດ ຊຶ່ງມີໃຫ້ ເລືອກຄື ເຄືອຂ່າຍພາຍໃນ (local network) ຫຼື ຈະເອົາຈາກຄອມພິວເຕີໜ່ວຍອື່ນໆ.

<u> ຄິດກ່ອນກົດ</u>

ບັນດາປະເທດໃນອາຊ່ຽນນັ້ນ ມີການເຕີບໃຫຍ່ໃນການນຳໃຊ້ Smartphone ສູງທີ່ສຸດ ແລະ ໃນ Digital in 2020 in Southeast Asia ໄດ້ເກັບກຳສະຖິຕິການນຳໃຊ້ ອິນເຕີ ເນັດຂອງ ສປປ ລາວ ດັ່ງຮູບພາບ, ມີການຈະຫຍາຍຕົວຢ່າງວ່ອງໄວຖ້າທຽບໃສ່ປີທີ່ຜ່ານມາ ດັ່ງນັ້ນການນຳໃຊ້ໃຫ້ເກີດປະໂຫຍດ ແລະ ປອດໄພຕ້ອງໄດ້ຄຳນຶ່ງ ຫຼື ຄິດກ່ອນກົດທຸກໆຄັ້ງ ເພື່ອຄວາມປອດໄພຂອງຂໍ້ມູນທີ່ສຳຄັນຂອງທ່ານ.

ບັນຫາໃຫຍ່ຈະຕາມມາເມື່ອນຳໃຊ້ເຕັກໂນໂລຊີ ແຕ່ຂາດຄວາມເຂົ້າໃຈໃນການເຮັດວຽກ ຂອງ Smartphone (ຊຶ່ງກໍ່ບໍ່ແປກ ແມ້ແຕ່ຄອມພິວເຕີມີມາເປັນຫຼາຍສິບປີແລ້ວ ກໍ່ຍັງມີອີກ ຫຼາຍໆຜູ້ນຳໃຊ້ຍັງຂາດຄວາມຮູ້, ຄວາມສາມາດ ໃນການນຳໃຊ້ຄອມພິວເຕີ ໂດຍສະເພາະໃຫ້ ມີຄວາມປອດໄພ) ສະນັ້ນ, ຈຶ່ງເຮັດໃຫ້ຕົກເປັນເປົ້າໝາຍຂອງຜູ້ປະສົງຮ້າຍຕ່າງໆ ທີ່ມາຫາ ປະໂຫຍດຈາກຜູ້ໃຊ້ງານອຸປະກອນເຫຼົ່ານີ້ໄດ້ ດັ່ງນີ້:

- Phishing ການຫຼອກລວງຜ່ານອິນເຕີເນັດ, ຈະມັກຫາຂອງລາງວັນມາຫຼອກລໍ້ ຫຼື ຫຼອກ ໃຫ້ຕົກໃຈວ່າກຳລັງມີບັນຫາ ແລ້ວຫຼອກໃຫ້ເຮົາປ້ອນຊື່ຜູ້ໃຊ້ງານພ້ອມລະຫັດຜ່ານ ຫຼື ຂໍ້ ມຸນຕ່າງໆ ຜູ້ປະສົງຮ້າຍຕ້ອງການ;
- > Identity Theft ເປັນຜູ້ປະສົງຮ້າຍປະເພດບໍ່ໄດ້ລັກຊັບສິນ ແຕ່ລັກຂໍ້ມູນ ແລ້ວເອົາຂໍ້ມູນ ເຫຼົ່ານັ້ນໄປໃຊ້ງານຕ່າງໆ ໂດຍສ່ວນໃຫຍ່ມັກຈະເປັນເລື່ອງການເງີນ ເຊັ່ນ: ເອົາໄປເປີດບັນ ຊີບັດເຄຣດິດ, ກວ່າຈະຮູ້ຕົວ ກໍ່ມີບິນຈາກທະນາຄານມາເອີ້ນເກັບແລ້ວກັບເຈົ້າຂອງ ຂໍ້ມູນ;
- Social Media ແຊຣ໌ແລ້ວແຊຣ໌ອີກ, ຈະແຊຣ໌ຂອງໃຜ, ຈະແຊຣ໌ຫຍັງ ຕ້ອງລະວັງ ແລະ ຈະໂພສວ່າຈະໄປທ່ຽວໃສ ອາດເປັນການເຊີນຊວນໃຫ້ຂີ້ລັກເຂົ້າມາຍົກໄປເຄື່ອງເຮືອນ ໄປທັງຫຼັງ ແລະ ຜູ້ບໍ່ຫວັງດີທັງຫຼາຍ ກໍ່ກຽມໃຊ້ Social Media ໃນການຄຸກຄາມເຮົາໃນ ດ້ານຕ່າງໆ ບໍ່ວ່າຈະເປັນການຫຼອກລວງ ຫຼື ແມ່ນແຕ່ການເຜີຍແຜ່ໄວຣັດມືຖືຕ່າງໆ;
- > Smartphone ຢ່າງທີ່ຮຸ້ກັນດີ Smartphone ດຽວນີ້ໃຊ້ ງານຄືກັນກັບຄອມພິວເຕີ PC ແລະ ເມື່ອ PC ມີໄວຣັດ ເປັນຫຍັງ Smartphone ຈະບໍ່ມີ ໂດຍສະເພາະ ເປັນລະບົບ

ປະຕິບັດການເປີດ (Open Source), ແຕ່ນັ້ນກໍ່ບໍ່ໄດ້ໝາຍຄວາມວ່າລະບົບປະຕິບັດການ ປິດຢ່າງຈະບໍ່ມີທາງຖືກແຮັກ.

<u> ການຕັ້ງຄ່າຄວາມເປັນສ່ວນຕົວໃນ Windows 10</u>

ຫຼາຍທ່ານທີ່ນຳໃຊ້ຄອມພິວເຕີໃນການເຮັດວຽກງານໃນທຸກວັນ ເຖິງວ່າຈະໃຊ້ຄອມພິວ ເຕີສ່ວນຕົວ ບໍ່ມີຄົນອື່ນມາໃຊ້ຮ່ວມນຳ ແຕ່ກໍ່ມີຄົນລັກເບິ່ງຜ່ານທາງວິທີຕ່າງໆ ດັ່ງນັ້ນ, ເລື່ອງ ສ່ວນຕົວ Privacy ເທິງ Windows 10 ຈຶ່ງເປັນເລື່ອງສຳຄັນ ແລະ ຄວນໃສ່ໃຈ ສະນັ້ນ, ເຮົາມາເພີ່ມຄວາມເປັນສ່ວນຕົວ Privacy ເທິງ Windows 10 ເພື່ອບໍ່ໃຫ້ສາມາດລັກເບິ່ງ ການໃຊ້ງານໄດ້.

Private computer

ເລີ່ມຈາກການກົດປຸ່ມ Start (ກົດແປ້ນ Windows) ແລ້ວເລືອກ Settings ແລະ ໄປທີ່ Privacy.

ໃນໝ້າ General Settings ກໍມີການ ຕັ້ງຄ່າ Privacy, ເມື່ອມີແອັບເບິ່ງການ ໃຊ້ງານເພື່ອສົ່ງຂໍ້ມູນນຳສະເໝີໂຄສະ ນາທີ່ຖືກໃຈ ສະນັ້ນ ຄວນປົດ Off.

Windows ແລະ ແອັບຕ່າງໆ ຕິດຕາມ ການໃຊ້ງານຕະຫຼອດ ທຸກທີ່ທຸກເວລາ ເຖິງຂັ້ນສະແດງເທິງແຜນທີ່ເທິງ Google Maps ໄດ້ ຫຼື ເທິງແອັບແຜນທີ່ ຂອງ Windows ເອງ, ລວມທັງແອັບ Social Media ກໍມີການລັກດຶງຂໍ້ມູນ ແຜນທີ່ຢ່າງຖືກຕ້ອງ ດັ່ງນັ້ນ, ການປົດ Location ເປັນສິ່ງທີ່ຄວນຮູ້. ໂດຍເລືອກ ທີ່ Location ແລ້ວກົດປຸ່ມ Change ຈາກນັ້ນຈະມີຂໍ້ຄວາມຂຶ້ນ POP-UP ແລະເລືອກເປັນ OFF.

ນະຕອນນີ້ຍັງບໍ່ສາມາດໃຊ້ງານ Cortana ຊຶ່ງເປັນຜູ້ຊ່ວຍແບບສັ່ງງານດ້ວຍສຽງ ເໝືອນ SIRI, Google Assistants ແຕ່ ກໍໄດ້ຍິນການສັ່ງດ້ວຍສຽງ ແລະ ເກັບຂໍ້ ມູນຫຼາຍຢ່າງຂະນະກຳລັງເວົ້າ ບາງເທື່ອ ກໍລັກບັນທຶກສຽງບາງຢ່າງດ້ວຍ, ດັ່ງນັ້ນ ສາມາດປິດໄດ້ໂດຍ ເລືອກທີ່ Speech, Inking & Typing ຈາກນັ້ນກົດປຸ່ມ Turn Off Speech Services and typing Suggestions, ແລ້ວເລືອກ Turn Off.

ສຸດທ້າຍຄືການແຈ້ງເຕືອນ Notification ແຕ່ຖ້າຄົນອື່ນໃຊ້ຄອມພິວເຕີເຮົາຢູ່ ເຂົາກໍ່ຮຸ້ໄດ້ຜ່ານ ການແຈ້ງເຕືອນ Notification ທີ່ເຕືອນຢູ່ຕະຫຼອດເວລາ ບໍ່ວ່າການລ໋ອກໜ້າຈໍຄອມ, ດັ່ງນັ້ນ, ຄວນ ປິດການແຈ້ງເຕືອນ Notification ເທິງ Windows.

ກັບຄືນໄປທີ່ Home ເຂົ້າໝໍ້າຫຼັກ ຂອງ Settings ເລືອກທີ່ System ດັ່ງຮຸບ.

ເລືອກທີ່ Notifications & actions ແລ້ວ ຈະ ເຫັນວ່າ Show Notifications on the lock screen ຖ້າຍັງເປີດຢູ່ ກໍ່ໃຫ້ປີດ Off ຕາມຮູບ ນີ້ ແລ້ວຈະບໍ່ແຈ້ງເຕືອນຂຶ້ນເທິງ Lock Screen ແລ້ວ, ການຈະເຂົ້າເບິ່ງໄດ້ຕໍ່ເມື່ອ ມີການ Login ເຂົ້າສູ່ລະບິບ.

<u>ເຕັກນິກງ່າຍໆຊ່ວຍແກ້ບັນຫາໂລກແຕກ</u> (ຄອມພິວເຕີຄ້າງ ແລະ ຊ້າ ບໍ່ຕ້ອງເສຍເວລາລົງ Windows ໃໝ່)

<u>ຍ້ອນຫຍັງຄອມພິວເຕີຈຶ່ງຄ້າງ ແລະ ຊ້າ?</u>

ຄວາມຊ້າຜິດປົກກະຕິຂອງລະບົບປະຕິບັດການ Windows ເກີດຈາກຫຼາຍສາເຫດ ແຕ່ ສາເຫດຫຼັກທີ່ເຮັດໃຫ້ຄອມພິວເຕີຄ້າງ ແລະ ຊ້ານັ້ນ ເກີດຈາກການໃຊ້ງານທີ່ຫຼາຍເກີນໄປ ເຊັ່ນ: ການເປີດໂປຣແກຣມທີ່ບໍ່ຈຳເປັນ, ການໃຊ້ງານເປັນເວລາດົນ ເຮັດໃຫ້ພື້ນທີ່ຂອງການ ສຳຮອງຂໍ້ມູນເຕັມ, ມີຟາຍຂີ້ເຫຍື້ອ ຊຶ່ງເປັນສາເຫດຫຼັກ, ເຮົາສາມາດສັງເກດອາການໄດ້ຢ່າງ ຊັດເຈນ ຄອມພິວເຕີຄ້າງ, ຊ້າ ແລະ ກະຕຸກລະຫວ່າງການນຳໃຊ້.

ແລ້ວຕ້ອງເຮັດແນວໃດ? ວິທີແກ້ໄຂບັນຫາໂລກແຕກດັ່ງກ່າວ ຕ້ອງເລີ່ມຈາກການ ກຳຈັດຟາຍຂີ້ເຫຍື້ອ, ປິດການ Running ຂອງ ໂປຣແກຣມ, Disabled ໂປຣແກຣມທີ່ Startup Impact ໄວ້ສູງສຸດ, ຍົກເລີກການຕິດຕັ້ງໂປຣແກຣມ ທີ່ບໍ່ໄດ້ໃຊ້ງານ, ກວດສອບ ແລະ ກຳຈັດໄວຣັດ, ວິທີດັ່ງກ່າວບໍ່ຕ້ອງເສຍເວລາມານັ່ງລົງ Windows ໃໝ່.

<u> ກຳຈັດຟາຍຂີ້ເຫຍື້ອ</u>

ຜູ້ທີ່ໃຊ້ງານຄອມພິວເຕີສ້າງຂີ້ເຫຍື້ອຂຶ້ນມາເອງ ຈາກການໃຊ້ງານໃນການບັນທຶກ ຂໍ້ມູນຕ່າງໆ, ເປີດຟາຍ ແລະ ໂປແກຣມຕ່າງໆ ຈົນຫຼາຍເກີນໄປ ເຮັດໃຫ້ພື້ນທີ່ໜ່ວຍຄວາມ ຈຳເຕັມ ຊຶ່ງສິ່ງຜິນເຮັດໃຫ້ຄອມພິວເຕີເຮັດວຽກຄ້າງ ແລະ ຊ້າບໍ່ສາມາດເປີດຟາຍ ຫຼື ໂປຣ ແກຣມໄດ້ຕາມປົກກະຕິ. ຈະຕ້ອງແກ້ບັນຫາແນວໃດ? ່ງາຍໆໂດຍການລຶບບັນດາຟາຍຂີ້ເຫຍື້ອອກຈາກ ຄອມພິວເຕີ ເພື່ອເພີມໜ່ວຍຄວາມຈຳ.

1. ລຶບ Empty Recycle Bin

ສ່ວນໃຫຍ່ເວລາລຶບຟາຍ ຈະກົດທີ່ຟາຍ ແລ້ວກົດຂວາເລືອກ delete ຫຼື ກົດປຸ່ມ delete ແຕ່ຄວາມຈິງແລ້ວການເຮັດແບບນັ້ນຟາຍທີ່ລຶບໄປກໍ່ຍັງຄົງຢູ່ພາຍໃນຄອມພິວເຕີ ສະນັ້ນ, ກັບໄປສັງເກດທີ່ຖັງຂີ້ເຫຍື້ອ Recycle Bin ຊຶ່ງກໍ່ຍັງໃຊ້ພື້ນທີ່ໃນການເກັບຟາຍ ໄປທີ່ລຶບໄປແລ້ວ, ເພື່ອໃຫ້ສາມາດເອົາຟາຍກັບຄືນໄປໃຊ້ງານໄດ້ຄືການ Restore ດັ່ງ ນັ້ນ, ໃຫ້ແນ່ໃຈວ່າຟາຍຈະບໍ່ເອົາກັບໃຊ້ງານອີກ ໃຫ້ກົດຂວາ Recycle Bin ແລ້ວເລືອກ Empty Recycle Bin ກຳຈັດຟາຍຂີ້ເຫຍື້ອຕ່າງໆໃຫ້ອອກຈາກຄອມພິວເຕີຢ່າງຖາວອນ ແບບບໍ່ມີວັນຫວນກັບມາໃຊ້ງານໄດ້.

ล็บฟาย Temporary Files

ຟາຍຂີ້ເຫຍື້ອ (Temp Files) ຄືຟາຍທີ່ບໍ່ໄດ້ໃຊ້ງານແລ້ວ ຫຼື ຟາຍທີ່ເກີດຂຶ້ນໂດຍອັດ ໂນມັດຕິ ຈາກການເຮັດວຽກຂອງ Windows, ເປັນການໃຊ້ງານພື້ນທີ່ຂອງ Hard disk ເພື່ອມາປະມວນຊົ່ວຄາວ (Cookie Temp) ແລະ ອີກເຫດຜິນ ແມ່ນເກີດຈາກການໃຊ້ ງານອິນເຕີເນັດ ຫຼື ອາດເກີດຂຶ້ນຕອນທີ່ຕິດຕັ້ງໂປຣແກຣມ ແລະ ລວມເຖິງການທີ່ເຮົາລຶບ ຟາຍຂີ້ເຫຍື້ອ (Recycle Bin) ແລະ ອື່ນໆ. ຟາຍຂີ້ເຫຍື້ອທີ່ບໍ່ມີປະໂຫຍດນີ້ ຍິ່ງປະໄວ້ ດົນມັນກໍ່ຈະເຮັດໃຫ້ Hard disk ເຕັມ, ເມື່ອຫຼາຍຂຶ້ນກໍ່ຈະສິ່ງຜິນໃຫ້ຄອມພິວເຕີເຮັດ ວຽກຄ້າງ ແລະ ຊ້າ, ແນະນຳໃຫ້ລຶບຖິ້ມໄປ ເພື່ອເພີ່ມພື້ນທີ່ໃຫ້ກັບ Hard disk ໂດຍ ມີວິທີດັ່ງນີ້:

ໄປທີ່ເມນູ Start > Run ແລ້ວພິມຄຳສັ່ງ %temp%

	🖅 Run						×			
		Type the na resource, a	ame of a pr nd Window	ogram, /s will oj	older, docum den it for you.	nent, or Internet				
	Open:	%temp%				,	~			
		Г	OK		Cancel	Browse				
Ele Home Chare View										
← → · · ↑ → This PC → Local Disk (Ci) → Use	rs > CHANSA~1 > A	,ppData → Local → Te	emp							
EPSON Easy Photo Print + Photo Print	~									
A Quick access		Date modified	Туре	Size						
Desktop	FC-B1B2-4F495E353FAB	2/8/2019 10:59	File folder		Delete Multiple Ite	ms		×		
Downloads Downloads Cache	- AU /2"***0***0U*2038	2/8/2019 10:59 AM	File folder		A 44	sure used to a	anth delete these 41 is			
Documents 🖈 🦲 CB040E9A-00A9-45	CD+B189+FC3BB6BF08	2/8/2019 10:40 AM	File folder		Are you	sure you want to permar	ientiy delete these 41 items:			
Pictures x D2743962-A70A-4A	D8-BE4A-0950321C61	2/8/2019 10:28 AM	File folder		<u> </u>		Yes	No		
Howlouse Softwareligite Te	mp	2/7/2019 904 AM	File folder							
Augot	b	1/29/2019 9:39 AM	File folder		7767 7110 00 71 70	En TRAVENA	1.8			
- DF0C8C288F3FDA	113F.TMP	2/7/2019 9:06 AM	TMP File	1 KB						
-DF0D4D7AA86BAG	C0050.TMP	2/5/2019 11:16 AM	TMP File	1 KB			1	1	*	_
ConeDrive	F7F.TMP	2/6/2019 2:02 PM	TMP File	1 KB	ຫຼາຈາ	ກນນຈະເ	ງະກິດໜາເ	ລາງນ	ແລ	ม
This PC	35F8.TMP	2/6/2019 9:57 AM	TMP File	272 KB				2		
3D Objects OF300B4F5F16204	I89C.TMP	2/6/2019 9:31 AM	TMP File	1 KB	no C	twl_1 c	ພື່ດເປັນກາ	າເດລິດກ	í	P
Desktop DF38C808D776A9	CA65.TMP	2/6/2019 9:57 AM	TMP File	256 KB	JILI U	UTTA L	ຓລເດກາເເ	ກເຟລາ	ICU I	U
Documents DF48E2E159F06B3	817.TMP	2/8/2019 10:49 AM	TMP File	256 KB			~			
Downloads Dropparcrocopy	84D5.TMP	2/8/2019 10:49 AM	TMP File	272 KB	າດ້າງກໍໄ	ດ ແລ້ວງ	ño Shift+	Delete	ิเป	11
Music	832D.TMP	2/5/2019 11:16 AM	TMP File	16 KB	01) 02 0	.,	Sint Sint	Duitte	.0.	
Pictures 90143953.cvr		2/6/2019 10:00 AM	CVR File	2 KB		9 -		۲.		
Videos 265921687.cvr		2/8/2019 10:49 AM	CVR File	2 KB	ການລະ	ບແບບເຫ	າອອກພາຍ	ອອກແ	ງຈາ	n
Local Disk (C:) adobegc		2/8/2019 8:42 AM	Text Document	49 KB						
CO Dear (D)		2/8/2019 9:16 AM	Text Document	1 KB	ഹവബി	arg				
CD Drive (F)		2/8/2019 9:19 AM	Text Document	1 KB	ຍ ອກຫ	อเแ.				
🖏 File In Use		-	- □ >	×						
The action can't be com	pleted because th	ne file is open in N	Aicrosoft Word							
Close the file and try ag	ain.									
MSForms.e	exd									
Type: EXD	File									
Size: 143 Ki Date modi	6 fied: 1/29/2019 9:3	MA P								
					Disk Clear	nup			X	
Do this for all curren	titems									
	-							ومداولة والمو		
Ti	ry Again	Skip	Cancel		Are you	i sure you wa	ant to permane	ntly delete		
	(	N2			these fi	les?				
Eaurar dataile										
					_				2	
ດີເປີ້ອມງາກກາງອະເ	ສະແເງໃ	ມາເາາງໂ	າງເປັ	ແລອງ	1				ה	
~~ .	. ,	2					Dalata Chu	Const		
ເພາະມາວະບໍ່ດີບອງຈ	เห็บิจา	പറക്ഷം	ىر با ا	າກິດ	S1		Delete Files	Cancel		
ເຫຼາວາກ ຄວດຢຽຫຼາ	ວດເກາເ	າກເຊິ່ງປາ	บบู แล่จ	กาแก	S		10			
			ž			O 44	<u> </u>		- ×	
ແປກໄຈທີ່ຍ້າເຫັນ	ຟາຍຍັງສ	ຄ່າເຫືອ	ນັ້ນຄື	ปาย	ທີ່ຍັງມີກ	ານໄຊ້ງານ	, ເທົ່ານີ້ກໍເ	ປັນການ	ເພິ່ມ	

ປະສິດທິພາບໃນການໃຊ້ງານໃຫ້ກັບຄອມພິວເຕີ.

3. ລຶບຟາຍຂີ້ເຫຍື້ອໂດຍການ Disk Cleanup

ຜູ້ໃຊ້ງານ Windows 10 ຕ້ອງການລຶບຟາຍຂີ້ເຫຍື້ອຂອງ Windows 10, ວິທີການ ລົບຟາຍຂີ້ເຫຍື້ອຂອງ Windows 10 ທີ່ບໍ່ໄດ້ໃຊ້ງານແລ້ວ ເພື່ອເພີ່ມພື້ນທີ່ໃຫ້ກັບ Drive C ໂດຍວິທີນີ້ຄືການເຮັດໃຫ້ Disk Cleanup ຂອງ Windows 10.

ເລືອກ Cleanup System File ຈາກ ນັ້ນລໍຖ້າໃຫ້ລະບົບກວດສອບຟາຍຂີ້ ເຫຍື້ອຕ່າງໆ

ກົດເລືອກ File Delete ທັງໝົດ ແລະ OK

ຫ້າຈາກນັ້ນ, ກົດ Delete Files ແລະ ລໍຖ້າໃຫ້ລະບົບລຶບຟາຍຂີ້ເຫຍື້ອສຳເລັດ ເທົ່ານີ້ກໍ່ເປັນການ ເພີ່ມພື້ອທີ່ໃຫ້ກັນ Drive C.

<u>ຕັ້ງຄ່າ Windows ໃຫ້ບັນທຶກຟາຍ Drive ອື່ນ</u>

ຫາກຄອມພິວເຕີມີຊ່ອງເກັບຂໍ້ມູນ Partitions ຫຼື Drive ຫຼາຍ, ສາມາດຕັ້ງຄ່າ ການບັດທຶກຟາຍ, ຕິດຕັ້ງແອັບ ຈາກ drive c ມາຢູ່ drive ອື່ນໆໄດ້ ໂດຍເຂົ້າໄປ ກົດທີ່ປຸ່ມ start > ເລືອກ settings > ກົດເລືອກ System

← Settings		
	Storage	
Find a setting $ ho$ System	This PC (C) - 195 GB	← settings
Display	Local Disk (D:) - 736 GB	Change where your apps, documents, music, pictures, videos and maps are saved by default.
4谢 Sound	38.1 GB used 698 GB free	New apps will save to:
Notifications & actions	Storage sense	New documents will save to:
J Focus assist	Windows can automatically free up space by getting rid of files	This PC (C) 🗸
O Power & sleep	you don't need, like temporary nies and content in your recycle bin	New music will save to:
🖙 Storage	• Off	This PC (C) V
记 Tablet mode	Change now we tree up space automatically Free up space now	New photos and videos will save to: This PC (C)
計 Multitasking	More storage settings	New movies and TV shows will save to:
Projecting to this PC	Change where new content is saved	This PC (C) V
₩ Shared experiences	Manage Storage Spaces	Change where you store your offline maps
✓ Remote Desktop		LLL INSTRUCT

ຈາກນັ້ນກົດຊ້າຍມືທີ່ Storage > ໄປທີ່ More storage setting ແລະ ເລືອກ Change where now content is saved ຈາກນັ້ນເຮົາສາມາດປ່ຽນ drive c ມາຢູ່ drive ອື່ນໆທີ່ມີພື້ນທີ່ ວ່າງຕາມຄວາມຕ້ອງການ ບໍ່ວ່າຈະເປັນ Media

<u> ປິດການເຮັດວຽກຂອງໂປຣແກຣມທີ່ Startup Impact</u>

ເປີດຄອມພິວເຕີມາໃຊ້ງານ ແຕ່ວ່າກວ່າລະບົບປະຕິບັດການຈະເປີດ ພ້ອມໃຊ້ງານກໍກິນເວລາດົນ ຫຼື ຊ້າຈົນຮູ້ສຶກວ່າຜິດປົກກະຕິ ຫຼື ຄິດ ວ່າຕິດໄວຣັດໄປແລ້ວ ແຕ່ທີ່ຈິງແລ້ວອາດຈະມີສາເຫດອື່ນອີກ ຫຼວງຫຼາຍທີ່ຜູ້ໃຊ້ງານບໍ່ຮູ້? ຍ້ອນຕອນເປີດຄອມພິວເຕີ ລຳດັບ ທຳອິດທີ່ລະບົບຈະເຮັດຄືການເປີດໄປຣແກຣມອັດຕະໂນມັດ (Startup Program), ໄປຣແກຣມພວກນີ້ສົ່ງຜົນໃຫ້ຄອມພິວເຕີ ມີອາການຊ້າ ດັ່ງນັ້ນ, ແກ້ບັນຫານນີ້ດ້ວຍການກົດຂວາໃສ່ Tab bar ເລືອກ Task Manager

Processes Performance Ann history Sta	rtun Uner	Detaile Servi						
Perominice Approximity	Cop oscis	Decans Servi			- ເມື່ອເລື	ອກ ′	Fask Mar	іядеі
Numa	5%	52%	5%	0%			iusii iiiui	
Apps (4)	cro	manory	UNK	THE REAL PROPERTY AND A DECIMAL PROPERTY AND	🔺 ຈະມີລ	າຍລະ	ອງດທັງໝົ	ິດ >
> C Google Chrome	0.1%	77.7 MB	0.1 MB/s	0.1 Mbps				
> 🧊 Notepad	0.1%	0.9 MB	0 MB/s	0 Mbps				
> 🕵 Snipping Tool	0.2%	2.7 MB	0 MB/s	0 Mbps				
> 🙀 Task Manager	0.5%	11.2 MB						
Background processes (53)			Tas	sk Manager			- 0	×
Application Frame Host	0%	0.6 MB	File C	uptions view	Charles IV Down			
BitTorrent (32 bit)	0%	6.5 MB	Proces	ses Performance App his	tory startup Users Details	Services		
COM Surrogate	0%	0.6 MB					Last BIOS time: 1	6.4 seconds
O Cortana	0%	0.1 MB						
💽 Data Exchange Host	0%	0.7 MB	Name	~	Publisher	Status	Startup impact	
Device Association Framework	0%	0.4 MB	å	Garena+		Enabled	None	
💽 Garena+ Plugin Host Service (3	0%	1.5 MB	6	Microsoft OneDrive	Microsoft Corporation	Disabled	None	
Garena+ Plugin Host Service (3	0%	0.4 MB		NVIDIA Backend	NVIDIA Corporation	Enabled	Low	
Fewer details		D	NVIDIA Capture Server Pro	xy NVIDIA Corporation	Enabled	Low		
			•1	Realtek HD Audio Manager	Realtek Semiconductor	Enabled	Low	
				Steam Client Bootstrapper	Valve Corporation	Disabled	None	
			E	Windows Defender notifica	ti Microsoft Comoration	Enabled	Low	
			○ Fe	ewer details				Disable

ຂັ້ນຕອນນີ້ຈະເປັນການປັບແຕ່ງໂປຣແກຣມເປີດອັດຕະໂນມັດ ເວລາເປີດຄອມພິວເຕີ ໃຫ້ປີດ ການເຮັດວຽກມັນລົງ ໂດຍການເລືອກແຖບໂປຣແກຣມດັ່ງກ່າວທີ່ຕ້ອງການປິດແລ້ວກົດຂວາເລືອກ "Disable" ເພື່ອບໍ່ອະນຸຍາດໃຫ້ເປີດອັດຕະໂນມັດ ຊ່ວຍໃຫ້ເວລາເປີດຄອມພິວເຕີໃຊ້ງານໄວຂຶ້ນ

<u>ວິທີຢຸດການເຮັດວຽກໂປຣແກຣມທີ່ຄ້າງບໍ່ສາມາດກີດປົດໄດ້</u>

ການແກ້ໄຂໂປຣແກຣມຄ້າງ ບໍ່ສາມາດປິດໄດ້ ໂດຍ ການໃຊ້ເຄື່ອງມືຂອງ Windows ເອງຄື Task Manager ໃນການປິດໄປຣແກຣມທີ່ມີອາກາດ Not Responsive ຫຼື ທີ່ຮູ້ກັນວ່າໂປຣແກຣມບໍ່ສາມາດຕອບສະໜອງກັບຜູ້ໃຊ້ ງານ ແລະ ລະບົບໄດ້, ຊຶ່ງມັນຈະຊ່ວຍຫຼຸດຜ່ອນການເຮັດ ວຽກຂອງຄອມພິວເຕີ ແລະ ທີ່ສຳຄັນຫຼຸດອາລົມຮ້ອນ ຂອງເຮົາລົງໄດ້, ໂດຍການກົດຂວາໃສ່ Tab bar ເລືອກ Task Manager.

	Toolbars >
	Search >
	Show Task View button
	Show People on the taskbar
	Show Windows Ink Workspace button
	Show touch keyboard button
	Show the desktop
	Task Manager
	Lock the taskbar
٥	Taskbar settings

🛱 🛛 🗛 Task Manager 🚽 🗖										×
File Options View										
Processes	Performance	App history	Start-up	Users	Details	Services				
^ Name Status						25% CPU	50% Memory	5% Disk	0% Network	
Apps (5	)								^	
DW Ac	lobe Dreamwea	wer CS6 (32 bit	:)		24.6%	91.7 MB	0 MB/s	0 Mbps		
FileZilla FTP Client (32 bit)						0%	5.7 MB	0 MB/s	0 Mbps	
Google Chrome (32 bit) (2)						0%	99.5 MB	0.1 MB/s	0 Mbps	
🖻 🙀 Task Manager						0.1%	8.3 MB	0 MB/s	0 Mbps	
Windows Explorer (2)						0.5%	40.2 MB	0 MB/s	0 Mbps	
Background processes (30)										
Adobe Acrobat Update Service (						0%	0.6 MB	0 MB/s	0 Mbps	
Adobe CS6 Service Manager (32						0%	1.0 MB	0 MB/s	0 Mbps	
Apache HTTP Server (32 bit)						0%	8.2 MB	0 MB/s	0 Mbps	
Apache HTTP Server (32 bit)						0%	10.0 MB	0 MB/s	0 Mbps	
		c .			004	CC.140	0.140/	0.1.0	~	
Fewer details End tas								sk		

ໃນໜ້າຂອງ Task Manager ນັ້ນໃຫ້ໄປທີ່ > Processes ຈະສະແດງລາຍລະອຽດ Process ການເຮັດວຽກຂອງໂປຣແກຣມທັງໝົດໃນຄອມພິວເຕີທີ່ເປີດຢູ່ ຊຶ່ງຈະແຍກອອກຫຼັກໆຄື 02 ປະເພດ: ປະເພດ App ແມ່ນໂປຣແກຣມເປີດໃຊ້ງານແທ້ ແລະ ປະເພດ background Processes ແມ່ນໂປຣແກຣມທີ່ເຮັດວຽກເບື້ອງຫຼັງ ເຊັນ Service ຂອງ windows. ກັບມາທີ່ວິທີການ ປິດມັນ **ໃຜວ່າໂປຣແກຣມຄ້າງປິດບໍ່ໄດ້** ຕ້ອງປິດຄອມພິວເຕີເທົ່ານັ້ນ ດຽວກ່ອນ!!! ເຂົ້າມາຕາມ ຂັ້ນຕອນຂ້າງເຖິງ ແລະ ເລືອກໂປຣແກຣມທີ່ຄ້າງຢູ່ > ແລ້ວເລືອກ End task ເທົ່ານີ້ກໍ່ຊ່ວຍຫຼຸດ ຜ່ອນທັງໂປຣແກຣມທີ່ຄ້າງ ແລະ ອາລົມຮ້ອນໄດ້.

<u>ການເປີດ AutoPlay ປ້ອງກັນໄວຣັດ</u>

ເມື່ອມີການເຊື່ອມຕໍ່ Flash drive, Hard disk, ຫຼື ສາຍ USB ລະຫວ່າງມືຖື ແລະ ອື່ນໆ ເທິງ CD Drive ຈະຂຶ້ນ POP-UP AutoPlay ໃຫ້ເລືອກຂຶ້ນ, ແຕ່ໃນບາງເທື່ອ AutoPlay ກໍ່ ມີການເປີດກັບໂປຣແກຣມອື່ນຂຶ້ນມານຳ ອາດເປັນບັນຫາໃຫ້ໄວຣັດ ຫຼື ສິ່ງບໍ່ພຶງປະສິງເຂົ້າເຖິງ ຄອມພິວເຕີໄດ້, ຊຶ່ງສາມາດຕັ້ງຄ່າປິດ AutoPlay ເທິງ Windows 10 ໂດຍມີຂັ້ນຕອນການຕັ້ງຄ່າ ດັ່ງນີ້: ກົດທີ່ປຸ່ມ Start > ເລືອກ Settings > ກົດເລືອກ System.

← Settings						
命 Home	AutoPlay					
Find a setting	Use AutoPlay for all media and devices					
Devices						
Bluetooth & other devices	Choose AutoPlay defaults					
	Removable drive					
Printers & scanners	Choose a default $\checkmark$					
() Mouse	Memory card					
Typing	Choose a default $\checkmark$					
🖉 Pen & Windows Ink	ໄວຮັດ					
AutoPlay AutoPlay	Choose a default $\checkmark$					
🖞 USB	Apple iPhone					
	Choose a default $\sim$					

ແລະ ເລືອກ AutoPlay ຈະມີໜ້າການຕັ້ງຄ່າ AutoPlay ທາງດ້ານຂວາມືຂຶ້ນມາ, ສາມາດສັ່ງ ປິດ AutoPlay ໄດ້ໂດຍເລືອກ Off, ແຕ່ ຖ້າເລືອກ On ກໍ່ສາມາດຕັ້ງຄ່າ AutoPlay ໃຫ້ແຕ່ ລະອຸປະກອນໄດ້ເຊັ່ນ ເມື່ອມີການເຊື່ອມຕໍ່ Flash drive ກໍຈະເປີດທີ່ File Explorer ທັນທີ ຖ້າ ເລືອກທີ່ Open to view file (File Explorer) ຫຼື ຈະເລືອກ Take no Action ຄືບໍ່ຕ້ອງແຈ້ງ ເຕືອນ.

<u>ຍົກເລີກການຕິດຕັ້ງໂປຣແກຣມທີ່ບໍ່ໄດ້ໃຊ້ງານ</u>

ວິທີຈະຊ່ວຍໃຫ້ເພີ່ມເນື້ອທີ່ຂອງ CPU ແລະ RAM ໃຫ້ການເຮັດວຽກຂອງມັນມີປະສິດທິພາບ ເພີ່ມຂຶ້ນ ແລະ ຈະເຮັດໃຫ້ຄອມພິວເຕີບໍ່ໜັກ ສາມາດເຮັດວຽກໄດ້ໄວຂຶ້ນ. ໂດຍການເຂົ້າເບິ່ງວ່າ ແອັບ ຫຼື ໂປຣແກຣມ Windows 10 ໂຕໃດມີຂະໜາດຟາຍຕິດຕັ້ງຫຼາຍ ໃຫ້ເຂົ້າໄປທີ່ start ເລືອກ settings > ເລືອກ Apps.

ເລືອກ ໂປຣແກຣມທີ່ບໍ່ຈຳເປັນ, ບໍ່ໄດ້ໃຊ້ ງານ ແລະ ມີ ຟາຍຕິດຕັ້ງຫຼາຍ ແລ້ວ ເລືອກໂປຣແກຣມດັ່ງກ່າວ > Uninstall ແລະ ກີດ Yes ແລະ ລໍຖ້ າໃຫ້ ລະບື ບ ຍົກເລິກການຕິດຕັ້ງ ເທົ່ານົ້ກໍ່ສຳເລັດ. ເລືອກ Apps & Features > ແລ້ວ ກີດ sort by ເປັນການຄົ້ນຫາດ້ວຍ ຂະໜາດຂອງໂປຣແກຣມ size ຈະ ສະແດງຊື່ໂປຣແກຣມ Windows ທີ່ ມີຟາຍຕິດຕັ້ງຫຼາຍ ຈົນນ້ອຍລຽງ ຕາມລຳດັບ ໃຫ້ຍົກເລິກໂປຣແກຣມ ທີ່ເຮົາບໍ່ໃຊ້ ແລະ ມີຟາຍຕິດຕັ້ງ ຫຼາຍອອກ.

Apps & features

<u>ເອກະສານອ້າງອີງ</u>

https://support.kaspersky.com/12971#block1 https://www.blognone.com/node/92405 https://www.kafaak.com/2013/01/31/kid-kon-click/ https://www.it24hrs.com/2018/privacy-windows-10-setting/ https://www.it24hrs.com/2016/windows-10-clear-drive-space/ http://keancode.com/windows-10-tips/
03 ເຕັກນິກພື້ນຖານການສ້າງຄວາມປອດໄພທາງມືຖື

ຄວາມກ້າວໜ້າຂອງເຕັກໂນໂລຊີ ການສື່ສານຂໍ້ມນຂ່າວສານນັ້ນ ເຮັດໃຫ້ມີຜູ້ພັດທະນາ **"ໂທລະສັບເຄື່ອນທີ່**" ຫຼື "**ມືຖື ຫຼື ໂທລະສັບມືຖື**" ອອກມາເປັນຈຳນວນຫວາຫາຍ ຜູ້ ພັດທະນາຕ່າງກໍ່ມີແນວຄິດຄ້າຍກັນ ຄືຕ້ອງການອຳນວຍຄວາມສະດວກໃຫ້ແກ່ຜໍ້ໃຊ້ງານຫາຍ ທີ່ສຸດ ຊຶ່ງຄວາມສາມາດ ແລະ ຂໍ້ດີຫາຍຢ່າງຂອງໂທລະສັບມືຖື ກໍ່ຍັງມີແອບແຝງໄປດ້ວຍໄພ ອັນຕະລາຍ ໄພຄຸກຄາມຫຼາຍຢ່າງ ຊຶ່ງຜູ້ໃຊ້ງານອີກຈຳນວນຫຼາຍ ທີ່ຍັງຂາດຄວາມຮູ້ໃນການ ໃຊ້ງານ ຊຶ່ງສິ່ງຜິນໃຫ້ຜໍ້ປະສົງຮ້າຍສາມາດໂຈມຕີ ຫຼື ລັກຂໍ້ມນຕ່າງໆ ໄດ້ໂດຍງ່າຍ ເຊັ່ນ: ການຕິດຕັ້ງຊອບແວຜິດກິດໝາຍ ສິ່ງຜົນໃຫ້ລະບົບປະຕິບັດການມືຖືມີຊ່ອງໂຫວ່. ຈາກ ສະພາບແວດລ້ອມປັດຈບັນ ເປັນທີ່ຍອມຮັບກັນວ່າໂທລະສັບມືຖືໄດ້ກາຍເປັນອາໄວຍະທີ່ 33 ໃນຊີວິດປະຈຳວັນໄປແລ້ວ, ທຸກອົງກອນ ຫຼື ບໍລິສັດໃຊ້ໃນການຕິດຕໍ່ສື່ສານຊຶ່ງກັນ ແລະ ກັນ ແລະ ເພື່ອອຳນວຍຄວາມສະດວກໃນການຄົ້ນຫາຂໍ້ມູນຢ່າງ່າຍດາຍ ຊຶ່ງໂທລະສັບມືຖືປັດ ຈບັນລາຄາບໍ່ສາຫາຍທີ່ວາງຂາຍຕາມທ້ອງຕະຫາດ ກໍ່ມີຄວາມສາມາດທຽບເທົ່າ ແລະ ສາມາດໃຊ້ງານ ເພື່ອສະໜັບສະໜຸນພາລະກິດຂອງອົງກອນໄດ້ ເຊັ່ນ: ການໃຊ້ງານ VoIP (Voice over IP) ຂອງອົງກອນ, ການເຂົ້າເຖິງເອກະສານທີ່ຈັດເກັບຢູ່ເທິງເວັບໄຊຂອງອົງ ກອນ ທັງໝົດເຖິງການຮັບສິ່ງອີເມວ ແລະ ອື່ນໆ ຊຶ່ງໃນຂະນະທີ່ອຸປະກອນເຫົ່ານີ້ ກໍ່ໃຫ້ເກີດ ປະໂຫຍດຫວງຫາຍ ແຕ່ໃນທາງກັບກັນກໍ່ສົ່ງຜືນໃຫ້ເກີດມີຄວາມສ່ຽງໃນຮຸບແບບໃໝ່ທີ່ອົງ ກອນອາດຈະບໍ່ເຄີຍຄາດຄິດມາກ່ອນ ເຮັດໃຫ້ອົງກອນອາດມີຄວາມຈຳເປັນຕ້ອງຫາແນວທາງ ປົກປ້ອງ ຫຼື ການຮັກສາປອດໄພຂອງຂໍ້ມຸນໃຫ້ໄດ້ຫາຍທີ່ສຸດ ຫຼື ໃນອີກມຸມໜຶ່ງ ອົງກອນ ອາດຈຳເປັນຕ້ອງກຳນົດນະໂຍບາຍການໃຊ້ງານມືຖືຂອງພະນັກງານທັງໝົດ ເພື່ອຄວບຄຸມ ຫື ໍ່ຈຳກັດການເຂົ້າເຖິງຂໍ້ມູນສຳຄັນຂອງອົງກອນເປັນຫັກ.

ນອກຈາກນີ້ການນໍາໃຊ້ໂທລະສັບມືຖືສ່ວນຕົວກໍ່ພົບກັບໄພຄຸກຄາກຫຼາຍເຊັນກັນ ການ ລັກຂໍ້ມູນສ່ວນບຸກຄົນ, ຂໍ້ມູນການເງິນ, ຮູບພາບ, ວິດີໂອ ແລະ ອື່ນໆ ທີ່ສົ່ງຜິນເສຍໃຫ້ຕົວ ບຸກຄົນ ສາເຫດຫຼັກແມ່ນການຂາດຄວາມຮຸ້ ຄວາມເຂົ້າໃຈໃນການນໍາໃຊ້ໃຫ້ປອດໄພ.

37

<u>ລະບົບປະຕິບັດການມືຖື (OS)</u>

ລະບົບປະຕິບັດການ (Operating System ຫຼື OS) ໜາຍເຖິງ ໂປຣແກຣມ ຫຼື ຊອບ ແວລະບົບທີ່ເຮັດໜ້າທີ່ຄວບຄຸມການເຮັດວຽກຂອງອຸປະກອນ ແລະ ໂປຣແກຣມປະຍຸກຕ່າງ ໆ ທີ່ຢູ່ພາຍໃນອຸປະກອນ ຕົວຢ່າງ ເຄື່ອງຄອມພິວເຕີມີການໃຊ້ລະບົບປະຕິບັດການ (OS) ຄື Windows ແລະ ມີການລົງໂປຣແກຣມ Microsoft Word ຊຶ່ງເປັນໂປຣແກຣມປະຍຸກ ເພື່ອໃຊ້ງານ ເປັນຕົ້ນປັດຈຸບັນລະບົບປະຕິບັດການ (OS) ນອກຈາກທີ່ມີ ການນຳໄປໃຊ້ໃນ ຄອມພິວເຕີແລ້ວ ຍັງມີການນຳໄປໃຊ້ໃນໂທລະສັບມືຖື ນຳອີກ ທັງນີ້ກໍ່ເພື່ອເພີ່ມປະສິດທິພາບ ໃຫ້ມືຖືສາມາດເຮັດວຽກໄດ້ຫຼາຍກວ່າໂທລະສັບມືຖື ຊຶ່ງຮຽກວ່າ Smartphone ທີ່ມີລະບົບ ປະຕິບັດການ (OS) ບັນຈຸໄວ້ພາຍໃນມືຖື, ໂດຍລະບົບປະຕິບັດການ (OS) ທີ່ມີການໃຊ້ ງານໃນໂທລະສັບມືຖືໃນປັດຈຸບັນ ມີຫຼາຍປະເພດຄື:

<u>ປະເພດຂອງລະບົບປະຕິບັດການໃນໂທລະສັບມືຖື</u>

- Basic Phone ເປັນໂທລະສັບມືຖືທົ່ວໄປທີ່ມີພຽງຟັງຊັ່ນ (Function) ພື້ນຖານໃນ ໂທລະສັບມືຖື ແລະ ການຮັບສິ່ງຂໍ້ຄວາມສັ້ນ (SMS) ອາດມີວິວັດທະນາການໃນການ ສະແດງຜິນແບບຈໍພາບສີ ຫຼື ຂາວດຳ;
- 2. Smart Phone ເປັນໂທລະສັບມືຖືທີ່ມີຄວາມສາມາດພິເສດຄ້າຍຄອມພິວເຕີ ຮອງຮັບ ລະບົບປະຕິບັດການຕ່າງໆ ທີ່ເພີ່ມຄວາມສາມາດຂອງ PDA (Personal Digital Assistant) ໃຫ້ມີປະສິດທິພາບເພີ່ມຂຶ້ນເລື້ອຍໆ ຮອງຮັບການເຮັດວຽກ Multimedia ຫຼາຍຮູບແບບ ແລະ ການຕິດຕໍ່ສື່ສານແບບໂຮ້ສາຍ ເຊັ່ນ: Bluetooth, GPRS, EDGE, 4G WiFi ໄປເຖິ ງ 5G ໃນການຕິດຕໍ່ສື່ສານສ່ວນໃຫຍ່ມັ ກຈະໃຊ້ຄູ່ກັບ ບໍລິການເສີມຈາກ Operator ຊຶ່ງໃນ ສປປ ລາວມີຢູ່ 04 ບໍລິສັດຫຼັກໆ ຄື: Mphone, ETL, Unitel ແລະ Beline ດັ່ງນັ້ນ, Smart Phone ຈຶ່ງບໍ່ໄດ້ເປັນພຽງໂທລະສັບມືຖື ທີ່ໃຊ້ຮັບສາຍເຂົ້າ, ໂທອອກ, ຟັງເພງ ຫຼື ຖ່າຍວິດີໂອ ເທົ່ານັ້ນ ແຕ່ຍັງສາມາດຮອງຮັບ ການໃຊ້ງານເຄືອຂ່າຍທີ່ມີການຕິດຕໍ່ສື່ສານທີ່ວໂລກ ເຊັ່ນ: ການຕິດຕໍ່ສື່ສາມຜ່ານເຄືອຂ່າຍ ສື່ສັງຄົມອອນລາຍ, ແບ່ງປັນຂໍ້ມູນອອນລາຍ, ການໂທຜ່ານ VoIP ເປັນຕົ້ນ ແລະ ຍັງບໍ່ ທັງໝົດເຖິງລະບົບປະຕິບັດການເທິງມືຖືຂອງແຕ່ລະຄ່າຍທີ່ມີຢູ່ໃນຕະຫຼາດຢ່າງຫຼວງຫຼາຍ ບໍ່ວ່າຈະເປັນ iOS, Android, WindowsPhone ເປັນຕົ້ນ, ຊຶ່ງລະບົບປະຕິບັດການແຕ່ ລະຄ່າຍ ຕ່າງກໍ່ມີຄວາມສາມາດໃນການຕິດຕັ້ງໂປຣແກຣມເພີ່ມເຕີມ ແລະ ຍັງສາມາດອັບ ເດດຂໍ້ມູນທີ່ເປັນອີເມວ, ຕາຕະລາງນັດໝາຍ ລະຫວ່າງໂທລະສັບມືຖືກັບເຄື່ອງຄອມພິວ

ເຕີໃຫ້ກົງກັນໄດ້ ຊຶ່ງຈາກຂໍ້ມູນ ຄວາມສາມາດຂອງໂທລະສັບມືຖືທີ່ໄດ້ກ່າວໄປນີ້ ເຮັດໃຫ້ ເຫັນວ່າວິວັດທະນາການຂອງໂທລະສັບມືຖື SmartPhone ໃນປັດຈຸບັນສາມາດເຮັດ ວຽກໄດ້ທຽບເທົ່າກັບຄອມພິວເຕີ ຊຶ່ງແນ່ນອນວ່າຄຸນສົມບັດໃນການເຊື່ອມຕໍ່ກັບເຄືອ ຂ່າຍນັ້ນ ກໍ່ຕ້ອງປະເຊີນກັບໄພຄຸກຄາມຕ່າງໆ ຄືກັນກັບການນຳໃຊ້ຄອມພິວເຕີ.

<u>ໄພຄຸກຄາມໃນໂທລະສັບມືຖື SmartPhone</u>

- <u>ໄພຄຸກຄາມຈາກການໃຊ້ງານໂປຣແກຣມເທິງ SmartPhone</u> ຊຶ່ງມີ ຈຳນວນຫຼາຍທີ່ຍັງບໍ່ສາມາດກວດສອບລັກສະນະການເຮັດວຽກໃນດ້ານຄວາມປອດ ໄພໄດ້ ເຮັດໃຫ້ຜູ້ໃຊ້ງານບໍ່ສາມາດຮູ້ໄດ້ເລີຍວ່າໂປຣແກຣມທີ່ຕິດຕັ້ງໄປ ເພື່ອມານຳໃຊ້ ນັ້ນ ຈະແຝງມາດ້ວຍບັນຫາດ້ານຄວາມປອດໄພ ຫຼື ບໍ່. ໂດຍໄພຄຸກຄາມທີ່ມາກັບໂປຣ ແກຣມທີ່ຕິດຕັ້ງ ສາມາດເປັນໄດ້ຫຼາຍກວ່າໜຶ່ງປະເພດ ຕໍ່ໄປນີ້:
  - ມັນແວ (Malware) ຄືໂປຣແກຣມທີ່ໄດ້ຮັບການອອກແບບ ເພື່ອສະແດງພຶດຕິກຳທີ່ ເປັນອັນຕະລາຍຕໍ່ຂໍ້ມູນໃນ SmartPhone ເຊັ່ນ: ສັ່ງໃຫ້ສົ່ງຂໍ້ຄວາມທີ່ບໍ່ພຶງປະສົງ ອອກໄປຫາລາຍຊື່ຜູ້ຕິດຕໍ່ ໂດຍຜູ້ໃຊ້ງານ ຫຼື ເຈົ້າຂອງບໍ່ຮູ້ຕົວ, ແລະ ເຂົ້າມາລັກຂໍ້ມູນ ຊຶ່ງໃນກໍລະນີທີ່ຜູ້ໃຊ້ງານເກັບຂໍ້ມູນບັນຊີຜູ້ໃຊ້ຂອງຕົນເອງ ຫຼື ຂອງຜູ້ກ່ຽວຂ້ອງໄວ້ໃນ SmartPhone ກໍ່ອາດເຮັດໃຫ້ເກີດການລັກຂໍ້ມູນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງຕໍ່ໄປໄດ້;
  - 2. ສະປາຍແວ (Spyware) ຄືໂປຣແກຣມທີ່ໄດ້ຮັບການອອກແບບມາເພື່ອສັງລວມຂໍ້ ມຸນຕ່າງໆຂອງຜູ້ໃຊ້ງານ ໂດຍເປົ້າໝາຍສ່ວນໃຫຍ່ຂອງສະປາຍແວ ມັກມຸ້ງໄປຍັງ ປະຫວັດການໃຊ້ງານ, ຂໍ້ຄວາມ, ທີ່ຢູ່, ລາຍຊື່ຜູ້ຕິດຕໍ່, ອີເມວ ແລະ ລວມເຖິງພາບ ຖ່າຍ ຊຶ່ງສະປາຍແວທົ່ວໄປມັກໄດ້ຮັບການອອກແບບສໍາລັບການເຝົ້າຕິດຕາມການ ໃຊ້ງານ ຫຼື ການໃຊ້ງານທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບອົງກອນ ທັງນີ້ຂຶ້ນຢູ່ກັບວິທີການ ທີ່ຈະໃຊ້ສະ ປາຍແວ ທີ່ກໍານົດເປົ້າໝາຍ ຊຶ່ງບໍ່ຈໍາເປັນສະເໝີໄປທີ່ຜູ້ລັກຕິດຕັ້ງໂປຣແກຣມປະເພດ ນີ້ຈະເປັນຜູ້ປະສົງຮ້າຍທັງໜົດ ເຊັ່ນ: ຜູ້ປົກຄອງຕິດຕັ້ງໂປຣແກຣມການກວດສອບ ສະຖານທີ່ການໃຊ້ງານເທິງ SmartPhone ຂອງລູກກໍ່ໄດ້.

ສ່ວນໃຫຍ່ໃນການເຂົ້າໂຈມຕີຜູ້ໃຊ້ງານ ແລະ SmartPhone ດ້ວຍມັນແວ ແລະ ສະປາຍແວ ຈະພົບວ່າໃຊ້ເຕັກນິກຕ່າງໆໃນການຫຼອກລວງຜູ້ໃຊ້ງານ ໃຫ້ດາວໂຫຼດ ໂປຣແກຣມມາຕິດຕັ້ງໂດຍບໍ່ຮູ້ຕົວ ເຊັ່ນ: ໃຫ້ກົດລິ້ງ ຊຶ່ງເບິ່ງຄືບໍ່ມີຄວາມຜິດປົກກະຕິຫຍັງ ແຕ່ທີ່ຈຶ່ງ ແລ້ວຄືການສັ່ງໃຫ້ດາວໂຫຼດ ແລະ ຕິດຕັ້ງ, ເມື່ອມັນແວ ຫຼື ສະປາຍແວຕິດຕັ້ງໂປຣ ແກຣມສຳເລັດແລ້ວ ກໍ່ຈະສຸ່ຂະບວນການໂຈມຕີໃນລັກສະນະຕ່າງໆທີ່ໄດ້ກ່າວມາຂ້າງເທິງ. ນອກຈາກນີ້ຍັງມີການຫຼອກລວງໃນລັກສະນະທີ່ເຫັນໄດ້ຫຼາຍຄືການ Repackaging ຊຶ່ງ ເປັນເຕັກນິກໃຊ້ຫຼາຍໃນນັກຂຽນມັນແວ ທີ່ພະຍາຍາມຈະໃຊ້ໂປຣແກຣມທີ່ຖືກກົດໝາຍ ພະຍາຍາມເຂົ້າໄປປັບປ່ຽນການເຮັດວຽກຂອງໂປຣແກຣມ ທັງໝົດເຖິງແທັກໂຄ້ດທີ່ເປັນອັນ ຕະລາຍໄວ້ໃນເວີຊັ່ນທີ່ກຽມຈະອອກເຜີຍແຜ່ ຈາກນັ້ນ, ເຜີຍແຜ່ໄປຫາແຫຼ່ງໃຫ້ດາວໂຫຼດ ໂປຣແກຣມຕ່າງໆ ລວມເຖິງ ເວັບໄຊທີ່ໃຫ້ດາວໂຫຼດໂປຣແກຣມເທິງມືຖື ເພື່ອຫຼອກໃຫ້ຜູ້ ໃຊ້ງານເຂົ້າໃຈຜິດ ແລະ ຕິດຕັ້ງໂປຣແກຣມດັ່ງກ່າວ, ຊຶ່ງເຕັກນິກການ Repackaging ໄດ້ ຜິນລັບໃນການໂຈມຕີຄ່ອນຂ້າງສູງ ເນື່ອງຈາກການອ້າງອີງຊື່ໂປຣແກຣມທີ່ເຄີຍພັດທະນາມາ ແລ້ວ ໂດຍຈະພົບວ່ານັກຂຽນມັນແວໃນລະບົບປະຕິບັດການ Android ໃຊ້ເຕັກນິກໃນການ Repackaging ຊຶ່ງສາມາດອ້າງອິງຂໍ້ມູນໄດ້ຕາມຮູບຂ້າງລຸ່ມນີ້

ຊ່ອງໂຫວ່ໃນໂປຣແກຣມທີ່ໃຊ້ງານ ຄື ພຶດຕິກຳການເຮັດວຽກຂອງໂປຣແກຣມທີ່ມີ ຄວາມຜິດພາດ ໂດຍມີການຄົ້ນພົບ ແລະ ສາມາດນຳມາໃຊ້ປະໂຫຍດ ເພື່ອວັດຖຸປະສິງທີ່ ເປັນອັນຕະລາຍ ຊຶ່ງການຄົ້ນພົບຊ່ອງໂຫວ່ດັ່ງກ່າວ ມັກຈະສິ່ງຜິນໃຫ້ຜູ້ຄົ້ນພົບສາມາດໂຈມຕີ ໂດຍການເຂົ້າເຖິງຂໍ້ມູນທີ່ສຳຄັນ ຫຼື ການດຳເນີນການທີ່ບໍ່ພຶງປະສິງ ຊຶ່ງຊ່ອງໂຫວ່ດັ່ງກ່າວໄດ້ມີ ການແຈ້ງໄປຫາຜູ້ພັດທະນາ ເພື່ອແກ້ໄຂໂປຣແກຣມ ໂດຍຫຼັງຈາກມີການແກ້ໄຂຊ່ອງໂຫວ່ ແລ້ວ ຜູ້ພັດທະນາຈະແຈ້ງການອັບເດດໂປຣແກຣມກັບມາຫາຜູ້ໃຊ້ງານອີກເທື່ອໜຶ່ງ.

- <u>ໄພຄຸກຄາມທີ່ເກີດຈາກການໃຊ້ງານເວັບໄຊເທິງ SmartPhone</u> ເນື່ອງ ຈາກ Smartphone ສາມາດໃຊ້ງານການເຊື່ອມຕໍ່ອິນເຕີເນັດໄດ້ຈາກເຄືອຂ່າຍໄຮ້ສາຍ ທີ່ວໄປ ຊຶ່ງເຮັດໃຫ້ເກີດຄວາມສະດວກສໍາລັບຜູ້ໃຊ້ງານໃນການເຂົ້າເຖິງເວັບໄຊ ຫຼື ບໍ ລິການອື່ນໆເທິງອິນເຕີເນັດ ຊຶ່ງໂດຍທົ່ວໄປບໍລິການສ່ວນໃຫຍ່ສາມາດໃຊ້ງານຜ່ານໜ້າ ເວັບໄຊ ເປັນຫຼັກ ແລະ ເປັນບໍລິການທີ່ຜູ້ໃຊ້ງານມີຄວາມຕ້ອງການໃຊ້ງານ ເຊັ່ນ: ອີເມວ, ສື່ສັງຄົມອອນລາຍ ແລະ ອື່ນໆ ໂດຍໄພຄຸກຄາມທີ່ເກີດຂຶ້ນ ຈາກການໃຊ້ງານ ເວັບໄຊມັກບໍ່ມີຂໍ້ຈໍາກັດທາງດ້ານລະບົບປະຕິບັດການທີ່ໃຊ້ຢູ່ ເຊັ່ນ: ການໂຈມຕີແບບ ຫຼອກລວງ Phishing ຊຶ່ງໄດ້ຂະຫຍາຍຕິ ວເປັນວົງກວ້າງຈາກເຄື່ອງຄອມພິວເຕີຈົນເຖິງ ໂທລະສັບມືຖື ເນື່ອງຈາກລັກສະນະການໃຊ້ງານທີ່ຄ້າຍກັນ, ດັ່ງນັ້ນ, ສາມາດລະບຸໄພ ຄຸກຄາມຕ່າງໆໄດ້ ດັ່ງນີ້:
  - 1. Phishing ຄື ການຫຼອກລວງໂດຍໃຊ້ໜ້າເວັບໄຊປອມ ຫຼື ສ່ວນຕິດຕໍ່ຜູ້ໃຊ້ອື່ນໆ ທີ່ອອກແບບໃຫ້ມີລັກສະນະໃຫ້ຄ້າຍຄືນກັບເວັບໄຊແທ້ ເພື່ອຫອກໃຫ້ຜໍ້ໃຊ້ປ້ອນ ຂໍ້ມຸນເຂົ້າສ່ລະບົບ ເຊັ່ນ: ໜ້າເວັບໄຊ Login ປອມ ຂອງ Facebook ແລະ ສິ່ງ ລິ້ງຫອກລວງໂດຍແຈ້ງຂໍ້ມຸນບໍ່ແມ່ນຄວາມຈິງໃຫ້ຜູ້ໃຊ້ງານເຂົ້າອັບເດດຂໍ້ມຸນສ່ວນ ຕົວ ໂດຍກິດລິ້ງຂອງໜ້າ Login ທີ່ເຮັດຂຶ້ນມາ ເມື່ອຜູ້ໃຊ້ງານພະຍາຍາມ Login ເຂົ້າໄປຍັງລະບົບ ຈະເຮັດໃຫ້ຜູ້ຫຼອກລວງສາມາດດັກຈັບຂໍ້ມູນການ Login ຂອງຜູ້ ໃຊ້ງານຄົນນັ້ນໆ ເຮັດໃຫ້ຂໍ້ມູນ ຫຼື ບັນຊີການໃຊ້ງານມີຄວາມສ່ຽງທີ່ຈະຖືກລັກຂໍ້ ມນອອກໄປ, ຊຶ່ງລິ້ງທີ່ເປັນການ Phishing ເຫົ່ານີ້ສ່ວນໃຫຍ່ມັກຈະແນບໄປກັບອີ ເມວ ຫຼື ເປັນລິ້ງ ຊຶ່ງມີເນື້ອຫາເຊີນຂວນຕ່າງໆ, ໂດຍຄວາມຮນແຮງຂອງການຖືກ ລັກຂໍ້ມນດັ່ງກ່າວ ອາດບໍ່ສິ່ງຜົນກະທິບໃນທັນທີ ຖ້າຫາກມີການຢັ້ນຢ້ຳ ແລະ ປ່ຽນ ່ໄດ້ທັນ ເຊັ່ນ: ເມື່ອຮ້ວ່າໄດ້ມີການສົ່າຂໍ້ມນເຂົ້າໜ້າເວັບໄຊ Phishing ໄປແລ້ວ ໃຫ້ ຮີບປ່ຽນລະຫັດຜ່ານໃນໜ້າເວັບໄຊຂອງລະບົບຈິງທັນທີ່ ກໍ່ຈະເຮັດໃຫ້ຄວາມເສຍ ຫາຍບໍ່ເກີດຂຶ້ນໃນວົງກວ້າງ ແຕ່ຫາກຜູ້ໃຊ້ງານປ່ອຍໃຫ້ຜູ້ຫຼອກລວງສາມາດເຂົ້າເຖິງ ບັນຊີການໃຊ້ງານ ຊຶ່ງໃນກໍລະນີທີ່ເປັນລະບົບທີ່ມີຄວາມເສຍຫາຍຮນແຮງ ເຊັ່ນ: ລະບົບທຸລະກຳອອນລາຍ (E-Transaction) ເທົ່າກັບຜູ້ຫຼອກລວງຈະສາມາດໃຊ້ ເງິນໃນບັນຊີຜູ້ໃຊ້ງານນັ້ນໄດ້ທັນທີ;
  - ຊ່ອງໂຫວ່ຂອງໂປຣແກຣມປະເພດ Browser ຄື ຊ່ອງໂຫວ່ທີ່ພົບໃນໂປຣແກຣມ
     Browser ຫຼື ໂປຣແກຣມ Plugin ທີ່ສາມາດຕິດຕັ້ງໄດ້ ໃນ Browser ເຊັ່ນ:

Flash player ຫຼື PDF Reader ເພື່ອວັດຖຸປະສົງອັນຕະລາຍ ໂດຍລັກສະນະ ແລະ ວິທີການໂຈມຕີອາດເປັນ ພຽງການໃຫ້ຜູ້ໃຊ້ງານເຂົ້າເບິ່ງໜ້າເວັບໄຊເທົ່ານັ້ນ ຈາກນັ້ນ, ຈຶ່ງເຮັດໃຫ້ຜູ້ໃຊ້ງານຕິດມັນແວ ຫຼື ໂປຣແກຣມອັນຕະລາຍຕ່າງໆໄດ້ຢ່າງ ່ງາຍດາຍ.

 <u>ໄພຄຸກຄາມຈາກການໃຊ້ງານເຄືອຂ່າຍ</u> SmartPhone ໃນປັດຈຸບັນຈະ ສະໜັບສະໜູນ ການໃຊ້ງານເຄືອຂ່າຍໄຮ້ສາຍ ຊຶ່ງມີຜູ້ໃຫ້ບໍລິການເປັນຈຳນວນຫຼາຍທັງ ໜ້າເຊື່ອຖື ແລະ ບໍ່ໜ້າເຊື່ອຖືກໍ່ມີ ໂດຍມີໄພຄຸກຄາມທີ່ສົ່ງຜິນກະທົບຕໍ່ການໃຊ້ງານໃນ SmartPhone ຕ່າງໆໄດ້ດັ່ງນີ້:

ການປ່ຽນສະຖານະຈາກຜູ້ໃຊ້ງານກາຍເປັນຜູ້ໂຈມຕີ ໂດຍຜ່ານຂໍ້ບົກຜ່ອງຂອງລະບົບ ປະຕິບັດການເທິງ SmartPhone ສິ່ງຜິນໃຫ້ສາມາດສິ່ງຕໍ່ ຫຼື ແຜ່ກະຈາຍມັນແວໄດ້ໂດຍອັດ ຕະໂນມັດ ຜ່ານການເຮັດວຽກງານເທິງເຄືອຂ່າຍ ເຊັ່ນ: ເຄືອຂ່າຍໄຮ້ສາຍ (WiFi ຫຼື WiFi ສາທາລະນະ) ຫຼື ບລຸທຸດ (Bluetooth).

ການຖືກດັກຈັບຂໍ້ມູນເທິງເຄືອຂ່າຍໄຮ້ສາຍ (WiFi sniffing) ຄືລັກສະນະການລັກຂໍ້ ມູນເທິງເຄືອຂ່າຍໄຮຣສາຍ ຊຶ່ງໂດຍທີ່ວໄປເປັນຂໍ້ມູນທີ່ຮັບສິ່ງກັນໂດຍບໍ່ໄດ້ມີການເຂົ້າລະຫັດ HTTPS ເພື່ອຄວາມປອດໄພ ເຮັດໃຫ້ມີໂອກາດຖືກລັກເອົາຂໍ້ມູນໄດ້ໂດຍງ່າຍ ພຽງແຕ່ໃຊ້ ເຕັກນິກ ແລະ ວິທີໃນການດັກຈັບຂໍ້ມູນຈາກໂປຣແກຣມປະເພດ Sniffer ຊຶ່ງຫາຂໍ້ມູນໄດ້ ຕາມເວັບໄຊທົ່ວໄປ.

ໄພຄຸກຄາມຈາກການດູແລຮັກສາໂທລະສັບມືຖື (Physical Threats) ເນື່ອງຈາກ ໂທລະສັບມືຖືເປັນອຸປະກອນ ຊຶ່ງອອກແບບໃຫ້ພົກພາ ແລະ ຕິດຕົວໄປມາໄດ້ສະດວກ ຊຶ່ງ ຈາກສະພາບການປັດຈຸບັນໂທລະສັບມືຖືເປັນຂອງມີຄ່າສຳລັບໂຈນ ລວມໄປເຖິງມີຄ່າສຳລັບ ກຸ່ມຜູ້ປະສົງຮ້າຍ ທີ່ຕ້ອງການໄດ້ມາຊຶ່ງຂໍ້ມູນສ່ວນຕົວ ຈຶ່ງໄດ້ແຍກໄພຄຸກຄາມທີ່ເກີດຈາກ ການດູແລຮັກສາມືຖືໄວ້ເພື່ອພິຈາລະນາຄວາມສຳຄັນຢູ່ 02 ປະເພດຄື:

 ການສຸນຫາຍ ຫຼື ການຖືກລັກໂທລະສັບມືຖື ເນື່ອງຈາກປັດຈຸບັນໂທລະສັບມືຖືມີ ລາຄາສຸງຂຶ້ນ ອາດເພາະສາເຫດຂອງເຕັກໂນໂລຊີທີ່ຢູ່ໃນອຸປະກອນ ຫຼື ເພາະຄ່າ ນິຍົມທາງສັງຄົມທີ່ເຮັດໃຫ້ຕ້ອງໃຊ້ໂທລະສັບມືຖືລາຄາແພງ ແຕ່ບໍ່ວ່າຈະກໍລະນີໃດ ກໍ່ຕາມການໃຊ້ງານໂທລະສັບມືຖື ໃນປັດຈຸບັນນັບເປັນເປົ້າໝາຍຂອງກຸ່ມໂຈນ ເນື່ອງຈາກເປັນອຸປະກອນພົກພາຂະໜາດນ້ອຍ ມີໂອກາດຖືກລັກໄດ້ງ່າຍ ແລະ ມີຕະຫຼາດຮອງຮັບການຊື້ຂາຍໄດ້ຫຼວງຫຼາຍ ໂດຍທີ່ບໍ່ມີການກວດສອບແຫຼ່ງທີ່ມາ ເຮັດໃຫ້ມີຄວາມສ່ຽງສຸງທີ່ຜູ້ໃຊ້ງານຈະມີໂອກາດຖືກລັກ;

 ການຖືກລັກຂໍ້ມຸນສ່ວນຕົວ ສາມາດເກີດຂຶ້ນໄດ້ຕະຫຼອດເວລາ ແລະ ທຸກສະຖານ ນະການທັງໂດຍຕັ້ງໃຈ ຫຼື ເປັນເພາະໂອກາດທີ່ເປີດກວ້າງຈົນເຮັດໃຫ້ຜູ້ອື່ນມີໂອ ກາດທີ່ຈະລັກຂໍ້ມຸນສ່ວນຕົວ ມັກເກີດຂຶ້ນຈາກຄວາມບໍ່ໃສ່ໃຈ ແລະ ຄວາມບໍ່ຕະ ໜັກເຖິງຄວາມປອດໄພຂອງຂໍ້ມູນ ເຮັດໃຫ້ຜູ້ປະສົງຮ້າຍລັກຂໍ້ມຸນສ່ວນຕົວໄປໄດ້ ໂດຍງ່າຍ ເຊັ່ນ: ການລັກເບິ່ງຂໍ້ມູນການ Login ເຂົ້າສູ່ລະບົບ ຫຼື ການນຳໂທລະສັບ ມືຖືໄປຊ້ອມແປ່ງ ໂດຍບໍ່ໄດ້ປ້ອງກັນຂໍ້ມູນການໃຊ້ງານກ່ອນ ໂດຍຂໍ້ມູນສ່ວນຕົວ ໃນທີ່ນີ່ບໍ່ໄດ້ໝາຍເຖິງພຽງຂໍ້ມູນສ່ວນຕົວພຽງເທົ່ານັ້ນ ແຕ່ຈະພົບວ່າເປັນຂໍ້ມູນຂອງ ອົງກອນນຳ, ອາດເປັນເອກະສານຂອງອົງກອນ, ຂໍ້ມູນລາຍຊື່ຜູ້ຕິດຕໍ່ປະສານງານ ລວມເຖິງຂໍ້ມູນທີ່ຢູ່ໃນລະບົບຕ່າງໆ ເຊັ່ນ: ຂໍ້ມູນບັນຊີທະນາຄານ ຂໍ້ມູນອີເມວຂອງ ອົງກອນ ຊຶ່ງຂໍ້ມູນທັງໝົດຫາກຖືກລັກຂຶ້ນມາແທ້ໆແລ້ວ ບໍ່ສາມາດປະເມີນມູນຄ່າ ຄວາມເສຍຫາຍໄດ້ຢ່າງແນ່ນອນ.

<u>ຮູ້ໄດ້ແນວໃດວ່າໂທລະສັບມືຖືຂອງເຮົາປອດໄພ</u>

ທຸກມື້ນີ້ໃຜໆກໍ່ມີໂທລະສັບມືຖື ບາງຄົນມີຫຼາຍກວ່າໜຶ່ງເຄື່ອງ ແຕ່ຈະມີໃຜຮູ້ ຫຼື ບໍ່ວ່າມື ຖືເປັນເປົ້າໝາຍທຳອິດໃນການໂຈມຕີຂອງບັນດາຜຸ້ປະສົງຮ້າຍທັງຫຼາຍ ບໍ່ວ່າຈະເປັນການ ປ່ອຍມັນແວ ຫຼື ລັກຂໍ້ມຸນ, ເຮົາຂໍແນະນຳວິທີ່ກວດສອບ ແລະ ສັນຍານທີ່ບອກວ່າໂທລະສັບ ມືຖືຕົກເປັນເປົ້າໝາຍຂອງຜູ້ປະສົງຮ້າຍໄປແລ້ວ ຊຶ່ງມີວິທີ ດັ່ງນີ້:

1. ລະບົບ ຫຼື Applications ເຮັດວຽກບໍ່ຄືເກົ່າ

ຖ້າເມື່ອໃດທີ່ຮູ້ສຶກວ່າ SmartPhone ເຮັດວຽກຜິດປົກກະຕິ ເຊັ່ນ: ເປີດ-ບີດ ແອັບເອງ ຫຼື ມີຂໍ້ຄວາມແຈ້ງເຕືອນແປກໆ ນັ້ນອາດເປັນເພາະມີ Code ອັນຕະລາຍກຳລັງແທກການ ເຮັດວຽກຂອງລະບົບກໍ່ເປັນໄດ້. ມັນແວສ່ວນຫຼາຍໃຊ້ປະໂຫຍດຈາກຊ່ອງໂຫວ່ຂອງລະບົບ ປະຕິບັດການ ຫຼື Applications ໃນ Smart Phone ເພື່ອອອກຄຳສັ່ງຕ່າງໆ ດັ່ງນັ້ນ, ເຮົາຈຶ່ງ ຄວນອັບເດດລະບົບປະຕິບັດການ ແລະ Applications ຢ່າງສະໜ່ຳສະເໜີ ເພື່ອປີດຊ່ອງ ໂຫວ່

2. ມີຂໍ້ຄວາມ ຫຼື ສາຍໂທເຂົ້າທີ່ບໍ່ຮູ້ຈັກ

ມີມັນແວຫຼາຍສາຍພັນທີ່ໃຊ້ຕິດຕໍ່ຜ່ານການໂທ ແລະ ຂໍ້ຄວາມ SMS ເພື່ອເຮັດໃຫ້ການ ໃຊ້ອິນເຕີເນັດ ແລະ ຄ່າໂທຂອງຜູ້ໃຊ້ເພີ່ມຂຶ້ນຜິດປົກກະຕິ ເພາະສະນັ້ນ, ເຮົາຈຶ່ງຄວນໜັ່ນ ກວດສອບປະຫວັດການໂທ ແລະ ຂໍ້ຄວາມ SMS ຢ່າງສະໜ່ຳສະເໝີ ຖ້າຫາກພົບຫຍັງຜິດ ປົກກະຕິ ກໍ່ໃຫ້ຕິດຕໍ່ຫາຜູ້ໃຫ້ບໍລິການເຄືອຂ່າຍໂທລະຄົມມະນາຄົມໂດຍທັນທີ.

3. ໃຊ້ອິນເຕີເນັດຫຼາຍເກີນປົກກະຕິ

ການຕິດຕໍ່ສື່ສານຂອງຜູ້ປະສົງຮ້າຍ (Hacker) ຈຳເປັນຕ້ອງໃຊ້ອິນເຕີເນັດເປັນສື່ກາງ ລວມທັງການດາວໂຫຼດສ່ວນປະກອບຂອງມັນແວ, ອັບເດດ ແລະ ການສິ່ງຂໍ້ມູນກໍ່ເຊັ່ນກັນ, ຊຶ່ງສາມາດກວດສອບປະລິມານການໃຊ້ງານອິນເຕີເນັດເທິງ SmartPhone ໄດ້ໃນໜ້າຂອງ ການຕັ້ງຄ່າ ຊຶ່ງໃນໜ້ານີ້ຈະບອກປະລິມານການນຳໃຊ້ອິນເຕີເນັດ ທີ່ແຕ່ລະ Application ໃຊ້ງານໄປ ຖ້າຫາກວ່າມີການໃຊ້ງານອິນເຕີເນັດໃນຂະນະທີ່ບໍ່ໄດ້ຈັບໂທລະສັບມືຖື ນັ້ນເປັນ ສັນຍານວ່າພາຍໃນເຄື່ອງມີຫຍັງລັກອາໃສຢູ່.

4. ຂໍ້ຄວາມທີ່ບໍ່ຮູ້ແຫຼ່ງທີ່ມາ

ຂໍ້ຄວາມ SMS ສາມາດເຮັດຫຍັງໄດ້ຫຼາຍກວ່າທີ່ທ່ານຄິດ ຜູ້ປະສົງຮ້າຍສາມາດອອກຄຳ ສັ່ງກັບໂປຣແກຣມທີ່ລັກອາໃສຢູ່ໃນໂທລະສັບມືຖື ໄດ້ໂດຍການສິ່ງຂໍ້ຄວາມ ຊຶ່ງທ່ານສັງເກດ ໄດ້ບໍ່ຍາກ ແລະ ຖ້າທ່ານພົບເຫດການແບບນີ້ໃຫ້ຕິດຕໍ່ກັບຜູ້ໃຫ້ບໍລິການເຄືອຂ່າຍໂທລະຄົມ ມະນາຄົມໂດຍທັນທີ.

5. ມີລາຍການຊຳລະເງິນໂດຍບໍ່ຮຸ້ແຫຼ່ງທີ່ມາ

ທຸກກິດຈະກຳເທິງໂທລະສັບມືຖື ຢ່າງເຊັນການໂທ, ສິ່ງຂໍ້ຄວາມ, ໃຊ້ອິນເຕີເນັດ ທັງໝົດ ນີ້ມີຄ່າໃຊ້ຈ່າຍໝົດ ແລະ ຖ້າວ່າໃນເດືອນໆໜຶ່ງຄ່າໃຊ້ຈ່າຍເພີ່ມຂຶ້ນຢ່າງໜ້າແປກໃຈ ໃຫ້ລອງ ກວດລາຍການຍ້ອນຫຼັງວ່າມີກິດຈະກຳຫຍັງທີ່ບໍ່ຮູ້ຈັກ ແລະ ບໍ່ຮູ້ແຫຼ່ງທີ່ມາ ເພື່ອແຈ້ງທາງຜູ້ ຮັບຜິດຊອບໃຫ້ສືບຫາຕົ້ນຕໍຂອງຄ່າໃຊ້ຈ່າຍນັ້ນໆ.

Smartphone Smart Person

ເຊື່ອວ່າປັດຈຸບັນ ຜູ້ໃຊ້ໂທລະສັບມືຖືໂດຍທົ່ວໄປໃນປະເທດ ຫຼາຍກວ່າ 99% ຈະ ເປັນ SmartPhone ບໍ່ວ່າຈະລາຄາຖືກ ຫຼື ລາຄາແພງ ແຕ່ຍັງພົບເຫັນເລື້ອຍໆ ວ່າຍັງໃຊ້ງານ ກັນແບບບໍ່ສືມລາຄາ ປະມານວ່າ ໃຊ້ຄອມພິວເຕີແບບເຄື່ອງພິມດີດ ແລະ ຍັງໃຊ້ແບບບໍ່ມີ ຄວາມປອດໄພຕໍ່ກັບອຸປະກອນ ແລະ ຂໍ້ມູນສຳຄັນ, ຍຸກສະໄໝນີ້ຜູ້ປະສິງຮ້າຍທາງເອເລັກ ໂຕນິກມັກຈະມາໃນຮູບແບບໃໝ່ໆ ແລະ ແຕກຕ່າງກັນສະເໝີ, ຍິ່ງໃນຍຸກທີ່ມີ Smartphone ແລະ Tablet ຕິດໂຕຢູ່ຕະຫຼອດເວລາ ແນ່ນອນວ່າຈະຕ້ອງມີຂໍ້ມູນສຳຄັນຢ່າງຫຼວງ ຫຼາຍ ໂດຍສະເພາະຂໍ້ມູນສ່ວນຕົວ ແລະ ຂໍ້ມູນທາງດ້ານການເງີນ ຊຶ່ງເປັນອີກເຫດຜິນໜຶ່ງທີ່ຜູ້ ປະສົງຮ້າຍ ເຫັນຈຸດທີ່ຈະສາມາດນຳຂໍ້ມູນເຫົ່ານີ້ມາໃຊ້ງານໄດ້ ແລະ ສິ່ງສຳຄັນທີ່ສຸດຄືການ ປ້ອາກັນ Smartphone ໃຫ້ມີຄວາມປອດໄພ ໃຫ້ຫ່າາໄກຈາກຜໍ້ປະສຳຮ້າຍເຂົ້າເຖິງ Smartphone ໄດ້ໂດຍງ່າຍ ສະນັ້ນ, ເຮົາມາເບິ່ງວິທີປ້ອງກັນ SmartPhone ໃຫ້ປອດໄພ ຈາກຜູ້ປະສົງຮ້າຍທາງເອເລັກໂຕນິກ.

ການຕັ້ງຄ່າຄວາມປອດໄພ Smartphone ໃນລະບົບປະຕິບັດການ (ຕົວຢ່າງ Android 9.0 Pie ແລະ iOS 12.1.2)

ການລ໋ອກໜ້າຈໍ

ໃນປັດຈຸບັນການລ໋ອກໜ້າຈໍມີຫຼາຍຮູບແບບໃຫ້ເລືອກຕັ້ງຄ່າ ເຊັນ: ການໃຊ້ PIN, ຮບແບບ, ລະຫັດຜ່ານ, ສະແກນນິ້ວມື ແລະ ໃບໜ້າໃນການ Unlock.

Android ການຕັ້ງຄ່າ 🔶 ຄວາມປອດໄພ ແລະ ຄວາມລັບສ່ວນຕິວ ແບັດເຕີຣີ ໂໝດປະຢັດພະລັງງານ, ການໃຊ້ແບັດເຕີຣີ ການສະແດງຜົນ ປິດສະຫານີ່ ຄວາມສະບາຍຕາ, ຮຸບແບບໜ້າຈໍຫຼັກ, ພາບພື້ນ 1 ມັາກອນ 2019 ສງາ ຫ້າມລົບກວນ, ສຽງໂທເຂົ້າ, ສັ່ນ ID ລາຍນິ້ວມື ບ່ອນຈັດເກັບຂໍ້ມູນ ຕົວທຳຄວາມສະ ປິດລັອກດ້ວຍໃບໜ້າ ຄວາມປອດໄພ ແລະ ຄວາມລັບສ່ວນຕິວ ID ລາຍນີ້ວມື, ກິດລັອກດ້ວຍໃນໜ້າ ລັອກໜ້າຈໍ ແລະ ລະຫັດຜ່ານ ບັນຊີ 0 ຄລາວ, ບັນຂີ ໄຟລ໌ປອດໄພ ການຊ່ວຍເຫືອອັດສະລິຍະ ການຊ່ວຍເຂົ້າເຖິງ, HiTouch, ການຄວບຄຸມ ດ້ວຍການເຄື່ອນໄຫວ

ເຂົ້າໄປທີ່ການຕ້ຳຄ່ຳ > ເລືອກຄວາມ ປອດໄພ ແລະ ຄວາມລັບສ່ວນຕືອ ເພື່ອເອົ້າການລ໋ອກໜ້າຈໍ

ການນຳທາງລະບົບ, ການອັບເດດລະບົບ, ກ່ຽວກັບໂທລະສັບ, ພາສາ ແລະ ວິທີປ້ອນຂໍ້ມູນ

Google G

ລະບົບ

ການບໍລິການຂອງ Google

ເລືອກຮບແບບການລ໋ອກ ຫຼື ສາມາດຕ້ຳ ຄ່ຳລ໋ອກທຸກຮູບແບບ > ບໍ່ຈະເປັນ ID ລາຍນິ້ວມື, ປົດລ໋ອກດ້ວຍໃບໜ້າ ແລະ ລ໋ອກໜ້າຈໍ ແລະ ລະຫັດຜ່ານ

ເລືອກທີ່ລະຫັດຜ່ານ ເພື່ອກຳນີດ ການຕັ້ງຄ່າແບບໃສ່ລະຫັດ

ຍົກຕົວຢ່າງການກຳນົດລະຫັດ ຜ່ານ ເຮົາສາມາດກຳນົດ PIN ເປັນ 4, 6 ແລະ 8

ແລະ ດຳເນີນຕາມຂັ້ນຕອນຕໍ່ໄປຂອງລະບົບກຳນົດມາ ແລະ ນອກຈາກນີ້ເຮົາຕ້ອງໄປ ກຳນົດຄ່າການລ໋ອກໜ້າຈໍອັດຕະໂນມັດ ຫຼື ກຳນົດເວລາໃນການລ໋ອກໜ້າ ໂດຍການເຂົ້າໄປ ກຳນົດທີ່ ການຕັ້ງຄ່າ > ການສະແດງຜົນໜ້າຈໍ > ເວລາບິດໜ້າຈໍ ແລະ ສາມາດກຳນົດໃຫ້ ປິດໄດ້ຕາມຄວາມຕ້ອງການ ຈະນັບເປັນວິນາທີໄປ.

• IOS

ເຂົ້າໄປທີ່ Settings > ເລືອກ Touch ID & Passcode ເພື່ອເຂົ້າການລ໋ອກໜ້າຈໍ

Settings Touch ID & Passcode	Settings Touch ID & Passcode
USE TOUCH ID FOR:	USE TOUCH ID FOR:
iPhone Unlock	iPhone Unlock
iTunes & App Store	iTunes & App Store
Apple Pay	Apple Pay
Password AutoFill	Password AutoFill
FINGERPRINTS	FINGERPRINTS
Finger 1 >	Finger 1 >
Add a Fingerprint	Add a Fingerprint
Turn Passcode Off	Turn Passcode Off
Change Passcode	Change Passcode

ຖ້າກຳນົດ On ໃນ USE TOUCH ID FOR ໝາຍຄວາມວ່າ ລາຍການທີ່ຢູ່ຂ້າງລຸ່ມ ຈະຕ້ອງມີການເປີດລ໋ອກ Touch ID. ໃຫ້ເຂົ້າມາຕັ້ງຄ່າ Add a Fingerprints ແລະ Turn Passcode On ເພື່ອກຳນົດການຕັ້ງຄ່າລ໋ອກໜ້າຈໍທັງສອງຮູບແບບ ທັງປິດ ລ໋ອກດ້ວຍຮອຍນີ້ວມື ແລະ ລະຫັດຜ່ານ.

ສໍາລັບການກໍານົດການລ໋ອກດ້ວຍຮອຍນິ້ວມື Add a Fingerprints > Continue >ແລ້ວວ່າງນິ້ວໂປ້ມືໃສ່ປຸ່ມ Home ແລະ ປັບນິ້ວຈີນກ່ວາຮອຍນິ້ວມືຕາມຮູບພາບຈະ ເປັນສີຂຽວ > ແລ້ວດໍາເນີນການຕາມຂັ້ນຕອນໃຫ້ຄົບຕໍ່ໄປ.

	Enter Passcode	Cance
En	ter your passo	ode
(	000	C
1	2 ***	3
1	2 ABC 5	3 6 MN0
1 4 0×1 7	2 	З Бея 6 мно 9 жхүг

ສໍາລັບການກໍານົດລະຫັດໃນການປົດລ໋ອກ Turn Passcode On > ປ້ອນລະຫັດຜ່ານ ຕາມຄວາມຕ້ອງການແລ້ວດໍາເນີນການ ຕາມຂັ້ນຕອນທົບກໍານົດຕໍ່ໄປ.

ຢ່າລືມເຂົ້າໄປຕັ້ງຄ່າໃຫ້ໜ້າຈໍລ໋ອກອັດຕະໂນມັດ ໂດຍໄປທີ່ Settings > Display & Brightness > Auto Lock ແລະ ກຳນົດເວລາຕາມຄວາມຕ້ອງການ.

<u>ล๋อท Application</u>

ໂທລະສັບມືຖື ແລະ ແທັບເລັດໃນປັດຈຸບັນນີ້ສາມາດໃຊ້ງານໄດ້ຫຼາຍຢ່າງຈົນເກີນຄຳວ່າ ເຄື່ອງມືສື່ສານໄປແລ້ວ ເຮັດໃຫ້ເຮົາມີຂໍ້ມູນຕ່າງໆ ໃນມືຖືຢ່າງຫຼາກຫຼາຍ ບໍ່ວ່າຈະເປັນເກມ, ແອັບ, ເອກະສານການເຮັດວຽກງານ, ເອກະສານສ່ວນຕົວ, ບັນຊີລາຍຮັບລາຍຈ່າຍ, ຂໍ້ມູນ ຕິດຕໍ່, ຮຸບພາບ, ໜັງສືອີບຸກ, ເພງ, ຄລິບວິດີໂອ ແລະ ອື່ນໆ. ໂທລະສັບມືຖື ແລະ ແທັບ ເລັດສາມາດໃຊ້ງານໄດ້ທັງຄອບຄົວ ບໍ່ແມ່ນການໃຊ້ງານພຽງສ່ວນຕົວອີກຕໍ່ໄປ ຫຼາຍເທື່ອທີ່ ຄົນອື່ນຢືມເອົາໄປໃຊ້ງານ ກໍ່ໃຫ້ເກີດຄວາມລຳບາກໃຈຂອງເຈົ້າຂອງ ແຕ່ມີວິທີ ທີ່ຈັດການບໍ່ ໃຫ້ຄົນອື່ນໄປວຸນວາຍກັບສ່ວນອື່ນໆ ເຮົາສາມາດກຳນົດໃຫ້ໃຊ້ໄດ້ພຽງແຕ່ແອັບນັ້ນແອັບ ດ້ວຍວິທີການເລືອກລ໋ອກສະເພາະແອັບ.

• <u>Android (ການກຳນົດການລ໋ອກແອັບໃຫ້ເປັນສ່ວນຕືອ)</u>

ເຂົ້າໄປທີ່ການຕັ້ງຄ່າ > ເລືອກຄວາມປອດໄພ ແລະ ຄວາມລັບສ່ວນຕົວ > ລ໋ອກແອັບ ເພື່ອລ໋ອກ Application.

🗧 ລ້ອກແອັບ	Q Ø	🤶 ລອກແອບ	Q
ນາມາດເຂົ້າເຖິງແອັບທີ່ລັອກໄວ້ດ້ວຍລະເ ຈະຖືກລັອກໄວ້ໃນແຕ່ລະຄັ້ງທີ່ໜ້າຈໍລັອກ ່ອກໄວ້ຈະບໍ່ສະແດງໃນການຊອກຫາທີ່ເ	ກັດຜ່ານເທົ່ານັ້ນ ແລະ 1. ເນື້ອຫາໃນແອັບທີ່ ວໂລກ.	ສາມາດເຂົ້າເຖິງແອັບທີ່ລັອກໄວ້ດ້ວຍ ຈະຖືກລ້ອກໄວ້ໃນແຕ່ລະຄັ້ງທີ່ໜ້າຈໍ ລັອກໄວ້ຈະບໍ່ສະແດງໃນການຊອກຫ	ເລະຫັດຜ່ານເທົ່ານັ້ນ ແລ ລັອກ. ເນື້ອຫາໃນແອັບທີ່ າາທີ່ວໂລກ.
LC LaoCERT ບໍ່ໄດ້ລັອກ		LC LaoCERT ບໍ່ໄດ້ລັອກ	
LaoLaw ນໍ່ໄດ້ລັອກ		🖨 LaoLaw ບໍ່ໄດ້ລັອກ	
ບໍ່ໄດ້ລ້ອກ		LINE ລ້ອກແລ້ວ	
Longdo Dict ນໍ່ໄດ້ລັອກ		Longdo Dict ບໍ່ໄດ້ລັອກ	
- M-Services - ນໍໄດ້ລັອກ		- M-Services - ບໍ່ໄດ້ລັອກ	
Messages ນໍໄດ້ລັອກ		Bessages ລ້ອກແລ້ວ	
Messenger ບໍ່ໄດ້ລັອກ		🔁 Messenger ລັອກແລ້ວ	
MX Player ບໍ່ໄດ້ລັອກ		MX Player ບໍ່ໄດ້ລັອກ	
Netflix ບໍ່ໄດ້ລັອກ		Netflix	

ຈະມີລາຍການແອັບທີ່ຕິດຕັ້ງໃນມືຖືທັງໝົດ > ເລືອກລ໋ອກແອັບຕາມຄວາມຕ້ອງການ ລ໋ອກໂດຍ ກົດປຸ່ມທາງຂ້າງ On ໂດຍຈະລ໋ ອກເປັນລະຫັດຜ່ານ PIN > ຫຼືສາມາດ ກຳນົດຕົວ PIN ໃໝ່ໄດ້ ຂໍ້ແນະນຳແມ່ນບໍ່ໃຫ້ກຳນົດເປັນລະຫັດດຽວກັນກັບໜ້າຈໍ.

IOS (ຫຼື ເອິ້ນ Kids Mode ເປັນການສະເພາະແອັບໃດໜຶ່ງ)

ເຂົ້າໄປທີ່ Settings > ເລືອກ Control Center ເພື່ອນຳ Guided Access ມາຢູ່ໃນ Control Center ເພື່ອຄວາມສະດວກໃນການນຳໃຊ້ ແລະ ໃນກໍລະນີລ໋ອກແອັບຈະ ສາມາດນຳໃຊ້ໄດ້ພຽງ Control Center.

ຈາກນັ້ນໄປທີ່ Customize Controls > Include ເອົາ Guided Access ເພີ່ມໄປຢູ່ໃນ More Controls ເພື່ອໃຫ້ສາມາດໃຊ້ງານໄດ້ ເພາະເວລາລ໋ອກເເອັບ ຈະສາມາດໃຊ້ງານ ພຽງແຕ່ Control Center ໄດ້.

Back	Customize	
INCLUDE		
• 🚹	Flashlight	
0	Timer	
•	Calculator	
0	Camera	=
0	Guided Access	=
MORE COM	ITROLS	
	Accessibility Shortcuts	
	Accessibility Shortcuts	
MORE COM (+) (*) (+) (*) (+) (*) (+) (*) (+) (*)	Accessibility Shortcuts Alarm Apple TV Remote	
MORE COM (+) (*) (+) (*) (+) (*) (+) (*) (+) (*) (+) (*) (+) (*) (+) (*) (+) (*) (*) (*) (*) (*) (*) (*) (*)	Accessibility Shortcuts Alarm Apple TV Remote Do Not Disturb While Driving	
MORE CON	Accessibility Shortcuts Alarm Apple TV Remote Do Not Disturb While Driving Hearing	

ເມື່ອເລື່ອນ Control Center ລົງມາ ຈະປະກົດ ຂຶ້ນ Guided Access ສະແດງວ່າ Guided Access ສາມາດໃຊ້ງານໄດ້.

ຕືອຢ່າງ ເລືອກລ໋ອກແອັບຄິດໄລ່ເລກ, ໃຫ້ເຂົ້າແອັບ Calculator > ກົດປຸ່ມລັດ Assistive Touch > ເລືອກ Control Center > ກົດ Guided Access ເພື່ອເຮັດ ການລ໋ອກດັ່ງກ່າວ.

ແລ້ວກີດທີ່ Start ໃນຄັ້ງທຳອິດທີ່ນຳໃຊ້ ລະບີບ ຈະທ້ວງໃຫ້ກຳນົດລະຫັດຜ່ານພ້ອມ ຊຶ່ງລະຫັດ ຜ່ານເປັນລະຫັດທີ່ຈະໃຊ້ໃນການເປີດລ໋ອກດັ່ງ ກ່າວ (ຄວນປົດເປັນຄວາມລັບ). ຫຼັງຈາກກົດ Start ແລ້ວ ມັນກໍ່ຈະສາມາດໃຊ້ໄດ້ພຽງແຕ່ ແອັບທີ່ລ໋ອກໄວ້ພຽງແອັບດຽວນັ້ນ.

ຖ້າຫາກຢາກອອກຈາກການລ໋ອກ ພຽງແຕ່ໃຫ້ ກີດປຸ່ມ Home 02 ຄັ້ງ ແລະ ໃສ່ລະຫັດຜ່ານທີ່ ກຳນີດໄວ້ນັ້ນ ແລ້ວກີດທີ່ End ກໍ່ຖືກວ່າເປີດ ລ໋ອກແອັບສຳເລັດ ສາມາດໃຊ້ງານຕາມປົກກະຕິ.

ເລືອກຕິດຕັ້ງແອັບຈາກ Store ເທົ່ານັ້ນ

ຫຼາຍໆຄົນທີ່ໃຊ້ SmartPhone ກໍ່ຕ້ອງມີການດາວໂຫຼດແອັບຕ່າງໆ ເພື່ອມາໃຊ້ງານ ໂດຍ ແອັບໃນ Play Store ຈະມີທັງຟຣີ ແລະ ເສຍເງິນ ຊຶ່ງໂຕທີ່ມີລາຄານັ້ນ ນັກພັດທະນາໄດ້ຕັ້ງ ເອົາໄວ້ເປັນຄ່າແຮງງານທີ່ຕ້ອງນັ່ງຂຽນແອັບ ແຕ່ຫຼາຍໆຄົນທີ່ບໍ່ຢາກຈະເສຍເງິນຊື້ ແລະ ແທນ ທີ່ຈະຫາແອັບອື່ນໃຊ້ທົດແທນ ພັດພະຍາຍາມດາວໂຫຼດຂອງຟຣີທີ່ເປັນຟາຍ .apk ທີ່ປ່ອຍ ກັນຕາມເວັບຕ່າງໆ ຊຶ່ງກໍ່ຮູ້ທັງຮູ້ວ່າ ຂອງຟຣີບໍ່ມີໃນໂລກ! ແອັບທີ່ເຮົາຄິດວ່າຟຣີແທ້ຈິງແລ້ວ ອາດຈະກຳລັງຫາຜິນປະໂຫຍດບາງຢ່າງທີ່ເຮົາບໍ່ຍິນຍອມ ຫຼື ບໍ່ຮູ້ຕິວກໍ່ເປັນໄດ້ ແຕ່ວ່າຈະຕ້ອງ ການຫຍັງ ແລະ ເຮັດໄດ້ຢ່າງໃດ ແມ່ນຜູ້ໃຊ້ງານບໍ່ມີທາງຮູ້ໃນທັນທີ່.

<u>ຂອງແຖມທີ່ມາພ້ອມກັບແອັບຟຣີ?</u>

ແອັບທີ່ເອົາມາຕິດຕັ້ງເອງ ແບບບໍ່ຜ່ານ Play Store ຫຼື ເປັນຟາຍ .apk ນັ້ນ ຜູ້ທີ່ເອົາ ມາເຜີຍແຜ່ ຫຼື ຜູ້ທີ່ເຮັດຟາຍລັກສະນະນີ້ໃຫ້ໃຊ້ ອາດມີການຝັງມັນແວ ຫຼື Script ດັກຂໍ້ມູນ ເອົາໄວ້ໃນຟາຍໄດ້ ຊຶ່ງຕົວມັນແວ ທີ່ວ່ານີ້ອາດຈະບໍ່ໄດ້ເຮັດອັນຕະລາຍກັບເຄື່ອງໂດຍກົງ ແຕ່ ເປັນການສ້າງຄວາມໜ້າລຳຄານເຊັ່ນ: ມີໂຄສະນາຂຶ້ນມາຕະຫຼອດເວລາ, ເຂົ້າໜ້າເວັບທີ່ບໍ່ຕ້ອງ ການ ຫຼື ສ້າງໄອຄອນຂຶ້ນມາໃໝ່ແບບທີ່ເຮົາບໍ່ຮູ້ຕົວ ທີ່ຮຸນແຮງທີ່ສຸດຄືການລັກເອົາເກັບຂໍ້ມູນ ໃຊ້ງານໃນເຄື່ອງໄປ ບໍ່ວ່າຈະເປັນຮຸບພາບ ຫຼື ລະຫັດຜ່ານຕ່າງໆ ແຮງຖ້າໄປເຮັດທຸລະກຳການ ເງິນ ຍິງແຮງເຮັດໃຫ້ທ່ານໜົດໂຕໄດ້.

<u> ຄືວຢ່າງການຝັງມັນແວມານຳແອັບຟຣີ?</u>

ນັກພັດທະນາຂອງ SwiftKey ຊຶ່ງເປັນແອັບຄີບອດຊື່ດັ່ງ ໃຊ້ກັນຢ່າງແຜ່ຫຼາຍທັ ງ Android ແລະ iOS ໄດ້ອອກມາເປີດເຜີຍເຖິງອັນຕະລາຍໃນການດາວໂຫຼດແອັບນອກ Store ໂດຍ ສາທິດການຝັງ KeyLogger (ມັນແວຊະນິດນີ້ຖ້າເກັບຂໍ້ມູນ ການ ກົດຄີບອດທຸກຕົວອັກສອນທີ່ເຮົາພົມບໍ່ວ່າຈະເປັນຂໍ້ຄວາມ ຫຼື ລະຫັດຜ່ານ) ລົງ ໃນສຳເນົາຂອງແອັບ SwiftKey ເຮັດໝ້າທີ່ Compile ມາເປັນ .apk ສຳເລັດ, ເພື່ອໃຫ້ເຫັນວ່າ Hackers ສາມາດນຳເອົາຟາຍ .apk ມາເປັນ Code ຊຸດຕ່າງໆ ແລະ ຝັງ Script KeyLogger ທີ່ກຳນົດໄວ້ລົງໄປ ແລ້ວ Compile ມາເປັນ .apk ອີກເທື່ອ ແລ້ວ ຈຶ່ງເອົາໄປເຜີຍແຜ່ໃຫ້ດາວໂຫຼດຟຣີໆໃນເວັບໄຊຕ່າງໆ ຫຼັງຈາກນັ້ນ, ນັ່ງລໍຖ້າການເກັບຂໍ້ມູນ ແລະ ລະຫັດຜ່ານສ່ວນຕົວຂອງຜູ້ທີ່ຮູ້ເທົ່າບໍ່ເຖິງການ ດາວໂຫຼດແອັບດັ່ງກ່າວມານຳໃຊ້ແບບຟ ຣີໆ.

ນີ້ເປັນພຽງຕົວຢ່າງ ການໂຫຼດແອັບນອກ Store ມາໃຊ້ງານ ຊຶ່ງລວມເຖິງການໄປໃຫ້ ຮ້ານທີ່ວໄປດາວໂຫຼດແອັບລົງເຄື່ອງໃຫ້ ກໍ່ອາດຈະມີຄວາມສ່ຽງ ເພາະບໍ່ຮຸ້ວ່າຟາຍຕົ້ນສະບັບ ຂອງຮ້ານມາຈາກໃສ? ເຊື່ອຖືໄດ້ ຫຼື ບໍ່? ແລະ ເອົາແທ້ໆແອັບທີ່ດາວໂຫຼດມາໃຫ້ ກໍ່ບໍ່ຖືວ່າ ຈະໄດ້ໃຊ້ງານ ທາງທີ່ດີຄວນທີ່ຈະດາວໂຫຼດເອງຈາກ Play Store ດີກວ່າ ແລະ ອ່ານ ເງຶ່ອນຕ່າງໆນຳ ເພື່ອຄວາມປອດໄພ.

ບັນຫາເລື່ອງການເຮັດ Side Load ຫາ .apk ມາລົງເອງນັ້ນ ເປັນບັນຫາດ້ານຄວາມ ປອດໄພ (Security) ທີ່ມີມາແຕ່ດົນນານໃນກຸ່ມຜູ້ໃຊ້ງານ Android ທັງໆທີ່ກໍ່ມີຄວາມ ພະຍາຍາມເຕືອນແລ້ວເຕືອນອີກວ່າ ບໍ່ໃຫ້ຕິດຕັ້ງແອັບນອກ Store ແຕ່ກໍ່ຍັງມີການນຳ ຟາຍ .apk ມາລົງເອງ. ຂໍຢ້າອີກເທື່ອວ່າແອັບທີ່ຢູ່ໃນ Store ເຖິງວ່າຈະບໍ່ໄດ້ປອດໄພ 100% ແຕ່ວ່າມັນກໍ່ຍັງມີການກວດກາຈາກ Google ຢ່າງສະໜ່ຳສະເໝີ, ແຕ່ການດາວໂຫຼດ .apk ນັ້ນມັນປຽບກັບການເອົາໃຜກໍ່ບໍ່ຮຸ້ມາຢູ່ໃນຫ້ອງລັບເກັບຂອງມີຄ່າ ແບບບໍ່ຮຸ້ຫົວນອນປາຍຕີນ ນັ້ນເອງ, ສະນັ້ນຢ້າກັນອີກຮອບວ່າ **ຢ່າດາວໂຫຼດແອັບນອກ Store ມາໃຊ້ເດັດຂາດ.**

Application ທີ່ຄວນລຶບຖິ້ມ ຢູ່ໄປກະໜັກໂທລະສັບມືຖື

ແອັບໃນ SmartPhone ທີ່ມີຢູ່ ບາງແອັບຄຸນນະພາບບໍ່ສືມກັບການໂຄສະນາສະເໝີໄປ ຈົນຢາກລຶບແອັບເຫຼົ່ານັ້ນອອກໄປ ເພາະມັນມານອນກິນຄວາມຈຸຂອງໂທລະສັບມືຖືເຮັດໃຫ້ ການເຮັດວຽກໜັກຂຶ້ນ, **ແລ້ວຈະຮູ້ໄດ້ຢ່າງໃດວ່າແອັບໃດທີ່ບໍ່ຕ້ອງການໃຫ້ຢູ່ເທິງ**

ໂທລະສັບມືຖື ສະນັ້ນ, ມີ 05 ແອັບທີ່ຄວນລົບອອກຈາກໂທລະສັບມືຖື (ໂດຍສະ ເພາະເຄື່ອງທີ່ເປັນ Android).

ແອັບທີ່ໂຄສະນາຕົວເອງວ່າ "ຄືນພື້ນທີ່ໃຫ້ RAM ໄດ້"

ແນ່ນອນວ່າແອັບທຸກຊະນິດ ທີ່ໃຊ້ງານເທິງ SmartPhone ຕ້ອງອາໃສພື້ນທີ່ຂອງ RAM ບໍ່ວ່າຈະເປັນແອັບທີ່ເປີດຢູ່ ຫຼື ແອັບທີ່ເຄີ ຍເບີດໄວ້ ແລ້ວສະລັບໄປໃຊ້ງານແອັບອື່ນ (Background App) ກໍ່ຍັງກິນພື້ນທີ່ໃນ RAM ທັງນັ້ນ, ບັນດາແອັບທີ່ໂຄສະນາວ່າຊ່ວຍ ເພີ່ມພື້ນທີ່ໃຫ້ກັບ RAM ໄດ້ ກໍ່ເຜີຍແຜ່ອອກມາຢ່າງຫຼວງຫຼ າຍ ຕົວຢ່າງການໂຄສະນາວ່າ "ກົດບາດດຽວ ລ້າງໄດ້ໝົດ ແລ້ວໄດ້ພື້ນ RAM ທີ່ກັບມາ" ແຕ່ຄວາມຈິງແລ້ວບໍ່ແມ່ນເລີຍ ເມື່ອສັ່ງລ້າງ RAM ແອັບພວກນີ້ກໍ່ຈະໄປປິດແອັບທີ່ຢູ່ເບື້ອງຫຼັງຖິ້ມໃຫ້ RAM ກັບມາ ແລະ ເມື່ອເຮົາຕ້ອງການໃຊ້ງານແອັບເຫຼົ່ານັ້ນອີກຄັ້ງ ກໍ່ຕ້ອງໃຊ້ງານ CPU ສິ້ນເປື່ອງ Battery ໄປ ເປີດແອັບໃໝ່ອີກ, ສະຫຼຸບຄືແບບໄດ້ບໍ່ຄຸ້ມເສຍ, ລະບົບ Android ຈະບໍລິຫານຈັດການພື້ນ ທີ່ RAM ຢ່າງອັດໂນມັດ ແລະ ຢ່າງປະຈຳ, ເພາະສະນັ້ນແລ້ວ ບໍ່ຈຳເປັນທີ່ຈະຕ້ອງລົງໄວ້ໃນ ເຄື່ອງເພື່ອຄືນພື້ນທີ່ໃຫ້ RAM.

2. ແອັບຕະກຸນ Clean Master

ແອັບ Clean Master ກໍ່ເປັນແອັບໜຶ່ງທີ່ມີການໂຄສະນາເກີນໂຕ ວ່າສາມາດລ້າງສິ່ງທີ່ ບໍ່ຕ້ອງການອອກໄປໄດ້ໝົດ ຕົວຢ່າງ ແອັບບາງຕົວ ຫຼື ຟາຍຂໍ້ມູນ. ເຖິງແມ່ນວ່າແອັບຈະບອກ ໄວ້ວ່າ "ລ້າງໄດ້ທຸ ກຢ່າງໝົດ" ແຕ່ບໍ່ແນ່ນອນວ່າການລ້າງໝົດກໍ່ຕ້ອງແລກກັບ Battery ທີ່ ໝົດກ້ຽງໄປເຊັ່ນກັນ ເພາະແອັບເຫຼົ່ານີ້ຕ້ອງໃຊ້ Battery ໃນໂທລະສັບມືຖື ລວມເຖິງໂຄ ສະນາແອບແຝງເທິງໜ້າຈໍໃຫ້ເຮົາລຳຄານ ຫຼື ຫຼົງກົດເຂົ້າໄປ ອາດເປັນຊ່ອງໂຫວ່ກໍ່ໄດ້ ແລະ ເຮັດໃຫ້ອິນເຕີເນັດທີ່ມີຈຳກັດໝົດໄປກັບການໂຄສະນາສະແດງຂຶ້ນມາຕະຫຼອດ.

ວິທີການເພີມພື້ນໃຫ້ກັບເຄື່ອງໂດຍບໍ່ຕ້ອງລົງແອັບຍັງເພີມ ຄືການລ້າງຂໍ້ມູນ ຂີ້ເຫຍື້ອດ້ວຍຕົນເອງ ໂດຍການເຂົ້າໄປທີ່ Setting > Storage ແລ້ວເລືອກ Cache Data ໃນສ່ວນຂອງ Clear Cache Data Prompt ແຕ່ຖ້າເປັນກໍ່ລະນີທີ່ແອັບ ດາວໂຫຼດເກັບເອົາໄວ້ ກໍ່ໄປທີ່ Setting > ເລືອກທີ່ Apps > Downloaded ແລ້ວ ເລືອກແອັບທີ່ຕ້ອງການຈະລ້າງ Cache > ແລ້ວກີດ Clear Cache.

3. ແອັບປ້ອງກັນໄວຣັດ Antivirus

ຸງດ ແລະ ບໍ່

ມີປະໂຫຍດ, ມີປະໂຫຍດກັບຜູ້ທີ່ໃຊ້ງານໂທລະສັບມືຖືແບບສຸ່ມສ່ຽງ ມີການດາວໂຫຼດແອັບ .apk ຫຼື ເຂົ້າເວັບໄຊແປກໆ ທີ່ບໍ່ຮູ້ວ່າມີແອບແຝງ ຫຼື ບໍ່? ຈະລົງໄວ້ບໍ່ເສຍຫາຍ ແຕ່ຖ້າບໍ່ໃຊ້ ງານແບບສຸ່ມສ່ຽງ ແລະ ດາວໂຫຼດແອັບຜ່ານ Play Store ເທົ່ານັ້ນ ກໍ່ບໍ່ຕ້ອງລົງໃນເຄື່ອງໃຫ້ ດພີ່ມພື້ນທີ່, ເປື່ອງ RAM, ເປື່ອງ Battery ເພາະ Google ປ້ອງກັນລະບົບຜູ້ໃຊ້ງານມາຢ່າງ ດີພໍສົມຄວນ.

4. ແອັບທີ່ຊ່ວຍປະຢັດ Battery

ແອັບປະເພດນີ້ຈະຄືກັບແອັບທີ່ຄືນພື້ນທີ່ໃຫ້ RAM ແຕ່ຈະເປັນແອັບທີ່ຊ່ວຍບໍລິການ ຈັດການ, ການໃຊ້ຊ່ວຍປະຢັດ Battery ຂອງໂທລະສັບມືຖື ຊຶ່ງແທ້ໆແລ້ວບໍ່ຈຳເປັນທີ່ຕ້ອງ ລົງແອັບເຫຼົ່ານີ້, ເພາະວ່າປັດຈຸບັນໃນໂທລະສັບມືຖື Android ທຸກເຄື່ອງຈະມີ Battery Management ຈະມີລາຍລະອຽດຕ່າງໆວ່າໃນຈຳນວນ Battery ທີ່ເຫຼືອຢູ່ໃນຕອນນີ້, ຈະ ໃຊ້ງານໄດ້ດົນເທົ່າໃດ ແລະ ຍັງເບິ່ງໄດ້ອີກວ່າແອັບໃດແດ່ທີ່ໃຊ້ພະລັງງານຈາກໂທລະສັບມືຖື ໄປເທົ່າໃດ.

ທີ່ສຳຄັນການລົງແອັບຊ່ວຍປະຢັດ Battery ຈະມີ Function ທີ່ຈຳເປັນໃນການ ຈັດການ Battery ແຕ່ຕ້ອງຈໍເປັນໄດ້ Root ເຄື່ອງ ເພື່ອການເຂົ້າເຖິງແອັບ ສ່ວນໃຫຍ່ແລ້ວ ເຮັດໜ້າທີ່ໄດ້ພຽງບອກວ່າແອັບໃດທີ່ກິນ Battery ຫຼາຍເທົ່ານັ້ນເອງ ຊຶ່ງເມື່ອທຽບກັບພື້ນທີ່ ທີ່ເສຍໄປ ແລະ ໂຄສະນາໃນໂທລະສັບມືຖືທີ່ຫຼາຍຂຶ້ນ ແລະ ໜ້າລຳຄານ ກໍ່ບໍ່ຄຸ້ມຄ່າທີ່ຈະລົງ ແອັບພວກນີ້. 5. ແອັບທີ່ມາກັບມືຖື ແຕ່ບໍ່ເຄີຍໃຊ້ງານ (Bloat ware)

ທັງນີ້ ລວມເຖິງແອັບທີ່ຕິດຕັ້ງໄວ້ໃນໂທລະສັບມືຖື ແຕ່ບໍ່ເຄີຍໃຊ້ງານເລີຍເຊັ່ນກັນ ແອັບເຫຼົ່ານີ້ບໍ່ແມ່ນບໍ່ດີໄປທັງໝົດ ແຕ່ແອັບທີ່ຕິດຕັ້ງໄວ້ແຕ່ບໍ່ໃຊ້ງານ ລ້ວນແຕ່ບໍ່ດີຕໍ່ພື້ນທີ່ ຄວາມຈຳໃນໂທລະສັບມືຖືທີ່ມີຈຳກັດ ເພາະເປັນການເຮັດໃຫ້ພື້ນທີ່ເກັບຂໍ້ມູນໃນໂທລະສັບ ມືຖືນັ້ນ ຄ່ອຍໆຫຼຸດລົງໄປໂດຍບໍ່ມີປະໂຫຍດ ແຕ່ທັງນີ້ທັງນັ້ນ, ແອັບທຸກຕິວທີ່ຕິດຕັ້ງມາກັບ ເຄື່ອງຈະບໍ່ສາມາດລຶບໄດ້ໝົດ ບາງແອັບກໍ່ບໍ່ສາມາດລຶບອອກໄດ້ ແຕ່ສາມາດປິດການໃຊ້ງານ ໄດ້.

ສຸດທ້າຍນີ້, ຂຶ້ນຢູ່ກັບຜູ້ໃຊ້ງານເອງວ່າ ຈະເລືອກໃຊ້ງານ SmartPhone ໃນຮຸບແບບ ໃດ, ໃຊ້ໃຫ້ເກີດປະໂຫຍດ ຫຼື ບໍ່, ສ່ວນແອັບທີ່ເຂົ້າຂ່າຍທັງ 05 ປະເພດນີ້ ຖ້າຫຼີກລ້ຽງໄດ້ ກໍ່ ຄວນຫຼີກລ້ຽງດີທີ່ສຸດ ເພື່ອເພີມພື້ນທີ່ຄວາມຈຸນຳ, ປະສິດທິພາບການເຮັດວຽກ ແລະ ບໍ່ເບີດ ຊ່ອງໂຫວ່ໃຫ້ກັບຜູ້ປະສົງຮ້າຍ.

<u>ການອັບເດດເມື່ອມີການແຈ້ງເຕືອນ</u>

(Application และ operating system (OS))

ໂທລະສັບມືຖື SmartPhone ນັ້ນມີປະໂຫຍດໃນຫຼາຍດ້ານ ປຽບເໝືອຄອມພິວເຕີກໍ່ ວ່າໄດ້ ດັ່ງນັ້ນຄວາມສ່ຽງ, ໄພຄຸກຄາມກໍ່ເຊັນຄືກັນ ແຕ່ວ່າຫຼາຍຄົນເບິ່ງຂ້າມ ແລະ ບໍ່ສິນໃຈທີ່ ຈະອັບເດດ Application ແລະ OS ເມື່ອມີການແຈ້ງເຕືອນຂຶ້ນມາ ຊຶ່ງມັນມີຂໍ້ດີຫຼາຍຢ່າງ ໂດຍສະເພາະແມ່ນເພີ່ມປະສິດທິພາບຄວາມປອດໄພ ແລະ ແກ້ໄຂບັນຫາທີ່ລະບົບ ແລະ ຜູ້ ພັດທະນາພົບ ຊຶ່ງມີດັ່ງນີ້:

- ≫ ໄດ້ລະບົບຄວາມປອດໄພໃໝ່
- ≫ ແກ້ໄຂຊ່ອງໂຫວ່ ຫຼື ບັນຫາຕ່າງໆ
- ≫ ມີ Feature ໃໝ່ໆ

ການອັບເດດນັ້ນບໍ່ຍາກເກີນ ແລະ ມີປະໂຫຍດຢ່າງຫຼາຍ ຄວນທີ່ຈະເຮັດການອັບເດດຖ້າ ມີການແຈ້ງເຕືອນຂຶ້ນມາ ທັງ Android ແລະ iOS.

- ການອັບເດດ Application ແລະ OS (ຍົກຕົວຢ່າງລະບົບປະຕິບັດການ Android)
- <u>Application</u>

ເຂົ້າໄປ Play Store ແລ້ວເລືອກ ແຖບເມນູເບື້ອງຊ້າຍ ຈາກນັ້ນ ເລືອກ My Apps.

ຈາກນັ້ນຈະມີລາຍຊື່ແອັບທີ່ມີໃຫ້ອັບເດດເປັນເວີຊັ່ນຫລ້າສຸດ ໂດຍສາມາດເລືອກໄດ້ວ່າ ຈະອັບເດດແອັບທັງໝົດ Update All ຫຼື ຈະເລືອກອັບເດດເປັນແຕ່ລະແອັບ Update. • <u>OS</u>

ເຂົ້າໄປທີ່ ການຕັ້ງຄ່າ > ລະບົບ > ອັບເດດລະບົບ > ກິດອັບເດດ ແລະ ດຳເນີນການ ຕາມຂັ້ນຕອນຂອງລະບົບແຈ້ງ ແລະ ລໍຖ້າໃຫ້ການດາວໂຫຼດຟາຍອັບເດດສຳເລັດ ແລະ ເຮັດການຕິດຕັ້ງລໍຖ້າຈີນລະບົບອັບເດດສຳເລັດ.

ໝາຍເຫດ: ການອັບເດດຈະມີປີການອັບເດດຕາມການແຈ້ງເຕືອນທຸກຄັ້ງຈາກລະບົບ ແລະ ຕ້ອງໄດ້ໃຊ້ອິນເຕີເນັດແຮງສູງ ແລະ ພະລັງງານໂທລະສັບມືຖືຈຳນວນຫຼາຍ ສະນັ້ນ, ຄວນສາກ ພະລັງງານໃຫ້ເຕັມ, ເຊື່ອມຕໍ່ໄວຟາຍ ແລະ ທີ່ສຳຄັນໜ່ວຍຄວາມຈຳຕ້ອງມີ 2-3 GB ຂຶ້ນໄປ.

<u>ການອັບເດດ Application ແລະ OS (IOS)</u>

Application

• <u>OS</u>

ກ່ອນຈະ Update OS ຕ້ອງໄດ້ເຊື່ອມ ຕໍ່ Wi-Fi ແລະ Battery ຢ່າງໜ້ອຍ ຕ້ອງ 60% ເນື່ອງຈາກເປັນການດາວ ໂຫຼດຟາຍລະບົບທີ່ມີຂະໜາດໃຫຍ່, ຫຼັງຈາກກົດໄປທີ່ Setting> General > Software Update.

ລິ້ງຂ້າງລຸ່ມ ເປັນລິ້ງທີ່ຊອກຄົ້ນຫາຂໍ້ ບົກພ່ອງຂອງລະບົບເຮົາ ແລະ ຮຽນ ຮູ້ເພີ່ມຕື່ມຂໍ້ມູນລາຍລະອຽດຂອງ ການອັບເດດລວມທັງຈະແກໄຂ ຄວາມປອດໄພທັງໝົດ.

ກີດໄປທີ່ Download and Install > ກົດລະຫັດຜ່ານ ມືຖື (ຖ້າລະບົບເຕືອນ) ແລະ ລໍຖ້າການດາວໂຫຼດ ສຳເລັດ.

ການດາວໂຫຼດສຳເລັດ ແລ້ວ ກີດ Install now > ກີດລະຫັດຜ່ານມືຖື ແລະ ລໍຖ້າຂະບວນການ Update ລະບົບປະຕິບັດການຈີນ ສຳເລັດ.

<u>ປິດ Bluetooth ແລະ Location Information ເມື່ອບໍ່ໄດ້ໃຊ້ງານ</u>

Bluetooth ໃນປັດຈຸບັນ ແລະ ອະນາຄົດທີ່ມີການໃຊ້ Bluetooth ກັນຢ່າງແຜ່ຫຼາຍກໍ່ ອາດເຮັດໃຫ້ເກີດມີການດັກຟັງ ຫຼື ການລັກເອົາຂໍ້ມຸນຕ່າງໆໄດ້ ແລະ ທີ່ຮ້າຍແຮງໄປກວ່ານັ້ນ ຫາກມີບຸກຄົນປະສົງຮ້າຍ ກໍ່ອາດໃຊ້ Bluetooth ເປັນຕົວກໍ່ອາດຊະຍາກຳຕ່າງໆໄດ້, ຊຶ່ງບັນ ຫາໃນສ່ວນນີ້ຈະເປັນບັນຫາທີ່ສຳຄັນຫຼາຍ.

Location Information (GPS) ເປີດໃຊ້ບອກຕຳແໜ່ງສະເພາະເວລາທີ່ຕ້ອງການ ແລະ ຈຳເປັນ, ມັນສຳຄັນຫຼາຍທີ່ຈະບໍ່ເປີດໃຫ້ລະບົບນີ້ເຮັດວຽກໂດຍອັດຕະໂນມັດ, ການ ປິດເມື່ອບໍ່ຈຳເປັນຈະຊ່ວຍຫຼຸດຄວາມສ່ຽງໃນການຖືກສະກົດຮອຍ, ປະຢັດແບັດເຕີລີ ແລະ ຫຼຸດການຮັບສິ່ງຂໍ້ມູນທີ່ບໍ່ຕ້ອງການໂດຍແອັບຕ່າງໆ ທີ່ເຮັດວຽກໃນພື້ນຫຼັງມືຖື ຫຼື ໂດຍຜູ້ໃຫ້ ບໍລິການມືຖືຂອງເຮົາ.

<u>ເຊື່ອມຕໍ່ Wi-Fi ສາທາລະນະໃຫ້ປອດໄພ</u>

ປັດຈຸບັນ ການນຳໃຊ້ອິນເຕີເນັດເປັນສ່ວນໜຶ່ງທີ່ສຳຄັນໃນການດຳຊີວິດ ຂອງສັງຄົມ ໃນປັດຈຸບັນ ໂດຍສະເພາະການນຳໃຊ້ອິນເຕີເນັດທີ່ບໍ່ໄດ້ເກີດຄ່າໃຊ້ຈ່າຍຈາກຕົວເອງນັ້ນ ແຮງ ເປັນທີ່ນິຍົມໃຊ້ຫຼາຍ ຄືເຊື່ອມຕໍ່ Wi-Fi ສາທາລະນະ ເພື່ອເຮັດທຸ ລະກຳຕ່າງໆ, ດາວໂຫຼ ດ ຟາຍຕ່າງໆ ແລະ ເພື່ອຄວາມບັນເທິງອື່ນໆ ໂດຍບາງຄົນບໍ່ຄຳນຶ່ງເຖິງໄພອັນຕະລາຍຈາກການ ນຳໃຊ້ Wi-Fi ສາທາລະນະ, ສິ່ງທີ່ເຫັນໄດ້ຊັດເຈນທີ່ສຸດຄື Wi-Fi ສາທາລະນະ ສ່ວນໃຫຍ່ ມັກເຂົ້າເຖິງໄດ້ງ່າຍ ໂດຍບໍ່ມີການເຂົ້າລະຫັດ ສະນັ້ນ, ສິ່ງຜິນໃຫ້ຜູ້ປະສິງຮ້າຍສາມາດລັກດັກ ຟັງຂໍ້ມຸນເທິງເຄືອຂ່າຍໄຮ້ສາຍ ເພື່ອລັກລະຫັດຜ່ານ ຫຼື ຂໍ້ມຸນສຳຄັນຕ່າງໆ ໂດຍທີ່ຜູ້ໃຊ້ ບໍລິການບໍ່ຮູ້ຕົວ, ໄພຄຸກຄາມຮູບແບບນີ້ບໍ່ພຽງແຕ່ເກີດຂຶ້ນສະເພາະຢູ່ຮ້ານກາເຟ ຫຼື ຮ້ານ ອາຫານທີ່ໃຫ້ບໍລິການ Wi-Fi ສາທາລະນະເທົ່ານັ້ນ, ແຕ່ລວມໄປເຖິງໂຮງແຮມ, ບ່ອນພັກ ຕ່າງໆທີ່ໃຫ້ບໍລິການ Wi-Fi ສາທາລະນະເຊັ່ນກັນ.

<u>ການໃຊ້ງານ Wi-Fi ສາທາລະນະໃຫ້ປອດໄພ</u>

ສໍາລັບຜູ້ທີ່ຈໍາເປັນຕ້ອງໃຊ້ Wi-Fi ສາທາລະນະໃນການເຮັດວຽກງານ ຫຼື ເຮັດທຸລະກໍາ ດ້ານການເງີນ ແລະ ອື່ນໆ ຂໍແນະນໍາໃຫ້ໃຊ້ວິທີດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້ ເພື່ອໃຫ້ໜັ່ນໃຈໄດ້ວ່າ ການໃຊ້ງານ ຈະມີຄວາມປອດໄພ.

- ກວດສອບວ່າ Wi-Fi ທີ່ເຊື່ອມຕໍ່ມີ SSID ເປັນຊື່ທີ່ໃຊ້ອ້າງເຖິງຈຸດເຊື່ອມຕໍ່ຂອງເຄືອ ຂ່າຍໄຮ້ສາຍວ່າກົງກັບທີ່ຮ້ານ ຫຼື ໂຮງແຮມທີ່ໃຫ້ບໍລິການຈິງ, ລວມເຖິງມີການເຂົ້າລະ ຫັດຂໍ້ມູນ;
- ບໍ່ໃສ່ເລກບັດເຄຣດິດ ຫຼື ຂໍ້ມູນສ່ວນຕົວອື່ນໆ ໃນຂະນະໃຊ້ງານ Wi-Fi ສາທາລະນະ, ຍົກເວັ້ນວ່າເວັບໄຊທີ່ເຂົ້າເຖິງມີການເຂົ້າລະຫັດຂໍ້ມູນ SSL ຫຼື ເຂົ້າເຖິງ ຜ່ານທາງເຄືອຂ່າຍສ່ວນຕົວ VPN;
- Wi-Fi ສາທາລະນະບໍ່ຄວນມີການແຊຣ໌ຂໍ້ມູນລະຫວ່າງກັນ, ຖ້າຫາກເຫັນອຸປະກອນ ຂອງຄົນອື່ນຜ່ານທາງ AirDrop, Finder ຫຼື Explorer ໃຫ້ຍົກເລີກການໃຊ້ງານ ທັນທີເພາະ Wi-Fi ເຫຼົ່ານີ້ມີຊ່ອງໂຫວ່ດ້ານຄວາມປອດໄພແນ່ນອນ;
- ຄຳນຶ່ງໄວ້ສະເໝີວ່າ Hacker ນິຍົມໃຊ້ Open Network ເຊັ່ນ: Wi-Fi ສາທາລະນະໃນການລວບລວມຂໍ້ມູນການໃຊ້ງານຂອງຜູ້ໃຊ້;
- ໃນກໍລະນີທີ່ຄິດວ່າ Wi-Fi ທີ່ໃຊ້ງານຢູ່ມີພຶດຕິກໍາແປກໄປ ໃຫ້ຟ້າວຍົກເລີກການ ເຊື່ອມຕໍ່ໂດຍທັນທີ່.

∎ <u>ລະມັດລະວັງການກືດລິ້ງ</u>

ການກົດລິ້ງ ບໍ່ໄດ້ເປັນພຽງການກົດເພື່ອຕອບສະໜອງຄວາມຕ້ອງການຂອງຕົນເອງ ແຕ່ ມັນຍັງແຝງໄປດ້ວຍໄພອັນຕະລາຍຕ່າງໆ ໂດຍສະເພາະການຖືກລັກຂໍ້ມູນສ່ວນຕົວ, ການຝັງ ໄວຣັດ, ການຫຼອກລວງ ແລະ ອື່ນໆ ໂດຍທີ່ເຮົາເອງບໍ່ສາມາດຮູ້ໄດ້ ຈົນກວ່າຈະເກີດຜິນເສຍ ຫາຍທີ່ຮຸນແຮງຂຶ້ນ.

<u>ວິທີ່ປ້ອງກັນໄພຈາກລິ້ງອັນຕະລາຍ</u>

- ຄວນແຊຣ໌ລິ້ງທີ່ເນື້ອຫາບໍ່ເປັນອັນຕະລາຍ ປອດໄພໃຫ້ກັບຄົນອື່ນໆ ຫາກສັງເກດເຫັນວ່າ
   ເປັນລິ້ງອັນຕະລາຍກໍ່ບໍ່ຄວນໄປກົດ.
- ເລືອກ Browser ທີ່ມີການປ້ອງກັ ນ ແລະ ກວດສອບ Phishing ໄດ້ ແລະ ອັບ ເດດເວີຊັ່ນ Browser ເປັນປະຈຳ.
- ຕັ້ງລະຫັດຜ່ານທີ່ຊັບຊ້ອນ ໃຫ້ຜູ້ປະສົງຮ້າຍຄາດເດົາໄດ້ຍາກ.
- ດາວໂຫຼດແອັບຈາກລະບົບປະຕິບັດການ ເທົ່ານັ້ນ ເຊັນ Play Store ຫຼື App Store.

<u>ຊຶ້ໂທລະສັບມືຖືໃໝ່ແບບບໍ່ຕ້ອງເສຍເງິນ</u> (ແກ້ໄຂບັນຫາມືຖືຄ້າງ ແລະ ຊ້າ ຕົວຢ່າງ Android)

ເຊື່ອວ່າຫຼາຍທ່ານພໍເຫັນໂທລະສັບມືຖື SmartPhone ເປີດໂຕຮຸ່ນໃໝ່ອອກມາຫຼາຍ ຮຸ່ນໂທລະສັບມືຖືຂອງເຮົາກໍ່ເລີມມີເກີດອາການຄ້າງ, ຊ້າຂຶ້ນມາທັນທີ ໂດຍບໍ່ຮູ້ສາເຫດເລີຍ, ຄືກັບວ່າຈະຕ້ອງໄດ້ຊື້ມືຖື SmartPhone ຮຸ່ນໃໝ່ໄວນີ້ (ແມ່ນບໍນໍ້?), ເຖິງແນວໃດກໍ່ຕາມ ທາງເຮົາກໍ່ບໍ່ຢາກຄັດຂວງຄວາມຕ້ອງການຂອງທ່ານ ແຕ່ກ່ອນໂທລະສັບມືຖືຮຸ່ນໃໝ່ຈະເຂົ້າ ສປປ ລາວ ກໍ່ຕ້ອງໃຊ້ເວລາລໍຖ້າປະມານໜຶ່ງ, ດັ່ງນັ້ນ, ລະຫວ່າງທີ່ໃຊ້ເຄື່ອງເກົ່າລໍຖ້ານັ້ນ, ມື້ ນີ້ເຮົາຈຶ່ງຂໍແນະນຳວິທີ ທີ່ຈະຊ່ວຍກຳຈັດອາການຄ້າງ ແລະ ຊ້າອອກຈາກໂທລະສັບມືຖື SmartPhone ໃຫ້ໄວຄືກັບຊື້ໂທລະສັບມືຖືໃໝ່ແບບບໍ່ຕ້ອງເສຍເງິນກັນເລີຍ. 1. ລົບ applications ທີ່ບໍ່ໄດ້ໃຊ້ງານເປັນປະຈຳອອກ

ການລົບແອັບອອກຈາກມືຖືໄປທີ່ Setting > General > Apps > ຈະເຫັນລາຍການ ຕ່າງໆຂອງແອັບ ແລະ ເລືອກແອັບທີ່ບໍ່ໄດ້ໃຊ້ງານເປັນປະຈຳແລ້ວ Uninstall ເປັນ ການຖອນການຕິດຕັ້ງແອັບ.

ປົດການເຮັດວຽກຂອງແອັບທີ່ຝັງມາກັບມືຖື

ແອັບທີ່ຝັງມາກັບມືຖືເຮົາຈະບໍ່ສາມາດ Uninstall ໄດ້, ແຕ່ແອັບພວກນີ້ບາງຄັ້ງກໍ່ ມີການເຮັດວຽກ ດັ່ງນັ້ນເຮົາຕ້ອງປົດການເຮັດວຽກຂອງມັນ ໄປທີ່ Setting > General

3. ລົບ widget ທີ່ບໍ່ຈຳເປັນອອກ

ເປັນໂຕກິນ RAM ທີ່ຫຼາຍທີ່ສຸ ດ, widget ຄືໂປຣ ແກຣມນ້ອຍໆ ທີ່ໃຫ້ເຮົາສາມາດກິດແປະ ແລະ ໃຊ້ ງານຜ່ານ Home Screen ໄດ້ທັນທີ, ແນະນຳລີບ ອັນບໍ່ຈຳເປັນອອກ ໂດຍການກົດ widget ທີ່ບໍ່ຈຳ ເປັນຄ້າງໄວ້ ແລ້ວລາກໄປໃສ່ຄຳວ່າ "ລີບ" (Remove)

4. ປົດແອັບທີ່ຍັງຄືງເຮັດວຽກຢູ່ພື້ນຫຼັງ

ການ ປີ ດ ແ ອັ ບ ທີ່ ພັ ກ ກ າ ນ ເ ຮັ ດ ວຽກງານຢູ່ ນອກຈາກຈະຊ່ວຍເພີ່ມ RAM ໃຫ້ວ່າງແລ້ວ ຍັງຊ່ວຍປະຢັດ ການໃຊ້ງານແບັດເຕີລີອີກ ໂດຍວິທີ ່ງາຍໆໄປທີ່ ປຸ່ມ Recent Apps (ປຸ່ມທີ່ ເຮົາໃຊ້ສະລັບແອັບ) > ຈາກນັ້ນປົດ ແອັບບໍ່ໄດ້ໃຊ້ງານ ຫຼື ກົດປົດທັງໝົດ (Clear All ຫຼື Close All)

5. ລົບຟາຍຂີ້ເຫຍື້ອຖິ້ມແດ່

ຈົບຈາກເລື່ອງແອັບກັນໄປແລ້ວ ເຮົາມາເບິ່ງອີກເລື່ອງທີ່ເປັນສາເຫດໃຫ້ເຄື່ອງຄ້າງ ແລະ ຊ້າ, ຄືຟາຍໃນມືຖື ຊຶ່ງຟາຍລວມເຖິງຟາຍຂອງຜູ້ໃຊ້ງານເອງ ບໍ່ວ່າຈະເປັນສິ່ງທີ່ດາວໂຫຼດມາ ຈາກອິນເຕີເນັດ, ຮຸບຖ່າຍ, ວິດີໂອ ຫຼື ເພງຕ່າງໆ, ລວມໄປເຖິງບັນດາຟາຍ Cache ຈາກ ໂປຣແກຣມຕ່າງໆ ທີ່ເພີ່ມຂຶ້ນທຸກຄັ້ງທີ່ເປີດໃຊ້ແອັບນັ້ນໆ.

6. ລຶບຮູບພາບທີ່ບໍ່ຕ້ອງການຖິ້ມ

ຟາຍທີ່ມີຫຼາຍສຸດໃນໂທລະສັບມືຖືຄືຮູບພາບ ບໍ່ວ່າຈະເປັນການດາວໂຫຼດຮູບພາບອັດຕະໂນມັດ ຈາກແອັບ Chat, ການລຶບຮູບພາບທີ່ບໍ່ຕ້ອງການອອກກໍ່ເປັນອັນຊ່ວຍໃຫ້ໂທລະສັບມືຖື ໄວຂຶ້ນ ແຕ່ຖ້າຫາກຮັກເອື້ອຍເສຍດາຍນ້ອງ ກໍ່ສາມາດເອົາຮູບພາບຈາກໂທລະສັບ ມືຖື Backup ໄປທີ່ Google Photos ກໍ່ຊ່ວຍໃຫ້ມືຖືເຮົາໄວຂຶ້ນ.

7. ລ້າງ Cache

DOWNLOADED SD CAF	Version 3.0.4.1	
#sworcery 253MB	FORCE STOP	UNINSTALL
123D Catch	Show notifications	
Adobe Reader	Storage	
19.15MB	Total	44.13M
AirDroid 36.44MB	Application	34.02M
	SD card app	0.008
AllShare Cast Dongle S/W Update	Data	2.42M
	SD card data	7.69M
mazon Amazon	MOVE TO SD CARD	CLEAR DATA
THUMB		
Analytics	Cache	
	Cache	24.00K
Android Sustam WebView		01000000

ເຖິງແມ່ນວ່າຟາຍ Cache ເປັນຟາຍສຳຮອງຂໍ້ ມຸນຂອງແອັບ ຊຶ່ງຈະຊ່ວຍໃຫ້ແອັບເຮັດວຽກໄວ ບໍ່ ຕ້ອງດາວໂຫຼດຂໍ້ມຸນໃໝ່ ແຕ່ການໃຊ້ໄປດົນໆ ຈົນຟາຍ Cache ເຕັມ ຫຼື ແອັບບາງໂຕອອກແບບ ຟາຍ Cache ມາບໍ່ດີກໍ່ຈະສິ່ງດ້ານລົບຕໍ່ກັບປະສິດທິພາບ.

ทามล้าງฟาย Cache ไปที่ Setting > General > Apps > Storage > Clear Cache.

8. Factory Reset

System Time, backup, updates

0

ຖ້າອາການບໍ່ໜັກແຫ້ ກໍ່ບໍ່ຈຳເປັນໃຊ້ວິທີ ເພາະມັນຈະຄືນການຕັ້ງຄ່າທັງໝົດຈາກຄ່າເລີ່ມ ຕົ້ນຈາກໂຮງງານ ແຕ່ບໍ່ຢາກສິ່ງໄປຊ້ອມແປງເຮົາກໍ່ສາມາດ Reset ຄ່ານີ້ໄດ້ເພາະມັນຈະຊ່ວຍ ແກ້ໄຂບັນຫາມືຖືຄ້າງ ຫຼື ຊ້າຢ່າງຮຸນແຮງໄດ້.

RESET PHONE

ໃນຂະນະທີ່ຄົນທົ່ວໂລກໃຊ້ໂທລະສັບມືຖືເພີ່ມຂຶ້ນຢ່າງຫຼວງຫຼາຍ ບັນດາຜູ້ປະສົງຮ້າຍກໍ່ ສ້າງມັນແວຕ່າງໆ ເມີປ້ຳໝາຍມາໂຈມຕີໂທລະສັບມືຖື Smartphone ເປັນຫຼັກ ຊຶ່ງທາງສຸນ ລາວເຊີດຂໍແນະນຳວິທີປ້ອງກັນຢູ່ຕະຫຼອດ.

ມັນແວຕ່າງໆເຫຼົ່ານີ້ ຈະມີລັກສະນະຄືກັນຢູ່ບ່ອນໜຶ່ງຄືມັນຈະລັກເຮັດວຽກຢູ່ເບື້ອງຫຼັງ ໂດຍການຖ້າລັກຂໍ້ມຸນ ຫຼື ບາງໂຕທີ່ຮ້າຍແຮງກໍ່ຈະຖ້າສະແດງໂຄສະນາຂຶ້ນມາກວນ ໃຈຕະຫຼອດ ຫຼື ທີ່ຮ້າຍແຮງສຸດຄືແອັບໂຫຼດມັນແວໂຕອື່ນໆ ມາຕິດຕັ້ງເພີ່ມອີກ, ແນ່ນອນວ່າ ການກະທຳເຫຼົ່ານີ້ລ້ວນສິ່ງຜົນຕໍ່ປະສິດທິພາບທັງໝົດຂອງມືຖື Smartphone.

ວິທີ ທີ່ດີທີ່ສຸດໃນການປ້ອງກັນຈາກມັນແວນັ້ນຄືການເລືອກຕິດຕັ້ງແອັບຈາກ Play Store ຫຼື App Store ເທົ່ານັ້ນ ແລະ ຄວນຫຼີກລ້ຽງການຕິດຕັ້ງແອັບຈາກພາຍນອກ ໂດຍ ສະເພາະແອັບທີ່ຜ່ານການ Crack ມາຮຽບຮ້ອຍແລ້ວ ເພາະແອັບພວກນີ້ຮ້ອຍທັງຮ້ອຍມີ ມັນແວແຖມມານຳ.

ນອກຈາກການຕິດຕັ້ງແອັບສະເພາະຈາກແຫຼ່ງທີ່ມີທີ່ໄປທີ່ມາແລ້ວ ການອັບເດດແອັບທັງ ໜົດເຖິງ Firmware ຂອງມືຖືໃຫ້ເປັນເວີຊັ່ນຫລ້າສຸດຢູ່ສະເໝີກໍ່ຈຳເປັນຄືກັນ, ມັນແວຫຼາຍ ໆໂຕອາໃສຊ່ອງໂຫວ່ຂອງລະບົບປະຕິບັດການໃນການໂຈມຕີ, ດັ່ງນັ້ນແລ້ວຖ້າຫາກເຮົາອັບ ເດດ Firmware ຂອງມືຖືສະເໝີໆ ຕໍ່ໃຫ້ເຮົາຕິດມັນແວ ແຕ່ຊ່ອງໂຫວ່ຖືກປິດໄປແລ້ວ ມັນແວກໍ່ເຮັດຫຍັງເຮົາບໍ່ໄດ້, ຖືວ່າເປັນການເສີມຄວາມປອດໄພອີກໜຶ່ງຊັ້ນ.

<u>ເອກະສານອ້າງອີງ</u>

http://www.numsai.com/mobile-phones/ https://www.etda.or.th/content/383.html https://www.imore.com/control-center https://droidsans.com/malicious-apps-outside-playstore-really-exist/ https://www.beartai.com/beartai-tips/mobile-tips/145226 https://www.dailygizmo.tv/2017/06/12/4-best-thing-update-firmware-smartphone/ http://android.maahalai.com/2017/04/huawei-update-system/ https://www.iphonemod.net/how-to-update-ios-12.html https://9to5mac.com/2017/04/01/become-tech-savvy-how-to-update-softwareipad-iphone/ https://www.techtalkthai.com/how-to-use-public-wi-fi-with-security/

04 ເຕັກນິກພື້ນຖານການສ້າງຄວາມປອດໄພໃນການ ນຳໃຊ້ອິນເຕີເນັດ

<u>ຫຼັກການນຳໃຊ້ອິນເຕີເນັດໃຫ້ປອດໄພ</u>

ໃນປັດຈຸບັນມີຜູ້ໃຊ້ບໍລິການເທິງລະບົບເຄືອຂ່າຍອິນເຕີເນັດ ໄດ້ເພີ່ມຂຶ້ນເປັນຈຳນວນ ຫຼວງຫຼາຍໃນທີ່ວໂລກ ເພາະເປັນຊ່ອງທາງສາມາດຕິດຕໍ່ສື່ສານ, ແລກປ່ຽນຂໍ້ມູນກັນໄດ້ຢ່າງ ວ່ອງໄວ, ລວມທັງທຸລະກິດ, ສື່ບັນເທິງ ແລະ ອື່ນໆ, ແຕ່ຢ່າງໃດກໍ່ຕາມ ຜູ້ໃຊ້ໂດຍທີ່ວໄປ ຍັງ ບໍ່ເຫັນຄວາມສຳຄັນ ຂອງການໃຊ້ງານອິນເຕີເນັດໃຫ້ປອດໄພເທົ່າທີ່ກວນ, ເນື່ອງຈາກຍັງຂາດ ຄວາມຮູ້ ຄວາມເຂົ້າໃຈ ໃນການໃຊ້ງານ ແລະ ວິທີປ້ອງກັນ ຫຼື ອາດຄິດວ່າຄົງບໍ່ມີບັນຫາຫຍັງ ຫຼາຍ ໃນການໃຊ້ງານ, ແຕ່ເມື່ອເກີດບັນຫາຂຶ້ນແລ້ວ ບໍ່ສາມາດແກ້ໄຂ ຫຼື ປ້ອງກັນໄພຄຸກ ຄາມກັບຕົນເອງໄດ້, ຊຶ່ງສາມາດປ້ອງກັນບັນຫາເຫຼົ່ານີ້ໄດ້ ດັ່ງນີ້:

- 1. ບໍ່ຄວນເປີດເຜີຍຂໍ້ມູນສ່ວນຕິວ;
- ບໍ່ສິ່ງຂໍ້ມຸນສ່ວນຕິວ ແລະ ຂໍ້ມຸນຄົນໃນຄອບຄົວໃຫ້ຜູ້ອື່ນ ເຊັ່ນ: ສຳເນົາບັດປະຈຳຕົນ, ສຳເນົາປຶ້ມສຳມະໂນຄົວ ແລະ ເອກະສານຕ່າງໆ;
- ບໍ່ຄວນໂອນເງີນໃຫ້ໃຜຢ່າງເດັດຂາດ ໂດຍບໍ່ໃຫ້ຕົ້ນປາຍສາເຫດ;
- ບໍ່ອອກໄປພົບເພື່ອນທີ່ຫາກໍ່ຮູ້ຈັກທາງອິນເຕີເນັດ;
- ລະມັດລະວັງການຊື້ສິນຄ້າທາງອິນເຕີເນັດ ໂດຍສະເພາະການໂຄສະນາຊວນເຊື່ອ ເກີນ ຄວາມເປັນຈິງ;
- ສອນໃຫ້ເດັກບອກ ແລະ ປຶກສາພໍ່ແມ່ຜູ້ປົກຄອງ ຫຼື ຄຸອາຈານ ຖ້າຫາກຖືກກັ່ນແກ້ງ ທາງອິນເຕີເນັດ (Internet Bullying);
- ບໍ່ບັນທຶກຊື່ບັນຊີ ແລະ ລະຫັດຜ່ານຂະນະໃຊ້ງານຄອມພິວເຕີສາທາລະນະ;
- ບໍ່ຄວນບັນທຶກຮຸບພາບ, ວິດີໂອ ຫຼື ສຽງທີ່ບໍ່ເໝາະສົມເທິງຄອມພິວເຕີ ແລະ ມືຖື;
- 9. ຕັ້ງຄ່າຄວາມປອດໄພກ່ອນມີການເຊື່ອມຕໍ່ອິນເຕີເນັດ;
- 10. ຈັດການກັບອີເມວຂີ້ເຫຍື້ອ (Junk Mail);
- 11. ຈັດການກັບໄວຣັດຄອມພິວເຕີ.

<u>ກະກຽມຕືວກ່ອນການເຊື່ອມຕໍ່ອິນເຕີເນັດ</u>

1. ເປີດໃຊ້ງານ Firewall

ໄປເກົ່ Control Panel > Network and Sharing > Windows Defender Firewall > Turn Windows Defender Firewall on or off > turn on Private and Public

2. ລະມັດລະວັງ Hotspot Wi-Fi ສາທາລະນະ

ການເຊື່ອມຕໍ່ Wi-Fi ສາທາລະນະ ກໍ່ຄືກັບການເອົາກະເປົາເງິນໄປວາງໄວ້ກາງທີ່ສາ ທາລະນະ ຫາກເຮົາເປີດແຊຣ໌ຟາຍໄວ້ເທິງກໍ່ເທົ່າກັບວ່າໃຜກໍ່ຕາມທີ່ຢູ່ທີ່ຫັນສາມາດຍ່າງເຂົ້າມາ ຄົ້ນກະເປົາໄດ້ຕາມສະບາຍ, ແຕ່ສິ່ງທີ່ຈະຊ່ວຍເຮົາປ້ອງກັນໄດ້ຄື Firewall ທີ່ຈະເຮັດໃຫ້ ຄົນທີ່ບໍ່ໄດ້ຮັບອະນຸຍາດເຂົ້າເຖິງຟາຍ (ກະເປົາເງິນ) ຂອງເຮົາໄດ້ ແລະ ທີ່ສຳຄັນການປິດ ລະບົບແຊຣ໌ຟາຍໄວ້ຈະເປັນການດີ ເພາະຖ້າຫາກໄປເຊື່ອມຕໍ່ເຄືອຂ່າຍທີ່ບໍ່ແມ່ນເຄືອຂ່າຍ ສ່ວນຕົວ ຈະເປັນການເປີດຊ່ອງໂຫວ່ຂະໜາດໃຫຍ່ໃຫ້ຜູ້ປະສົງຮ້າຍສາມາດເຈາະເຂົ້າເອົາຂໍ້ ມູນສ່ວນຕົວນັ້ນມີຄ່າ ແລະ ມັນສາມາດຖືກລັກ ເພື່ອນຳໄປຂາຍຕໍ່ໄດ້.

3. ພະຍາຍາມໃຊ້ https ເຂົ້າລະຫັດຕະຫຼອດເວລາ

https ເປັນໂປໂຕຄໍການສື່ສານທາງອິນເຕີເນັດ ທີ່ມີຄວາມປອດໄພຄືຈະມີການເຂົ້າລະຫັດໃນ ການສິ່ງຂໍ້ມູນລະຫວ່າງຕົ້ນທາງຫາປາຍທາງ ໂດຍຈະບໍ່ສາມາດດັກຈັບຂໍ້ມູນລະຫວ່າງທາງ ໄດ້, ແຖມມີການກວດສອບສິດທິເພື່ອໃຫ້ແນ່ ໃຈວ່າເວັບໄຊທີ່ເຮົາກຳລັງຕິດຕໍ່ຢູ່ເປັນເວັບໄຊ ທີ່ເຮົາຕ້ອງການຕິດຕໍ່ດ້ວຍແທ້ໆ.

ດ້ວຍເຫດຜິນນີ້ຕ້ອງພະຍາຍາມນຳໃຊ້ໂປໂຕຄໍຕະຫຼອດເວລາທີ່ເຮົາເຊື່ອມຕໍ່ອິນເຕີເນັດ: ພະຍາຍາມຫຼີກລ້ຽງເວັບໄຊທີ່ບໍ່ແມ່ນ https ໂດຍສັງເກດໄດ້ຈາກ Address Bar ຈະມີຮຸບ ແບບເປັນ https:// ບໍ່ແມ່ນ http:// ແລະ ຈະມີກະແຈສີຂຽວກຳກັບຢູ່ ຊຶ່ງແປວ່າເວັບໄຊນັ້ນ ໄດ້ຮັບການຮັບຮອງຄວາມໜ້າເຊື່ອຖືແລ້ວ.

4. ล้าวฟายใบ browsing data เป้มปะจำ

Browsing data ເປັນຂໍ້ມູນຕ່າງໆທີ່ເກັບໃນ Browser ບໍ່ວ່າ Browsing history, Download history, Cache files, Cookies ແລະ ອື່ນໆ ທີ່ເກີດຂຶ້ນຈາກການນໍາໃຊ້ Browser ຂອງເຮົາ, ບາງເທື່ອໂຄສະນາທີ່ຂຶ້ນທຸກມື້ໆ ສ່ວນໜຶ່ງມັນຖືກເລືອກມາຈາກ ປະຫວັດການໃຊ້ງານອິນເຕີເນັດຂອງເຮົາທີ່ຢູ່ໃນ browsing data, ຂໍ້ມູນສ່ວນນີ້ສາມາດນໍາ ໄປວິເຄາະວິຖີຊີວິດຂອງເຮົາໄດ້ນໍາອີກ, ສະນັ້ນລ້າງຟາຍໃນ browsing data ໄວ້ຖ້າບໍ່ຢາກ ໃຫ້ຖືກຕິດຕາມການໃຊ້ງານອິນເຕີເນັດ, ບໍ່ຢາກຖືກຕິດຕາມວ່າທ່ານໄປທີ່ໃສແດ່ ຫຼື ບໍ່ຢາກ ຖືກໂຄສະນາໜ້າລໍາຄານຂຶ້ນມາກວນໃຈ.

ການລ້າງ Browsing Data ນັ້ນໄປທີ່ Customize and Control > More tools > Clear browsing data > ເລີ່ມລ້າງ Basic ໃຫ້ເລືອກເວລາ All time ແລະ ກິດເລືອກ ລ້າງທັງໝົດ > ຕໍ່ເປັນການລ້າງຂັ້ນສູງ Advanced ໃຫ້ເລືອກເວລາ All time ແລະ ກິດເລືອກລ້າງທັງໝົດ, ຍົກເວັ້ນ Content settings.

5. ຕິດປິດ Webcam ແລະ Microphone ຫາກບໍ່ໄດ້ໃຊ້ງານ

ຜູ້ປະສົງຮ້າຍມີຄວາມສາມາດໃນການເຈາະເຂົ້າເຖິງຄອມພິວເຕີຂອງເຮົາໄດ້, ອີກທັງຍັງ ສາມາດສັ່ງເປີດ Webcam ຫຼື Microphone ໄດ້ ຊຶ່ງນິ້ເປັນການລະເມີດຄວາມເປັນສ່ວນ ຕົວ ແຕ່ບັນຫານີ້ປ້ອງກັນໄດ້ດ້ວຍຫາອຸປະກອນມາຕິດປິດ ເພື່ອບໍ່ໃຫ້ສາມາດສັ່ງເປີດໃຊ້ງານ
Webcam ຫຼື Microphone, ຖ້າຫາກຜູ້ບຸກລຸກສາມາດເຂົ້າເຖິງຂັ້ນນີ້ໄດ້ ເດົາໄວ້ກ່ອນເລີຍ ວ່າຂໍ້ມູນທັງໝົດໄດ້ຮົ່ວໄຫຼເປັນທີ່ຮຽບຮ້ອຍແລ້ວ.

<u>ການຕັ້ງຄ່າຄວາມປອດໄພ Browser</u>

<u>ການຕັ້ງຄ່າຄວາມປອດໄພຂອງ Google Chrome</u>

- ເປີດ Chrome ໃນຄອມພິວເຕີຂຶ້ນມາ.
- 2. ໃນດ້ານຂວາທາງເທິງ ກົດ More : > Settings.
- 3. ເລື່ອນລົງມາ ແລ້ວກົດທີ່ Advanced.
- 4. ຢູ່ດ້ານລຸ່ມຂອງ "Privacy and security," ສາມາດປ່ຽນການຕັ້ງຄ່າຕ່າງໆໄດ້:
- ກົດປິດການຕັ້ງຄ່າຄວາມເປັນສ່ວນຕິວທີ່ບໍ່ຕ້ອງການ.
- ຖ້າຕ້ອງການກັບເລື່ອງເນື້ອຫາ ແລະ ສິດທິ/ການອະນຸຍາດຂອງ ສໍາລັບເວັບໄຊ, ກິດທີ່ Content settings.
- ຖ້າຕ້ອງການລຶບຂໍ້ມູນກ່ຽວກັບການເຂົ້າເວັບ ເຊັ່ນ: ປະຫວັດ, cookies ຫຼື ການ
   ບັນທຶກລະຫັດຜ່ານ, ກິດ Clear browsing data.

- <u>ການຕັ້ງຄ່າຄວາມປອດໄພ ແລະ ຄວາມເປັນສ່ວນຕົວຂອງ Mozilla</u>
   <u>Firefox</u>
  - 1. ການຕັ້ງຄ່າຄວາມປອດໄພ ໄປທີ່ເປີດບຣາວເຊີ Mozilla Firefox ຂຶ້ນມາ.
- 2. ກົດໄປທີ່ລາຍການເຄື່ອງມື ແລ້ວເລືອກ Options.
- 3. ເລືອກ Security ຈາກໜ້າຕ່າງ Options.

- ເລືອກເອົາ Warn me when site try to install add-ons ເພື່ອໃຫ້ບຣາວເຊີແຈ້ງ ເຕືອນກ່ອນທີ່ຈະມີການເພີ່ມ add-ons ລົງໃນບຣາວເຊີ.
- ກົດປຸ່ມ Exceptions ແລະ ພິມທີ່ເວັບໄຊ (URL) ລົງທີ່ຫ້ອງຂອງ Address of Website ແລະ ກົດ Allow ເພື່ອລະບຸວ່າເວັບໄຊໄດ້ຮັບອະນຸຍາດໃນການຕິດຕັ້ງ add-ons.
- ເລືອກເອົາ Block reported attack sites ເພື່ອຫຼີກລ້ຽງການເຂົ້າຢ້ຽມຊົມເວັບໄຊທີ່ ເປັນອັນຕະລາຍ.
- ເລືອກເອົາ Block reported web forgeries ເພື່ອດຳເນີນການກວດສອບວ່າ
   ເວັບໄຊທີ່ໄດ້ເຂົ້າຢ້ຽມຊົມນັ້ນ ພະຍາຍາມລັກເອົາຂໍ້ມູນສ່ວນຕິວ ຫຼື ບໍ່.
- ບໍ່ເລືອກເອົາ Remember password for sites ເພື່ອປ້ອງກັນບໍ່ໃຫ້ບຣາວເຊີບັນທຶກ ລະຫັດຜ່ານ ສໍາລັບໜ້າເວັບໄຊທີ່ໄດ້ເຂົ້າລະຫັດບັນຊີໃນການເຂົ້າຢ້ຽມຊົມ.

- 1. ການຕັ້ງຄ່າຄວາມເປັນສ່ວນຕົວ ໃຫ້ເລືອກ Privacy ໃນໜ້າຕ່າງ Options.
- 2. ຜູ້ໃຊ້ສາມາດເລືອກໄດ້ຖ້າວ່າ Firefox ບັນທຶກປະຫວັດການເຂົ້າຢ້ຽມຊົມເວັບໄຊ.
- 3. ກົດທີ່ Clear your recent history.
- 4. ເລືອກໄລຍະເວລາທີ່ຕ້ອງການລຶບປະຫວັດທີ່ Time range to clear.
- 5. ກົດເລືອກສິ່ງທີ່ຕ້ອງການໃຫ້ລຶບປະຫວັດ ແລ້ວກົດ Clear Now.

the Options	× +
O Firefox about prefere	es#privacy C Q Search 🕁 🖨 🛡 🕹 🏚 🗘
- General - Q Search	Privacy
Content	Tracking Use Tracking Protection in Priyate Windows Learn more Change Block List
Privacy	You can also manage your Do Not Track settings. History Eleform with Remember Minteer
- Sync - Advanced	Trens an elementer inskury Firefox will remember your browsing, download, form and search history, and keep cooles from websites you visit. You may want to clear your recent history, ar remove individual cookies.
	Location Bar Clear Recent History
	When using the loc ' Jistory ' Boogmarks ' Deptination ' Depti
1000	Clear Now Cancel

<u>ການຕັ້ງຄ່າຄວາມປອດໄພ Apple Safari</u>

ການຕັ້ງຄ່າຄວາມປອດໄພ (Security preferences) ໃນ Safari ເພື່ອປິດກັ້ນ (Block) ຫຼື ອະນຸຍາດໜ^{*}າຕ່າງ pop-up ໃນ Safari, ເປີດ ຫຼື ປິດ ການແຈ້ງເຕືອນຄວາມ ປອດໄພ. ເພື່ອຕັ້ງຄ່າຄວາມປອດໄພດັ່ງກ່າວ ໃຫ້ເປີດ Safari ຂຶ້ນມາ ແລ້ວກົດທີ່ Safari > Preferences, ຫຼັງຈາກນັ້ນກົດທີ່ Security.

Warn when visiting a fraudulent website: Safari ຈະແຈ້ ງເຕືອນ ຖ້າ ເວັບໄຊທີ່ກຳລັງຈະເຂົ້າໄປນັ້ນວ່າເປັນເວັບໄຊທີ່ໜ້າສົງໄສ ຫຼື ເປັນເວັບໄຊຫຼອກລວງ (Phishing site). Phishing ແມ່ນການຫຼອກລວງທີ່ພະຍາຍາມລັ ກເອົາຂໍ້ມູນສ່ວນຕົວ ເຊັ່ນ: ຊື່ຜູ້ໃຊ້, ລະຫັດຜ່ານ ແລະ ຂໍ້ມູນບັນຊີຕ່າງໆ. ເວັບໄຊຫຼອກລວງຈະປອມແປງເວັບ ໄຊທີຖືກກົດໝາຍທີ່ວໄປ ເຊັ່ນ: ທະນາຄານ, ສະຖາບັນການເງິນ ຫຼື ການບໍລິການຕ່າງໆທາງ ອີເມວ.

Enable JavaScript: ການອະນຸຍາດ JavaScript ເພື່ອໃຫ້ເວັບໄຊດຳເນີນການໄດ້ ຢ່າງຖືກຕ້ອງ ເຊັ່ນ: ປຸ່ມກົດ, ຮຸບແບບ ແລະ ເນື້ອຫາຕ່າງໆ ເພາະບາງເວັບໄຊບໍ່ສາມາດ ດຳເນີນການໄດ້ຢ່າງຖືກຕ້ອງ ຖ້າຫາກປິດ JavaScript ໄວ້. Block pop-up windows: ປິດ (Block) ໂຄສະນາທີ່ສະແດງໃນໜ້າຕ່າງ pop-up ທີ່ປະກິດຂຶ້ນເມື່ອປິດ ຫຼື ເປີດໜ້າເວັບຂຶ້ນມາ. ເຖິງຢ່າງໃດກໍ່ຕາມ ບາງເວັບໄຊ ນຳໃຊ້ໜ້າຕ່າງ pop-up ເພື່ອສະແດງເນື້ອຫາທີ່ຈຳເປັນ.

<u>ເອະສານອ້າງອີງ</u>

<u>https://www.bitdefender.co.th/post/how-to-protect-computer?___store=en#i-6</u> <u>https://www.bitdefender.co.th/post/how-to-protect-computer?</u> <u>__store=en#_Wireless_Networks_Hotspots</u> <u>http://www.itdigitserve.com/internet</u> <u>http://saraded.blogspot.com/2012/08/blog-post_13.html</u> <u>https://medium.com/@gamemakerz/มาท่องอินเทอร์เน็ตด้วยความปลอดภัยกัน</u> <u>ดีกว่า-tip-tricks-อยู่ให้เป็นบนโลกออนไลน์</u> <u>https://www.computerhope.com/issues/ch000551.htm</u> <u>https://www.it24hrs.com/2018/privacy-windows-10-setting/</u> ขั้มธู่มิภาบธัภสาถอามปอดไพ

05 ການນຳໃຊ້ສໍ່ສັງຄືມອອນລາຍໃຫ້ປອດໄພ

- ເວັບໄຊສື່ສັງຄົມອອນລາຍແມ່ນ ເວັບໄຊທີ່ບໍລິການໃຫ້ຜູ້ໃຊ້ສາມາດສ້າງຂໍ້ມູນສ່ວນຕິວ.
- ແບ່ງປັນຂໍ້ມຸນ, ຮຸບພາບ, ຄລິບເພງ ແລະ ອື່ນໆ ໃນໂລກອອນລາຍ.
- ຜູ້ໃຊ້ສາມາດສ້າງລາຍຊື່ໝູ່ຕິດຕໍ່ກັບຜູ້ໃຊ້ຄົນອື່ນ ຜູ້ທີ່ຈະສາມາດແບ່ງປັນຂໍ້ມູນກັບພວກ ເຂົາໄດ້.
- ຜູ້ໃຊ້ສາມາດເຂົ້າຮ່ວມການສືນທະນາໃນກຸ່ມ ແລະ ໃນບອດ ດ້ວຍຕີວເອງ.
- ອະນຸຍາດໃຫ້ຜູ້ໃຊ້ນຳສະໜີຄວາມສາມາດຂອງຕົນເອງເພື່ອການດຳເນີນທຸລະກິດ.

<u>ການຕັ້ງຄ່າຄວາມເປັນສ່ວນເຟສບຸກ (Facebook)</u>

ໄປທີ່ Setting > Privacy > ກິດຈະກຳການເຄື່ອນໄຫວ (Your Activity) ແລະ ບຸກຄົນອື່ນສາມາດຄົ້ນຫາຂໍ້ມູນສ່ວນຕົວ (How People Find and Contact You).

Instant Games
 Business Integrati

Ads

 Ads
 Payments
 Support Inbox
 Videos

Edit > ເປັນຕົວກຳນົດວ່າ ໃຜສາມາດເຫັນຄ່າທີ່ເຮົາກຳນົດ ຄືກຳນົດໃຫ້ສາທາລະນະເຫັນ, ໝູ່ທຸກຄົນຍົກເວັ້ນ.., ໝູ່ທີ່ ທີ່ເຈາະຈົງ ແລະ ເຫັນພຽງຄົນດຽວ.

<u>ການຕັ້ງຄ່າຢັ້ງຢືນຕີວຕົນແບບສອງຊັ້ນຂອງບັນຊີ Facebook</u>

<u>ວິທີ່ກວດສອບວ່າມີເຄື່ອງອື່ນເຂົ້ານຳໃຊ້ບັນຊີ Facebook</u>

<u>ຄິດກ່ອນ Post, Share, Like ແລະ Comment</u>

ຂໍ້ມູນກ່ຽວກັບ ຄິດກ່ອນ Post, Share, Like ແລະ Comment ແລະ ອື່ນໆ ແມ່ນສາ ມາດຄົ້ນຫາໄດ້ທີ່ <u>https://www.laocert.gov.la/Article-Category-12-</u>

<u>ຂໍ້ແນະນຳດ້ານຄວາມປອດໄພໃນການໃຊ້ເຟສບຸກ (Facebook)</u>

- 1. ສຶກສາກົດໝາຍທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບສື່ສັງຄົມອອນລາຍ;
- 2. ສຶກສານະໂຍບາຍຕ່າງໆຂອງ Facebook ໃຫ້ດີ;
- ປັບປຸງການຕັ້ງຄ່າຄວາມເປັນສ່ວນຕົວໃນເຟສບຸກ ເພື່ອຊ່ວຍປ້ອງກັນຕົວເອງ;
- 4. ຄິດໃຫ້ຖີ່ຖ້ວນໃນການຕອບຮັບຄຳຂໍເປັນໝູ່;
- ຈຳກັດການສະແດງໂປຣຟາຍໃຫ້ສະເພາະໝູ່ເພື່ອນບາງກຸ່ມ:
- ຜູ້ໃຊ້ສາມາດກຳໜົດຂໍ້ມູນທີ່ສະແດງໃນໂປຣຟາຍ ໃຫ້ສະແດງບາງສ່ວນ ສຳລັບໝູ່ບາງ ຄົນ.
- ສິ່ງນີ້ມີປະໂຫຍດຫຼາຍ ຖ້າຫາກວ່າຜູ້ໃຊ້ບໍ່ສະດວກທີ່ຈະສະແດງຂໍ້ມູນສ່ວນຕົວໃຫ້ບຸກຄົນ ໃດໜຶ່ງເຫັນ.
- ເປີດໃຫ້ເຂົ້າເຖິງຂໍ້ມູນໃນເວລາທີ່ຈຳເປັນເທົ່ານັ້ນ.

<u>ສິ່ງທີ່ຄວນກວດສອບເພື່ອຄວາມປອດໄພໃນສື່ສັງຄືມອອນລາຍ</u>

- 🗸 ເລືອກໃຊ້ລະຫັດຜ່ານຂອງບັນຊີທີ່ມີຄວາມສັບຊ້ອນ.
- ✓ ອ່ານນະໂຍບາຍຄວາມເປັນສ່ວນຕົວ ແລະ ເງື່ອນໄຂຂອງການໃຫ້ບໍລິການຢ່າງ ຮອບຄອບ.
- ບໍ່ຄວນໂພສຂໍ້ມູນທີ່ເປັນສ່ວນຕົວລົງໃນເວັບໄຊສື່ສັງຄົມອອນລາຍ.
- ✓ ຕັ້ງຄ່າຄວາມເປັນສ່ວນຕິວ ແລະ ຄວາມປອດໄພພື້ນຖານຢ່າງເໝາະສົມ ເພື່ອໃຫ້ແນ່
   ໃຈວ່າໂປຣຟາຍຂອງທ່ານມີຄວາມເປັນສ່ວນຕິວ.
- 🗸 ລະມັດລະວັງກ່ຽວກັບສິ່ງຈະໂພສລົງໃນອິນເຕີເນັດ.
- 🗸 ລະມັດລະວັງການຕິດຕັ້ງໂປຣແກຣມຈາກທີ່ມາທີ່ບໍ່ຄຸ້ນເຄີຍ.
- 🗸 ຍອມຮັບຄຳຂໍເປັນໝູ່ສະເພາະບຸກຄົນທີ່ທ່ານຮູ້ຈັກ.
- 🗸 ແບ່ງປັນຂໍ້ມຸນສ່ວນຕົວສະເພາະສິ່ງທີ່ບໍ່ມີຜືນກະທົບທີ່ບໍ່ດີໃນພາຍຫຼັງ.
- ຕັ້ງຄ່າຄວາມເປັນສ່ວນຕົວທີ່ໃຫ້ສະເພາະໝູ່ເພື່ອນເທົ່ານັ້ນທີ່ສາມາດເຫັນຂໍ້ມູນໃນ
   ໂປຣຟາຍໄດ້.
- ບໍ່ຄວນໃຊ້ລະຫັດໃນການຢັ້ງຢືນດ້ວຍລະຫັດທົ່ວໄປ ເຊັ່ນ: ວັນເດືອນປີເກີດຂອງ
   ຕົນເອງ ຫຼື ນາມສະກຸນຂອງມານດາກ່ອນແຕ່ງງານ.
- 🗸 ລະວັງກ່ຽວກັບຈຸດປະສົງຂອງແຕ່ລະຄົນທີ່ທ່ານພົບເຫັນໃນເວັບໄຊເຫຼົ່ານັ້ນ.
- 🗸 ຈຳກັດການເຂົ້າເຖິງວີດີໂອພາບເຄື່ອນໄຫວສ່ວນຕົວ ໃນເວັບໄຊສື່ສັງຄົມອອນລາຍ.
- 🗸 ບີດການໃຊ້ງານການສະແດງຄວາມຄິດເຫັນ ເພື່ອປ້ອງກັນການກໍ່ກ່ອນທາງໄຊເບີ.
- 🗸 ບໍ່ຄວນກົດເຂົ້າລິ້ງທີ່ໜ້າສິງໄສ ເພື່ອປ້ອງກັນການຕິດມັນແວ.
- ປັບປຸງຄອມພິວເຕີດ້ວຍການອັບເດດຊໍອບແວປ້ອງກັນໄວຣັດເປັນປະຈຳ ແລະ
   ຊ໋ອບແວຂອງລະບົບຄວາມປອດໄພອື່ນໆ.
- ບໍ່ຄວນຕິດຕັ້ງໂຄ້ດຄຳສັ່ງ ເມື່ອເວັບໄຊແຈ້ງໃຫ້ທ່ານຕິດຕັ້ໂຄ້ດເຫຼົ່ານັ້ນ.

<u>ເອກະສານອ້າງອີງ</u>

https://www.laocert.gov.la/Article-Category-12-ເອກະສານຄົ້ນຄວ້າຂອງສຸນລາວເຊີດ

06 เธัดถอามธู้จัก กาบใส้ Flash Drive และ Spam Email

<u>ການໃຊ້ງານ Flash Drive ໃຫ້ປອດໄພຈາກໄວຣັດ</u>

<u>อິທີທີ່ໄວຣັດເຂົ້າມຝັງໂຕຢູ່ໃນ Flash Drive</u>

ສຽບ Flash Drive ເຂົ້າກັບຄອມພິວເຕີທີ່ມີໄວຣັດຢູ່ແລ້ວ, ໄວຣັດຈະແຜ່ຂະຫຍາຍ ຕົວເອງ ໂດຍການຂຽນຕົວເອງພ້ອມກັບຂຽນຟາຍ ທີ່ມີຊື່ວ່າ Autorun.int ລົງເທິງ Flash Drive ຊຶ່ງຟາຍນີ້ຈະເປັນຕົວບອກໃຫ້ Windows ເອີ້ນໂປຣແກຣມເຮັດວຽກອັດຕະໂນມັດ ແລະ ພ້ອມທີ່ຈະແຜ່ກະຈາຍຕົວເອງ ເມື່ອໃຊ້ງານ Flash Drive ໄປສຽບກັບຄອມພິວເຕີ ເຄື່ອງຕໍ່ໄປ.

<u> ວິທີການໃຊ້ງານ Flash Drive ໃຫ້ປອດໄພຈາກໄວຣັດ</u>

1. ການຕັ້ງຄ່າສະແດງນາມສະກຸນຟາຍ (file extension)

ການສະແດງນາມສະກຸນຟາຍ (file extension) ຊ່ວຍໃຫ້ຮູ້ໄດ້ວ່າຟາຍນັ້ນໆ ຄວນຈະ ຖືກເບີດດ້ວຍໂປຣແກຣມຫຍັງ ແລະ ແມ່ນຟາຍໄວຣັດທີ່ມີການຕັ້ງຄ່າ ຮຸບແບບຄືກັບຟາຍ ແທ້ ແຕ່ນາມສະກຸນຟາຍຈະແຕກຕ່າງ, ຊຶ່ງຄົນທີ່ວໄປມັກຈະກົດໂດຍບໍ່ສັງເກດເບິ່ງນາມ ສະກຸນຟາຍ ເຮັດມີການແຜ່ກະຈາຍຂອງໄວຣັດ ດັ່ງນັ້ນຄວນຕັ້ງຄ່າສະແດງນາມສະກຸນຟາຍ ໃນຄອມພິວເຕີ ເພື່ອເວລາສຽບ USB Flash Drive ປອດໄພຈາກໄວຣັດ.

2. ການກິດເປີດຟາຍໃນ Flash Drive

ໄວຣັດທີ່ເຂົ້າສູ່ USB Flash Drive ມາຈາກໃສ? ກໍ່ມາຈາກໄວຣັດທີ່ແຝງຕົວຢູ່ ໃນຄອມພິວເຕີ ເມື່ອເຮົານຳ USB Flash Drive ໄປສຽບກັບຄອມພິວເຕີທີ່ມີໄວຣັດ ແຝງຕົວຢູ່, ສັງເກດໄດ້ງ່າຍໆ ເມື່ອໃດທີ່ເຫັນວ່າ USB Flash Drive ມີຟາຍຊື່ Autorun.int ຢູ່, ເມື່ອເອົາ USB Flash Drive ໄປສຽບກັບຄອມພິວເຕີ ໜ່ວຍອື່ນໆຕໍ່ໄປໄວຣັດກໍ່ຈະກະຈາຍອອກໄປສູ່ຄອມພິວເຕີໜ່ວຍອື່ນທັນທີ່ ຊຶ່ງເຮົາມີ ວິທີແກ້ໄຂບັນຫານີ້ ຄືການຕົວະໄວຣັດ ເປັນການສ້າງ Folder Autorun.int

ສຽບ USB Flash Drive ເຂົ້າ > ເປີດ My Computer > Double Click ໃສ່ USB Flash Drive ທີ່ແທັ ບຂ້າງຊ້າຍມື > ກິດຂວາໃສ່ພື້ນວ່າງ ເລືອກ New ແລະ ເລືອກ Folder.

<u>ສະແປມອີເມວ (Spam Email) ແມ່ນຫຍັງ?</u>

- ສະແປມແມ່ນການໃຊ້ລະບົບອີເມວ ເພື່ອສິ່ງຂໍ້ຄວາມທີ່ບໍ່ພຶງປະສິງແບບສຸ່ມ
   ໃນຈຳນວນປະລິມານຫຼາຍເກີນໄປ ເຂົ້າກ່ອງຂໍ້ຄວາມຂອງຜູ້ໃຊ້.
- ສະແປມອີເມວ ອາດຈະມີໂປຣແກຣມຄອມພິວເຕີທີ່ເປັນອັນຕະລາຍ ເຊັ່ນ: ໄວຣັດ ແລະ Trojan.
- ສະແປມອີເມວມີສຸງຫຼາຍກວ່າເຄິ່ງໜຶ່ງຂອງອີເມວທີ່ ຮັບ/ສິ່ງ ທັງໝົດໃນທົ່ວໂລກ.

<u>ມາດຕະການ ການຕອບໂຕ້ສະແປມອີເມວ</u>

- ຫຼືກລ້ຽງການເປີດຂໍ້ຄວາມສະແປມ (ຖືກຄັດແຍກໂດຍໂຕກັ່ນຕອງສະແປມ).
- ລາຍງານອີເມວທີ່ຄິດວ່າເປັນສະແປມ.
- ບໍ່ຄວນນໍາໃຊ້ອີເມວທາງການ ໃນການລົງຖະບຽນກັບເວັບໄຊອື່ນໆ.
- ໃຊ້ທີ່ຢູ່ອີເມວທີ່ແຕກຕ່າງກັນໄປ ເມື່ອເວລາທີ່ໂພສຂໍ້ຄວາມໃນກະທູ້ (Forum) ສາທາລະນະຕ່າງໆ.
- ບໍ່ຄວນກິດເຂົ້າລິ້ງໃນສະແປມອີເມວ.
- ໃຊ້ໂຕກັ່ນຕອງສະແປມອີເມວຂອງລະບົບ ແລະ ເຄື່ອງມືປ້ອງກັນສະແປມ (Anti-spam tools).

<u>ຮູ້ທັນ, ປ້ອງກັນ ແລະ ລະມັດລະວັງໄພຄຸກຄາມທາງໄຊເບີ</u>

ໄພຄຸກຄາມທາງໄຊເບີ ເປັນໄພຄຸກຄາມທີ່ສິ່ງຜົນ ກະທົບໃຫ້ກັບທຸກພາກສ່ວນ, ບໍ່ວ່າຈະເປັນທາງດ້ານ ເສດຖະກິດ ຫຼື ຄວາມໝັ້ນຄົງຂອງປະເທດ, ການ ແກ້ໄຂໄພຄຸກຄາມທາງໄຊເບີທີ່ເກີດຂຶ້ນບໍ່ແມ່ນເລື່ອງ ຂອງພາກສ່ວນໃດພາກສ່ວນໜຶ່ງອີກຕໍ່ໄປ, ແຕ່ເປັນ ປະເດັນສຳຄັນທີ່ທຸກພາກສ່ວນໃນສັງຄົມຕ້ອງປະ ສານງານຮ່ວມມືກັນ, ເພື່ອຊ່ວຍແກ້ໄຂ ແລະ ປ້ອງ ກັນບໍ່ໃຫ້ເກີດຜົນກະທົບໃນພາບລວມ ແລະ ຕໍ່ໄປ, ສິ່ງຕໍ່ຄວາມຮູ້ ເພື່ອສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈ, ສະໜັບ ສະໜູນຂະບວນການທາງເຕັກນິກ ລວມເຖິງ ກົດໝາຍໃຫ້ເກີດຜົນຢ່າງວ່ອງໄວ ແລະ ມີປະສິດທິ ພາບໃຫ້ເທົ່າທັນໂລກທີ່ຖືກຂັບເຄື່ອນໂດຍຄວາມ ກ້າວໜ້າທາງເຕັກໂນໂລຊີ.

<u>ການປະສານງານເວລາເກີດໄພຄຸກຄາກທາງໄຊເບີ</u>

ສຸນສະກັດກັ້ນ ແລະ ແກ້ໄຂເຫດສຸກເສີນທາງຄອມພິວເຕີ ເປັນສຸນກາງປະສານງານ ເພື່ອແກ້ໄຂເຫດການໄພຄຸກຄາມທາງໄຊເບີ, ຣັບແຈ້ງເຫດ, ໃຫ້ຄຳປຶກສາ, ໃຫ້ຄຳແນະນຳທາງ ດ້ານເຕັກນິກວິຊາການ ໃນການແກ້ໄຂບັນຫາໄພຄຸກຄາມທາງໄຊເບີ ດ້ວຍຊ່ອງທາງການຕິດຕໍ່ ປະສານງານ ມີດັ່ງນີ້:

- 1) ໂທຕັ້ງໂຕະ: +856-21-254508
- 2) ແຟັກ: +856-21-254508
- 3) ໂທມືຖື: +856-30-5764222
- 4) ອີເມວ: <u>report@laocert.gov.la</u>
- 5) ເວັບໄຊ: www.laocert.gov.la

<u>ເອກະສານອ້າງອີງ</u>

<u>https://guru.sanook.com/9341/</u> <u>https://systemsupport.itorama.com/show-file-name-extensions-ainwindows-10/</u> http://www.malangmo.com/เทคนิดป้องกัน-flash-driveให้ปลอด/

"ຮຽນຮູ້ ພື້ນຖານຄວາມປອດໄພໄຊເບີ, ການໃຊ້ຊີວິດຈະງ່າຍຂຶ້ນ"

ສຸນລາວເຊີດ ບ້ານ ສາຍລົມ, ເມືອງ ຈັນທະບຸລີ, ນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ 021 254 508 admin@laocert.gov.la www.laocert.gov.la Facebook LaoCERT App LaoCERT